

סדר מצוה יומית מצות המלך

הנקרא סמ"ה - והוא סדר מצות היום
מיוסד ללמוד מצוה אחת בכל יום
מתקנה חד מבעלי התוספות
רבינו יצחק מקורביל בעל הסמ"ק ז"ל

סדר הלימוד לחודש
אייר תשפ"ה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר
הגה"ק בעל משנה הלכות
מאונגוואר זצוקללה"ה

תפלה קצרה לפני לימוד המצוות

מאת כ"ק מרן אדמו"ר זצוקלה"ה

רבוֹן העוֹלָמִים מֶלֶךְ עֶלְיוֹן אֲדוֹן הַכֹּל אֵב
תַּרְחֻמִּים וְהַסְלִיחוֹת מוֹרִים אֲנַחְנוּ לָךְ ה'
אֱלֹהֵינוּ וְאַלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ בְּקִדָּה וְהַשְׁתַּחֲוִיָּה עַל
אֲשֶׁר בָּחַרְתָּ בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְהַבְדַּלְתָּנוּ מִן
הַתּוֹעִים וְקִרְבָּתָנוּ לַעֲבוֹדָתְךָ וְנָתַתָּ לָנוּ תוֹרַת
אֱמֶת חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים יִשְׂרָאֵל וְחַי עוֹלָם נִמְעַת
בְּתוֹכָנוּ וְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ עָלֵינוּ קְרֵאתָ:

אֲנֵא מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים פֶּתַח לָבָנוּ בְּתוֹרָתְךָ
וְאַחֲרֵי מִצְוֹתֶיךָ תִּרְדּוּךָ נִפְשָׁנוּ וּמִבְּנֵיךָ
תְּבַיְנֵנוּ לְהַבִּין וְלַהֲשִׁיב לְשִׁמְעַי לְלִמּוּד וּלְלִמּוּד
לְשִׁמּוֹר וְלַעֲשׂוֹת וְלִקְוֶה אֶת כָּל דְּבָרֵי תִלְמוּד
תוֹרָתְךָ וּמִצְוֹתֶיךָ בְּאַהֲבָה לְכוֹן לְאַמְתָּה וְלַהֲבִין
עִמָּךְ סוֹדוֹתֶיךָ, וְתַצִּילֵנוּ מִכָּל שְׂגִיאַתָּה וּשְׁעוֹת,
וְתִשֵּׁם בְּלָבָנוּ אֶהְיֶיךָ וְיִרְאַתְךָ כֹּל יְמֵי חַיֵּינוּ וְכוּף
אֶת יָצָרְנוּ לְהַשְׁתַּעֲבֵד לָךְ וְתַתְּנֵנוּ לְחֵן לְחֶסֶד
וְלִתְרַחֲמִים בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָּל רֹאֵנוּ, וְשִׁירָאוּ
מַעֲלוֹתֵינוּ וְלֹא חֲסִירוֹנוֹתֵינוּ, וְכֵן אֲנַחְנוּ מֵהֶם,
וְתִגְבִּיהַ קִרְנָנוּ לְמַעַלָּה, וְתַצִּילֵנוּ מִכָּפַי כָּל אוֹיֵב,
וְכָל חַוְשֵׁיבִים עָלֵינוּ רָעָה מִהֲרָה הַפֵּר עֲצָתָם
וְקַלְקַל מַחֲשַׁבְתָּם וַעֲשֵׂה עִמָּנוּ לְמוֹכָה אוֹת:

וְהִרְנֵי בּוֹלֵל עֲצָמֵי בָשֶׁם כָּל יִשְׂרָאֵל בְּלִמּוּד
הַמִּצְוֹת וְהַלְבוֹתֶיהֶם שְׂאֵנִי לִמּוּד הַיּוֹם
וּבְכָל יוֹם, וְלֵאמֹר כָּל נֶפֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל הַקְדוּשִׁים
וְלַהֲבִיל בָּהֶם בְּכָל וּפְרָט, וְיֵהָא לִמּוּד זֶה עוֹלָה
לְפָנֶיךָ אֲבִינוּ מִלָּבָנוּ כְּאֵלּוּ קִימַתִּי כָּל מִצְוֹת הַמֶּלֶךְ
חֻקֵּי וּמִשְׁפָּטֵי וְגִזְרוֹתֵינוּ וְנִשְׁלָמָה פְּרִים שְׁפִתֵינוּ,
וְזִכּוֹת מוֹשֶׁה רַבֵּינוּ ע"ה עֶבֶד נֶאֱמָן אֲשֶׁר עַל יָדוֹ
נָתַתָּ אֵלֶּה הַמִּצְוֹת יַעֲמֹד לָנוּ וְלְכָל יִשְׂרָאֵל וְנִהְיָה
אֲנַחְנוּ וְצִאֲצֵאֵינוּ וְצִאֲצֵאֵי אֲצִאֲנוּ וְצִאֲצֵאֵי עִמָּךְ
בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּלָנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֹךְ וְלִזְמוֹדֵי תוֹרָתְךָ
לְשִׁמְחָה, וְתִמְהַר וְתַחֲיֵשׁ לְגִאֲלָנוּ עַל יְדֵי מוֹשִׁיחַ
צִדְקָנוּ וְתִבְנֶה בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ וְשֵׁם נִעֲבָדְךָ בִּירְאָה
כִּימֵי עוֹלָם וּבְשָׁנִים קִדְמוֹנוֹת:

(אֲחֵר הַלִּמּוּד יֵאמַר גַּם בְּרוּךְ אֱלֹהֵינוּ שֶׁבָּרָאנוּ לְבָבוֹד וְכו').

מצות המלך

משנה הלכות

בהוצאת מכון

"משנה הלכות גדולות"

להוצאת ספרי

כ"ק מרן אדמו"ר הגדול זצוקלה"ה

בנשיאות כ"ק טרנ האדמו"רים שליט"א

כל הזכויות שמורות

קרית אונוואר, רמת

ת.ד. 23451

ירושלים - 9123401

02-5869097

1578 53rd Street

Brooklyn, N.Y. 11219

U.S.A.

(718) 851-0806

הוצאה לאור:

02-5869097

דבר המערכת

ברוב חסדים ובשבח ובהודי' להשי"ת שזכינו ויצא לאור מהדורה חדשה ומאירת עינים לספר המצוות מהגה"ק רבינו בעל משנה הלכות מאונגוואר צוקללה"ה, ה"ה ספר מצות המלך עם פירוש משנה הלכות.

והנה זכו אלפי מאחב"י ללמוד וללמד ולסיים (כמה פעמים) את תרי"ג מצוות ע"פ הסדר בספר מצות המלך, והעידו על עצמם לומדים רבים שכאשר השקיעו כמה דקות ביום ללמוד את ה'מצוה היומית', אותו היום היה נשגב מאד הן מבחינה רוחנית והן מבחינה גשמית.

ב"ה כבר יצא לאור קונטרס חודשי הזו מהמהדורה החדשה במשך כל מחזור ל"ח ללימוד המצוות, למען זיכוי הרבים להגדיל תורה ולהאדירה, כפי שהותקן והוסכם ע"י גדולי הרבנים והאדמו"רים מדור הקודם - בוני ורועי כלל ישראל אחרי החורבן, כמובא בהסכמת הספר.

ובס"ד עכשיו לרגל התחלת מחזור ל"ט ללימוד המצוות יש להשיג את הספר כולו 'מצות המלך' מהדורה חדשה בחניות הספרים או ע"י המכון.

בברכת התורה

מכון משנה הלכות

חודש אייר נתנדב ע"י

הר"ר משה מנחם פריעדמאן הי"ו

לרגל שמחת אירוסי בתו עב"ג למזל טוב

לשמוע שיעור יומי בסדר המצוות

קול אונגוואר:

718-255-9118, 2, 1

מפעל מצוה יומית

(347) 692-8777

לאזט א מעסעדש אדער שיקט א טעקסט

MitzvaYomis@gmail.com

קריאת גדולי וצדיקי הדור זצוק"ל להצטרף ללימוד ה'מצוה היומית' התפרסם לקראת הופעת 'מצות המלך' - מהדורת תשכ"ג

רצוי עד כמה שאפשר שכל אחד מישראל ישתתף ללמוד את המצוה בציבור כפי שהודע בלוח "מצוה יומית" וגדולה מצוה דרבים. ובזכות לימוד וקיום המצוות נזכה לגאולה שלימה במהרה, בברכת כתיבה וחתימה טובה לכל ישראל.

אברהם יפהן

ר"מ בית יוסף נאוואהרדק (זצוק"ל)

אברהם יהושע העשל

כ"ק אדמו"ר מקאפישניץ (זצוק"ל)

אברהם קלמנוביץ

ראש ישיבת מיר (זצוק"ל)

אהרן קאטלר

ראש ישיבת בית מדרש גבוה לעקוואד (זצוק"ל)

אליעזר זוסיא פורטיגאל

כ"ק אדמו"ר מסקולען (זצוק"ל)

גדליה שאר

ר"מ במתיבתא תורה ודעת (זצוק"ל)

יוסף אליהו בר' אליעזר הענקין

מנהל עזרת תורה (זצוק"ל)

יוסף ברויער מפפד"מ

רב ור"מ דקהל עדת ישורון (זצוק"ל)

יוסף גרינוואלד

כ"ק אדמו"ר מפאפא (זצוק"ל)

יעקב יוסף טווערסקי

כ"ק אדמו"ר מסקווירא (זצוק"ל)

יעקב קמינצקי

ר"מ מתיבתא תורה ודעת (זצוק"ל)

יצחק הוטנר

ר"מ מתיבתא חיים בערלין (זצוק"ל)

לוי יצחק גרינוואלד

גאב"ד צעהלים (זצוק"ל)

משה פיינשטיין

ראש ישיבת תפארת ירושלים (זצוק"ל)

מרדכי שלמה פריעדמאן

כ"ק אדמו"ר מבויאן (זצוק"ל)

מרדכי שלום יוסף פריעדמאן

כ"ק אדמו"ר מסדיגורא (זצוק"ל)

שלמה הלברשטאם

כ"ק אדמו"ר מבאבוב (זצוק"ל)

שמואל בלאאמוה"ג מוהרש"ב

גאב"ד מאטרסדארף (זצוק"ל)

נודע כי כ"ק אדמו"ר מגור

ה'לב שמחה' זצוקל"ה

קבע שיעור לימוד יומי בספר 'מצות המלך'.

מנחם מנדל שניאורסאהן

כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש (זצוק"ל)

מבוא הספר וקריאות הקודש במלואם נדפסו בסוף חלק ב'.

לוח מצוה יומית – חודש אייר

יום שלישי – תז"מ:	א' אייר
מצוה קנב.	יין ושכר אל תשת
יום רביעי:	ב' אייר
מצוה קנג.	סימני בהמה וחי'
יום חמישי:	ג' אייר
מצוה קנד.	שלא לאכול הטמאים
ערב שבת:	ד' אייר
מצוה קנה.	סימני דגים
שבת קודש:	ה' אייר
מצוה קנו.	לא לאכול דג טמא
יום ראשון – אח"ק:	ו' אייר
מצוה קנז.	דין עוף טמא
יום שני:	ז' אייר
מצוה קנח.	לבדוק בסימני חגבים
יום שלישי:	ח' אייר
מצוה קנט.	דין שמונה שרצים
יום רביעי:	ט' אייר
מצוה קס.	דין טומאת אוכלים
יום חמישי:	י' אייר
מצוה קסא.	דין טומאת נבילות
ערב שבת:	י"א אייר
מצוה קסב.	שלא לאכול שרץ
שבת קודש:	י"ב אייר
מצוה קסג.	דין השרצים בזרעים
יום ראשון – אמור:	י"ג אייר
מצוה קסד.	דין שרץ המים
יום שני:	י"ד אייר
מצוה קסה.	דין שרצים מעיפוש
יום שלישי:	ט"ו אייר
מצוה קסו.	טומאת יולדת

יום רביעי:	ט"ז אייר
מצוה קסז.	טמא לא יאכל קדשים
יום חמישי:	י"ז אייר
מצוה קסח.	דין קרבן יולדת
ערב שבת:	י"ח אייר
מצוה קסט.	להביא מצורע לכהן
שבת קודש:	י"ט אייר
מצוה קע.	איסור גילוח הנתק
יום ראשון – בה"ב:	כ' אייר
מצוה קעא.	דין הנהגת המצורע
יום שני:	כ"א אייר
מצוה קעב.	דין נגעי בגדים
יום שלישי:	כ"ב אייר
מצוה קעג.	דין טהרת המצורע
יום רביעי:	כ"ג אייר
מצוה קעד.	דין תגלחת המצורע
יום חמישי:	כ"ד אייר
מצוה קעה.	טבילת הטמא במקוה
ערב שבת:	כ"ה אייר
מצוה קעז.	דין קרבן מצורע
שבת קודש:	כ"ו אייר
מצוה קעז.	דיני נגעי בתים
יום ראשון – במדבר:	כ"ז אייר
מצוה קעח.	דין טומאת הזב
יום שני:	כ"ח אייר
מצוה קעט.	דין קרבן הזב
יום שלישי:	כ"ט אייר
מצוה קפ.	טומאת שכבת זרע

הַמַּחֲשָׁבָה וַיִּפְסַק הַקֶּשֶׁר, וַאֲיֵךְ יַעֲלֶה לַמַּחֲשָׁבָה אִם יֵצֵא לַחוּץ יִדְבֵּר (מעמי מצות (לר"מ הבבלי) לא תעשה פ. ועיין חינוך).

פנהדרין יח. הוריות יב: זבחים יט: רמב"ם הל' ביאת המקדש פ"ב, ספר המצוות לא תעשה קס"ה.

מִצְוַת קִנּוּב

יִינן וְשָׁכַר אֶל תַּשֵּׁת (לא תעשה פ"ה)

הַזֹּהִיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שְׁלֹא לְהִכָּנֵס לַמִּקְדָּשׁ בְּשֶׁהוּא שְׂתוּי יִינן וְשָׁלֹא לְהוֹרוֹת שָׂכוֹר, שְׁנַאֲמַר (ויקרא י, ט) 'יִינן וְשָׁכַר אֶל תַּשֵּׁת אֶתָּה וּבְנִיךָ בְּבֹאֲכֶם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד'.

משנה הלבית

אסור ואינו מחלל עבודה, שתה יותר מרביעית אף על פי שהיה מזוג ושתה מעט מעט ולא בפעם אחת חייב ופוסל העבודה.^א
שאר משקין. היה שיכור משאר משקין חייב מלקות ועבודתו כשרה, ואין שיעור לדבר אלא כל שנשתבש דעתו.^ב ולדעת רש"י (זבחים יד: ד"ה שיכור) והרמב"ן^ג אינו חייב אשאר משקין חוץ מין.

יצא מבית המקדש אינו עובר.^ד מוסיף עליו כהן גדול שלא יצא מן המקדש כלל, ועובד אונן^ה, ועיין משנה למלך^ו אי גם מתחיל בעבודה אונן או אסור להתחיל מדרבנן. ולא ילך אחר המיטה^ז, ונחלקו אי מדאורייתא או מדרבנן^ח. ואין חילוק בין חול לשבת ויום טוב בדין אונן לקדשים^ט. נוהג בזמן הבית בזכרי כהונה.

פרטי האיסור לכהנים. כהן שפסול לעבודה אינו בכלל האזהרה^י. ולדעת הרמב"ם חייב על הכניסה אפילו בלי עבודה^{יא}, וחולקין עליו הרבה ראשונים ז"ל^{יב} ועיין במצוה הקודמת. וכל אחד מישראל אסור ליכנס למקדש שתוי מתחילת עזרת ישראל מחמת

קנב) שתיית יין המחייבת. כהן הכשר לעבודה ששתה רביעית יין בבת אחת ונכנס למקדש ועבד, עבודתו פסולה וחייב מיתה בידי שמים, וצריך שיהיה יין חי ועברו עליו מ' יום משנעשה ושתה בבת אחת, חסר אחד מכל התנאים פטור אבל

י. מנחת חינוך. יא. רמב"ם שם ה"ו. יב. שם. יג. רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ה ה"ה. יד. עיין כסף משנה שם. וברמב"ן על התורה ויקרא כא, יב. ובספר המצוות לאוין קס"ה ומנח"ט. טו. עיין מנחת חינוך. **קנב) א.** רמב"ם הל' ביאת המקדש פ"א ה"א. ב. שם ה"ב-ג. ג. על התורה ויקרא י, ט. ובספר המצוות לאוין ע"ג. ד. כסף משנה שם ה"א. ועיין במנחת חינוך. ה. שם ה"ו. ו. הראב"ד שם. ורמב"ן בספר המצוות שם, הובא בכסף משנה שם.

מִשְׁרָשִׁי הַמִּצְוָה. כִּי הַשְׁכָּרוֹת מוֹלִיד ג' דְּבָרִים, שְׁנָה, וְגִסּוֹת הָרוּחַ, וּבִלְבּוֹל הַשִּׁכָּל, וּלְפִיכָךְ אֵין רָאוּי שְׂתִיעֶסֶק שְׁתּוּי בְּדְבָרִים הַיִּקְרִים כְּמוֹ עֲנִינֵי הַמִּקְדָּשׁ וְדְבָרֵי הַתּוֹרָה, שְׁצָרִיד דַּעַת מֵיֵשֶׁב בְּטֹהַר הַמִּחְשָׁבָה לְכַוֵּן עֲבוֹדָתוֹ וְהוֹרָאתוֹ, שְׁלֹא לְמַעֲוֹת בְּעֲנִינִים וְיִגְרֵם לְחִרְפֵּן הָעוֹלָם (עיין חינוך. ועיין טעמי מצות (לר"מ הבבלי) לא תעשה פג). וְהַחֲכָם צָוָח וְאָמַר (משלי כג, לא) 'אַל תֵּרָא יוֹן כִּי יִתְאַדֵּם', מִבְּחוּץ הוּא נִרְאָה טוֹב וּמִבְּפָנִים הוּא רַע וְ'אַחֲרִיתוֹ כְּנָחֵשׁ יִשְׁד' (שם, לב). הַנָּחֵשׁ הַזֶּה מוֹשֵׁךְ לְאָדָם וְאֵינוֹ מִרְגִּישׁ כִּיֹּן שֶׁהֵלךְ מַעֲט מִתְחַלְחֶלֶת הַמִּכָּה, כֵּן הַדְּבָר הַזֶּה, כְּשֶׁהוּא שׁוֹתֵה הוּא מְתוֹק וּלְבָסוֹף הוּא מְמִיתוֹ' (עיין רבינו בחיי ויקרא י, ט).

זבחים יז: סנהדרין כב: פג: כריתות יג: עירובין סד. רמב"ם הל' ביאת המקדש פ"א, ספר המצוות לא תעשה ע"ג, סמ"ג לאוין ש', יראים שמ"ג סימן ק"ג, יורה דעה סי' רמב, חושן משפט סי' ז.

משנה הלכות

שמואל מקדש^י. אנשי בית אב אסורין לשתות יין, שמא יצטרכו לסייע בני משמרתן^ט. ונחלקו בגמרא (תענית יז.) כהנים בזמן הזה האין שותין משקין, שמא מהרה יבנה בית המקדש ויצטרכו לעבוד, ואמר רבי קלקלתן זו היא תקנתן, כיון שזה זמן רב לא בא לא חיישינן. עוד תניא בתורת כהנים (ספרא שמיני א) 'חוקת עולם' (ויקרא י, ט) לרבות יציקות ובלילות תנופות והגשות קמיצות וההקטרות והמליקות והקבלות והזאות^י.

הוראה. ובכלל האזהרה שלא להורות שיכור ואין לוקין עליו, ואם הורה בדבר

ז. עיין במ"ר י, ח. ח. רמב"ם שם הי"ז. ט. שם ה"ו. י. רמב"ם שם ה"ג. ספר המצוות לאוין ע"ג. מנחת חינוך. יו"ד סי' רמ"ב סי"ג בהגה. וש"ך ס"ק כ"א. וט"ז ס"ק ג. יא. רמב"ם שם ה"ד. ש"ך שם ס"ק י"ט. יב. שם ה"ה. יג. עיין ש"ך יו"ד סי' רמ"ב ס"ק י"ט. יד. תוס' תענית יז. ד"ה ויודע, מגן אברמים סי' צ"ט ס"ק א. טז. רשב"א בתשובות ח"א סי' רמ"ז.

מצוה קנג

סימני בהמה וחיה (מצות עשה ס"ח)

צִוָּה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבָדֹק סִמְנֵי בְּהֵמָה וְחֵיהָ לְהַבְדִּיל בֵּין טָמֵאָה לְטָהוֹרָה, שִׁיְהִיו מַעֲלָה גֵרָה וְשׁוֹסַעַת שְׁסַע, שְׁנֹאֲמַר (ויקרא יא, ב-ג) 'זֹאת הַחֵיהָ אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ מִכָּל הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר עַל הָאָרֶץ. כֹּל מִפְּרֶסֶת פְּרֶסֶה וְשִׁסַּעַת שְׁסַע פְּרֶסֶת מַעֲלַת גֵּרָה בְּבֵהֶמָה אֹתָהּ תֹּאכְלוּ'. וּכְתִיב (שם, מז) 'לְהַבְדִּיל בֵּין הַטָּמֵא וּבֵין הַטָּהוֹר וּבֵין הַחֵיהָ הַנֹּאֲכָלֶת וּבֵין הַחֵיהָ אֲשֶׁר לֹא תֹאכַל'.

משנה הלכות

אם מצא בהמה שפיה חתוך וגם פרסותיה חתוכות, בודק תחת כנפי העוקץ אם בשרו מהלך שתי וערב טהור הוא, ובלבד שיכיר ערוך שיש לו גם כן סימן זה וטמא.²

מינים הטהורים. ג' מיני בהמה וז' מיני חיה הם ודאי טהורים ואין צריכין לבדוק אחריהם למכיר בהן ואלו הן מן הבהמה, שור וכשב, ותיש, ומן החיה, איל וצבי ויחמור ואקו ודישון ותאו וזמר. וכולן מפורשין בתורה.³ כי ספק חיה וספק בהמה.⁴

סימני חיה. ומצוה להפריש בין החיה ובין הבהמה שבבהמה חלבו אסור ובחיה חלבו מותר.⁵ דם החיה טעון כיסוי ולא דם הבהמה.⁶ סימני חיה הם שקרניה מפוצלות ומפרס פרסה ומעלה גרה.⁷ הצבי צריך שיהיו בקרניו שלשה סימנים אלו שהם עגולות וחדודות כקרני השור והעז שהם חדודות

לצורך מחר משום שכרות.⁸ ונוהג בכהנים במקדש, בראויים לעבודה ולהוראה, בכל מקום ובכל זמן במי שראוי להורות.

קנג) הסימנים. כל בהמה וחיה מעלת גרה ומפרסת פרסה טהורה, וכל שאין לה השני סמנים הללו טמאה הוא. וכל בהמה וחיה מן הטהורים שמעלות גרה אין להם שיניים בלחי העליון, וכל בהמה שמעלה גרה ואין לה שיניים מלמעלה יש לה פרסה חוץ מבן גמל.⁹ נמצא המוציא בהמה שנחתכו פרסותיה ואינו מכירה בודקה, אם אין לה שיניים בודאי שהיא כשרה, ובלבד שיכיר שאינה בן גמל, מצא בהמה שפיה חתוך ואינו מכירה בודק פרסותיה, אם היא מפרסת פרסה כשרה ובלבד שיכיר את החזיר, ואם יש לה קרניים מותרת אפילו אינו מכיר חזיר כי החזיר אין לו קרניים, עוד יש סימן טהרה

טז. ספר המצוות הקצר הערות למצוה קלג. **קנג) א.** רמב"ם הל' מאכלות אסורות פ"א ה"ב. יו"ד סי' ע"ט ס"א. ב. רמב"ם שם ה"ג. ג. רמב"ם שם ה"ח. ד. רמב"ם שם ה"ג. יו"ד סי' פ' ס"ו. ה. רמב"ם שם ה"ט. ו. רמב"ם שם. ז. רמב"ם שם ה"י. יו"ד שם ס"א.

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוָה. כִּי טְנוּף הַגּוֹף יִזִּיק לַנֶּשְׁמָה, וְכִמוֹ שֶׁהָאֶמֶן הַנִּכְבָּד לֹא יוכל לַעֲשׂוֹת וְלִגְמַר מְלֹאכֶתוֹ בְּלִי בָלִים, כֵּן הַנֶּשְׁמָה לֹא תִשָּׂא כְּחֵה לַפֶּעַל בְּלִתִּי הַכֵּנֶת הַגּוֹף, וְרֹאֶיהָ מִשְׁנֵי אֲמִנִים שְׁעוֹשִׁים מְלֹאכָה אַחַת הִרִי יֵשׁ שְׁנוּי בִּינֵיהֶם מִצַּד הַבָּלִים, וְכֵן תִּמְצָא שְׁנֵי אִשִּׁישׁוֹת שֶׁשְׂמָנָם שָׁוה וְאוֹרָן אֵינוֹ שָׁוה, כִּי יִהְיֶה הַחֲסָרוֹן וְהַהֲפָרֵשׁ מִצַּד דַּקּוֹת הַפְּתִילָה אוֹ נִקְיֹת הַמְּנוֹרָה, וְכֵן שְׁנֵי אֵילָנוֹת בְּמָקוֹם אֶחָד וּפְרוּתֵיהֶם מִשְׁנִים, הַכֹּל לְפִי הַכֵּנֶת הַיְנִיקָה, לְפִיכֵךְ הַזְהִירָה הַתּוֹרָה בְּסִמְנֵי טְהָרָה לִזְכֹּךְ הַגּוֹף בַּהֲמַנֵּעַ מִמֶּנּוּ מִיָּנִים טָמְאִים (טַעֲמֵי מִצְוֹת לר"מ הַבַּבְלִי) מִצְוֹת עֲשֵׂה ע). עוֹד אָמְרוּ עֲנִין סִמְנֵי טְהָרָה מַעֲלָה גָּרָה, שֶׁמִּסְתַּפֵּק מִגָּה וְכֵה וְאֵינוֹ חוֹטֵף מֵאַחֲרִים, שׁוֹסֶעַת כְּדִי שְׁלֹא יִהְיֶה דוֹרֵם (שם, מִצְוֹת עֲשֵׂה ט). וְעַל דֶּרֶךְ הַרְמֹז סִמְנֵי טְהָרָה רָמְזוּ לְיִשְׂרָאֵל, שְׁתֵּי פָּרְסוֹת עוֹלָם הָיָה וְעוֹלָם הַבָּא, וּמַעֲלַת גָּרָה רֹמְזוֹ כִּמוֹ שֶׁהַבְּהֵמָה לְאַחֵר גָּמַר אֲכִילָתָהּ חוֹזֶרֶת הַמֵּאֲכָל לְפִיהָ, כִּךְ יִשְׂרָאֵל לְאַחֵר גָּמַר אֲכִילָתָן בְּעוֹלָם הָיָה הַקֶּרֶן קִיָּמַת לוֹ לְעוֹלָם הַבָּא. אֲבָל הַחֲזִיר שֶׁנִּמְשָׁלוּ בוֹ עֲכוּ"ם וְהוּא גָּרָה לֹא יִגְר' (ויקרא יא, ז) כְּלוֹמַר אוֹכְלִים בְּעוֹלָם הָיָה וְאֵין לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא (נחל קדוּמִים חיד"א) וִיקְרָא יא, ג. כֵּשֶׁם רַבֵּינוּ אֶפְרַיִם).

חולין נט. קב: ע"ז ה: כתובות ס. בכורות ו. רמב"ם הל' מאכלות אסורות פ"א-ב ופ"ג, ספר המצוות מצות עשה קמ"ט ולא תעשה קע"ב, סמ"ג עשין נ"ט, לאוין קכ"ז, סמ"ק סי' ר"ו, יורה דעה סי' פ-פא וסי' קטו, יראים ק"ל.

משנה הלכות

מאחר שאסרה התורה קצת בהמות מן ההכרח להודיענו סימני הטהורות להפרישנו מן האיסור. שור הבר מין בהמה הוא וצריך לכסות דמו מספק. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בכל אישי ישראל. מיהו אין לנו עתה אלא מה שקיבלנו במסורת מאבותינו^א.

בראשם וחריקות כקרני העז, וכל שיש בו ג' סימנים הללו כרוכות וחדודות וחרקות, אוכל מחלבה ודמה טעון כיסוי^ב.

שאר כללים ופרטים. והרמב"ן^ג וחבל פוסקים דעימיה כתבו שאין ראוי למנות בדיקת סימני טהרה למצוה, כי

ח. רמב"ם שם. ויו"ד שם. ט. בספר המצוות שורש ו, הובא בחינוך. י. ש"ך יו"ד סי' פ' ס"ק ג, על פי רמ"א סי' כ"ח ס"ד. יא. ש"ך סי' פ' ס"ק א. ועיין פרי מגדים.

מצוה קנד

שלא לאכל ממאים (לא תעשה פ"ו)

הזהיר הקדוש ברוך הוא שלא לאכל מבהמה וחיה ממאה, שנאמר (ויקרא י"א, ד) 'את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפרסי הפרסה את הגמל וגו', ונלמדו שאר בהמה ממאה מקל וחמר מגמל וחזיר (ואין שיד לומר אין עונשין מן הדין, עין בראשונים).

משרשי המצוה. מה שכתבנו באזהרת טרפה (מצוה עג), כי יודע אלקים כי כל המאכלים שהרחיק מהם עמו יש בהם נזקים מצוים לגופם, ואפלו יבא רופא הבקי ויאמר לסמך עליו שאין אלו מזיקים שקר דובר, כי לא יכלו הטבעיים להשיג בעלי חיים אלא מי שבראן והמציאן

משנה הלכות

בלאו ועשה¹. בשר אדם אסור בעשה ויש חולקין שאפילו איסור עשה אין בו². בשר ישראל מת אסור בהנאה³, מת עכו"ם עיין ביורה דעה (סי' שמט) ובשו"ת משנה הלכות (ח"ג סי' קיא) בשם הרדב"ז. כל מיני טמאים מצטרפים לכזית⁴.

היוצא מן הטמא. כל היוצא מן הטמא טמא, לפיכך טמאה שילדה מין טהורה אסור באכילה ולוקין עליו⁵. בהמה שנמצא בה בריה שיש לה שני גבים ושני שדראות, אסורה באכילה וזו השסועה שנאמרה בתורה⁶. נבלת בהמה טהורה ובהמה טמאה אין מצטרפין דהוי שני שמות⁷. חלב בהמה

קנד) האיסור. האוכל כזית בשר בהמה חיה או עוף הטמאים, במזיד והתראה לוקה. ויש בו עוד איסור עשה ד'את זה תאכלו'. ובאו שאר בהמה וחיה הטמאין מקל וחומר מחזיר וגמל המפורשים בתורה⁸. ואין להקשות דאין לוקין מן הדין, דאינו אלא גילוי מילתא בעלמא ולכן לוקין עליו, עוד כתבו משום דאיכא עוד איסור עשה לוקין אפילו מקל וחומר⁹, ובספרי שו"ת משנה הלכות (ח"ג סי' קי"ט) הארכתי בזה.

כמה פרטים. סימני טומאה הם כל שאינה מעלת גרה או אינה מפרסת פרסה¹⁰. ואין חילוק בין חלבה לבשרה על הכל עובר

קנד) א. רמב"ם הל' מאכלות אסורות פ"ב ה"א-ב. ב. משנה למלך שם ה"א (בשם ה"ה). ג. רמב"ם שם ה"א. ד. שם ה"ב. יו"ד סי' ס"ד ס"א בש"ך ס"ק ב, וט"ז ס"ק א. ה. רמב"ם שם ה"ג. יו"ד סי' ע"ט ס"א בהג"ה. ועיין ט"ז בשם הרא"ש. ראב"ד שם פ"ג ה"ד. ו. חינוך. ש"ך יו"ד שם ס"ק ג. ז. רמב"ם שם פ"ד ה"ז. ח. רמב"ם שם פ"א ה"ה. יו"ד שם ס"ב. פרי מגדים סי' פ"א ס"ק א. מנחת חינוך. ט. רמב"ם שם ה"ו. י. רמב"ם שם פ"ד ה"ז.

יֵשׁ מֵאִין הוּא יוֹדֵעַ מִזֶּנֶם וְטִבְעָם עַל מֶה שֶׁהוּא, וְהוּא רוֹפֵא נַאֲמָן בּוֹרֵא כָּל הָאוֹמֵר לֹא תֹאכַל דָּבָר פְּלוֹנִי שֶׁהוּא מִזִּיק, אֲכַל דָּבָר פְּלוֹנִי שֶׁהוּא מוֹעִיל, וְאֵלָיו יֵשׁ לְשִׁמְעַע (עֵינַי חִנּוּךְ כֵּאן, וְחִנּוּךְ לַעִיל מִצּוּה עג). וְעַל דֶּרֶךְ הַרְמָז מִמֶּה שֶׁכָּתוּב (ויקרא יא, ב) 'זֹאת הַחֲחִיה' שֶׁמֵּבִיא חַיִּים לְנֶפֶשׁ 'אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ' שִׁיּוּבֵל לַעֲבֹד אֶת בּוֹרְאוֹ, מִכָּלֵל שֶׁהִטְמִינָהּ מִמִּיתָה וְהִכָּל לְהַשְׁלֵמַת הַנֶּפֶשׁ (מעמי מצות (לר"מ הבבלי) לא תעשה פד).

מראה מקומות עיין מצוה קנ"ג.

מִצְוַת קִנְיָה

סִימְנֵי דְּגִימִים (מִצְוֹת עֲשֵׂה ס"ט)

צִוְּהָ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבַדֵּק בְּסִימְנֵי דְּגִימִים לְהַבְדִּיל בֵּין הַטָּמֵא וְהַטָּהוֹר בְּשִׁנְרֵצָה לְאֲכָלָם, שִׁיְהִיָּה לָהֶם סִנְפִּיר וְקִשְׁקֶשֶׁת, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא יא, ט) 'אֶת זֶה תֹּאכְלוּ מִכָּל אֲשֶׁר בְּמִים כָּל אֲשֶׁר לוֹ סִנְפִּיר וְקִשְׁקֶשֶׁת בְּמִים בַּיָּמִים וּבְנִחְלִים אֹתָם תֹּאכְלוּ'.

משנה הלבות

בהמה טמאה מתגבט^י. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

קנה) הסימנים. סימני דגים מפורשים בתורה כל שיש לו סנפיר וקשקשת, אין לו עכשיו ועתיד לגדל אחר זמן או יש לו עכשיו ועתיד להשירן בשעה שעולה מן הים הרי זה מותר, אפילו לא היה להם אלא קשקשת אחת דיו אלא שתהא ברור שהוא מן הדג ולא בא לו ממקום

וחיה טמאים וביצת עוף ודג טמאים אסורין מן התורה^א. ולענין מלקות יש בזה פלוגתא^ב. חלב אשה מותר ובלבד שלא ינק מן האשה, וגדול שינק מכין אותו מכת מרדות^ג. דבש דבורים וצרעין מותר שאינן ממצות אותן מגופן^ד. חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו, אפילו אומר מבהמה טהורה הוא, אסור שמא עירב בו עכו"ם חלב טמא, ואם שתה מכין אותו מכת מרדות^ה. וכן אסרו רז"ל (ע"ז לה:) גבינות עכו"ם אף שאין חלב

יא. רמב"ם שם פ"ג ה"א. יו"ד סי' פ"א ס"א. סי' פ"ו ס"א. סי' פ"ג ס"ח. יב. עיין רמב"ם שם ה"ו. ובמגיד משנה שם. חינוך. יג. רמב"ם שם ה"ד. יו"ד סי' פ"א ס"ז. יד. רמב"ם שם ה"ג. יו"ד שם ס"ח-ט. טו. רמב"ם שם פ"ג ה"ג והט"ו. יו"ד סי' קט"ו ס"א. טז. רמב"ם שם. יו"ד שם ס"ב. קנה

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוָה. כִּי הַסִּנְפִיר וְהַקְשָׁקֶשֶׁת נוֹלָדִים בְּדָגִים מְמוֹתָרוֹת הַטֶּבַע שֶׁבָּהֶם, וְלָכֵן יִשְׁאָר גּוֹפֶם נָקִי וְטוֹב לְאָכֹל, מֵה שְׂאִין בֶּן דָּגִים שְׂאִין לָהֶם סִנְפִיר וְקְשָׁקֶשֶׁת הֵם לֶחִים מְאֹד, וְכָל גּוֹפֶם וּמוֹתָרֵיהֶם נִעְצָרִים בְּגוֹפֶם, וְלָכֵן הֵם טִמְאִים (אברכנאל ויקרא א-יב). עוֹד כִּי הַסִּנְפִיר וְקְשָׁקֶשֶׁת הֵם בְּתָרִים (מִגֵּן וְצִנָּה), שֶׁהֵם מִתְנַרְדְּפִים וְלֹא מִן הַרוֹדְפִים, וְאַלְקִים יִבְקֹשׁ אֶת הַנִּרְדָּף, וְלָכֵן הֵם בְּשָׂרִים (עֵיין טַעְמֵי מִצְוֹת (לר"מ הַבְּלִי) מִצְוֹת עֲשֵׂה סט). וְעַל דֶּרֶךְ הָרָמֶז כִּי נִמְשְׁלוּ יִשְׂרָאֵל לְדָגִים, בְּדִכְתִּיב (בְּרֵאשִׁית מו, מז) 'וַיִּדְגּוּ לָרֹב בַּקָּרֶב הָאָרֶץ', וְכֹא לְרָמֶז וּלְרָזוֹ אוֹתָנוּ שֶׁלֹּא נִהְיָה עֲרָמִים מִמִּצְוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים

משנה הלכות

באחת מהן קשקשת, אם החתיכות מתאימות כולן מותרות, ואם לאו, זו שנמצאים הקשקשות עליה מותרות והשאר אסורות.^א כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר, ויש שיש לו סנפיר ואין לו קשקשת^ב (חולין סו:), ולכן מצא חתיכת דג שיש לו קשקשת אין צריך לחזור אחר סנפיר, מצא לו סנפיר לא יאכלנו עד שימצא לו קשקשת^ג. ומהאי טעמא רע המעשה שאוכלים דגים בקופסאות הנקרא טאנא פיש ולא ניכר שום קשקשת עליהם, ולא מאיזה דג הוא, רק מה שנכתב עליו מהבית חרושת, ואין לסמוך על זה לאכלם. אבל אותם שניכרים או שיש עמהם קשקשים אין לאוסרם. ודגים אינן צריכין שחיטה, דכתיב (במדבר יא, כב) 'הצאן ובקר ישחט להם ואם את כל דג הים יאסף להם'^ד. אין

אחר^ה. ויש אומרים שאין להתיר בקשקשת אחת רק כשהוא עומדת תחת לחייו או זנבו או סנפיריו וטוב להחמיר^ו.

עוברי דגים ובריות משונות. אין לוקחין עוברי דגים (ר"ל רויג בלע"ז) אלא מן המומחין^ז. וכל שיש לו סנפיר וקשקשת, אפילו אין לו צורת דג, כגון חמרא דים או שאר חיות הים מותרין^ח, ועיין באחרונים^ט. היו לו קשקשים קבועים ואינם נקלפים ביד או בכלי לא הוי קשקשים^י. ונחלקו הפוסקים אי סימני עובר דגים הוי דאורייתא (עיין שו"ע יורה דעה סי' פ"ג^י).

שאר דיני דגים. דג טהור שנמצא במעי דג טמא טהור^י, ודג טמא שנמצא במעי דג טהור אסור^{יא}. מצא חתיכות דגים ויש

קנה א. ע"פ קהלת ג, טו. ב. רמב"ם הל' מאכלות אסורות פ"א הכ"ד וה"ה שם. יו"ד סי' פ"ג ס"א. ובש"ך שם ס"ק א. ג. רמ"א שם. ד. מגיד משנה שם פ"ג ה"כ. יו"ד שם ס"ז. ה. עיין ע"ז לט. ו. פרי מגדים מש"ז ס"ק ב. מנחת חינוך. ז. מגיד משנה שם פ"א הכ"ד. רמ"א שם ס"א. ח. עיין ש"ך ס"ק כ"ד, וט"ז ס"ק ט, ופרי חדש, ועיין בה"ה ולחם משנה שם פ"ג ה"כ. ט. רמב"ם שם פ"א ה"ה. יו"ד שם ס"ט. י. רמב"ם שם. יו"ד שם ס"י. יא. רמב"ם שם פ"ג הכ"ד. יו"ד שם ס"ד. יב. רמב"ם שם פ"א הכ"ד. יו"ד שם ס"ג. יג. רמב"ם הל' שחיטה פ"א ה"ג. יו"ד סי' י"ג ס"א.

בְּדֶרֶךְ שֶׁהַדָּגִים הַטְּמָאִים עֲרָמִים מְקַשְׁקְשִׁים, אֲלֵא שֶׁנִּלְבַּשׁ וְנִכְסֶה עֲצָמָנוּ
תָּמִיד בְּמִצּוֹת הַמִּגְנוֹת עָלֵינוּ כְּמוֹ שֶׁהַקְשָׁקְשִׁים וְהַסְנַפִּירִים מְגַנִּים עַל
הַדָּגִים הַכְּשָׁרִים (אורות המצוות מצוה קס).

חולין סו. רמב"ם הל' מאכלות אסורות פ"א, ספר המצוות מצות עשה קנ"ב ולא תעשה קע"ג,
סמ"ג עשין ס"ב לאוין קכ"ט, סמ"ק סי' רי"א, יראים קל"ה, טור יורה דעה סי' פ"ג.

מצוה קנו

שְׁלֹא לֶאֱכֹל דָּג טָמֵא (לא תַעֲשֶׂה פ"ו)

הַזִּהִיר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לָעַם קִדְּשׁוֹ שְׁלֹא לֶאֱכֹל דָּג טָמֵא, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא
יא, יא) 'מִבְשָׂרָם לֹא תֹאכְלוּ וְאֵת נִבְלָתָם תִּשְׂקְצוּ'.

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוָה. מֵה שֶׁכִּתְּבֵתִי אֶצֶל בְּהֵמוֹת טְמֵאוֹת, כִּי הֵאֵל בְּרוּךְ הוּא
הִרְחִיק כָּל מֵה שֶׁנִּמְצָא בּוֹ מִזִּיק, הֵן בְּהֵמָה אוֹ עוֹף אוֹ דָּגִים (חינוך).
וְכִיּוֹן שֶׁאֵין לָהֶם סְנַפִּיר וְקַשְׁקֶשֶׁת שֶׁהֵם כְּתָרִים לְהִגֵּן לָהֶם מִרַעְתָּם טְמָאִים
הֵם, וְהַטְּמָאָה יִזִּיק לָעַם קִדְּשׁ יַעֲזֹר שֶׁהַנִּשְׁמָה תִּתְטַנֵּף וְתִתְפַּעֵל מֵהָרָ

משנה הלכות

ומעורות, אפילו אין לו סנפיר וקשקשת
מותרים, והוא כל זמן שלא פירשו על הארץ.
דם דגים טמאים הרי הוא כגופני. ציר שלהם
אסור מדרבנן, ועיין בש"ך^ה שהדרכי משה
פסק שהוא דאורייתא.

כבוש ומלוח. דגים טמאים שנמלחו עם
הטהורים אסורים, וכן אם נכבשו
עמם מעת לעת במים^ו. ומהאי טעמא יש
להזהר בדגים מעושנים (סמאקט פיש
בלע"ז) שמניחים אותם במי מלח בגיגית

לבשל ולאכול בשר עם דגים, ואם בישל דינו
בס"ד^ז. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים
ונקבות.

קנו) גדר האיסור. האוכל כזית מדג טמא
הגדל במים ובנחלים, והוא שאין
לו סנפיר וקשקשת, ביטל מצות עשה ועבר
על לא תעשה, ואם עבר במזיד ובהתראה
לוקה^ח.

מינים שונים, והיוצא מהם. תולעים
הגדלים בכלים ובבורות שיחין

יד. יו"ד סי' קט"ז ס"ב. ופתח תקוה ס"ק ב. **קנו** א. רמב"ם הל' מאכלות אסורות פ"ב ה"ד. ב. רמב"ם שם
הי"ח-י"ט. יו"ד סי' פ"ד ה"א. ג. רמב"ם שם פ"ו ה"א. ועיין שם פ"ג ה"א. ד. יו"ד סי' פ"ג ס"ה. ה. שם ס"ק
ח. ו. רמב"ם שם פט"ו הל"ד. יו"ד שם בהגה.

מִהַטְמָאָה וּמִהַעֲבֵרוֹת, וְהִזְקוּ נֹכַר, מֵה שְׂאִין בֶּן לְגוֹיִם הָאוֹכְלִים, לְפִי שְׁמִרְגָּלִים בְּטִמְאָה וּטְמָאִים הֵם לְהִכִּי אֵין הִזְקָם נֹכַר, וְאִדְרָבָה מָצָא מִין אֶת מִינוֹ וְנִעֹזֵר, וּמִי שְׁרָגִיל לְאָכַל סֵם הַמָּוֶת לֹא יִזְקְנוּ (מעמי מצות (לר"מ (הבבלי) לא תעשה פו). וּכְבָּר יִדְעֵת מֵה שְׁכַתְבַּת הָרַמְבַּ"ם ז"ל בְּהִלְכוֹת יְדֻעוֹת (פ"ד ה"א) 'הוֹאִיל וְהָיוֹת הַגּוֹף בְּרִיא וְשָׁלֵם מִדְרָכֵי ה' הִיא, שְׁהָרִי אִי אֶפְשָׁר שְׂיָבִין אוֹ שְׂיִדַּע דְּכָר בִּידִיעַת הַבּוֹרֵא וְהוּא חוֹלָה'. לָכֵן צָוָה ה' יִתְבָּרַךְ לְהִתְרַחֵק מִמֶּאֱכָלִים הַמוֹלִידִים חֲלֵי בָּגוֹף, כִּי הַגּוֹף הוּא כָּלִי הַנְּשָׁמָה, וְאִם יִתְקַלְקְלוּ הַכֵּלִים לֹא תוּכַל לַעֲשׂוֹת בָּהֶם פְּעֻלָּתָהּ (מצודת דוד (רדב"י) מצוה קפה. ועיין לעיל מצוה קנג).

מראה מקומות עיין מצוה קודמת.

משנה הלכות

שאר פרטי דינים. דג טמא שנמצא בדג טהור אסור.^ז דגים טמאים מונחים עם טהורים בחבית אחת או בערבוב על השולחן שמוכרין אותן שם אין לקנותם.^ח ביצי דגים טמאים אסור כגופן.^ט מצא חתיכות דגים, ובתוכם דג שיש לו ראש רחב ושדרה, מותר לאכלו דודאי היה לו קשקשים, אבל אם היה הדג שלם ואין אנו רואים בו קשקשים אין לסמוך אראש ושדרה, והחתיכות לעולם אסורות.^י ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות.

אחת, או בזה אחר זה מאותו מי מלח כדי שיקבלו בהם טעם מלח טמאים וגם טהורים, וב"ה תיקנתי במקום אחד שלא לעשות כן לזכות הרבים, אבל יש מקומות שעושים כן ודגים אלו אסורים לאכול. ועיין רמ"א (סי' פ"ג) דאפילו בהערינג יש להחמיר, ואם הדגים שמנים ויש בהו שמנונית אסור דאורייתא וספיקא לחומרא עיין שם ודו"ק, והכא יותר מחשש הוא דדרכו הכא הוא להניי שעושין כן לעולם.

ז. רמב"ם שם פ"א ה"ה. יו"ד שם ס"י. ח. רמ"א שם ס"ה. ט. רמב"ם שם פ"ג ה"א. י. יו"ד שם ס"ד.

מצוה קנו

דין עוף טמא (לא תעשה פ"ח)

הזהיר הקדוש ברוך הוא שלא לאכל עוף טמא, שְׁנֵאֵמַר (ויקרא יא, ג) 'וְאֵת אֵלֶּה תִּשְׁקְצוּ מִן הָעוֹף לֹא יֵאָכְלוּ'.

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוָה. מֵה שֶׁכָּתְבוּ בַּמִּצְוָה הַקּוֹדֶמֶת. וּלְפִי שֶׁהַעוֹפוֹת הַטְּמָאוֹת דּוֹרְסִים וְאוֹכְלִים קֶדֶם שְׁיֵמוֹת, וְהָאוֹכֵל מֵהֶם מוֹלִידִים לוֹ אוֹתָהּ הַתְּכוּנָה הָרָעָה בְּנֶפֶשׁ, מְלַבֵּד שְׁמֵטֻמְאִים אוֹתָהּ וּמַחֲלִיאִים אוֹתָהּ חֲלֵי נֶפֶשׁ (טעמי מצות (לר"מ הבבלי) מצות עשה קצד). וְשֵׁלֵא תֹאמַר בֵּינּוֹן שֶׁהֵם עוֹפוֹת קָלִי

משנה הלכות

נאמן צייד לומר עוף זה התיר לי רבי הצייד, והוא שיוחזק אותו צייד שהוא בקי במינים הטמאים האמורים בתורה ובשמותיהם^א. מי שהוא ממקום שנוהגין איסור בעוף אחד מפני שאין להם מסורת והלך למקום שיש להם מסורת, יכול לאכלו במקום שהלך לשם ואפילו דעתו לחזור, ואם יצא ממקום שיש להם מסורת למקום שאין להם מסורת מותר לאכלו^ב. שאר מקומות שאין להם מסורת אם יכולים לסמוך על סמך מקום שיש להם מסורת יש מתירין ויש אוסרין^ג.

עוד פריטים. וסימן של קרקבנו נקלף הוא העור הפנימי מקום שהרפש מונח בו^ד.

ובחתם סופר ביורה דעה (סי' עד) נסתפק בהא דאמר ר' יהושע בן לוי בבכורות (ז). 'לעולם אינה מתעברת לא טמאה מן הטהור'

קנו) האיסור. האוכל כזית מבשר עוף טמא ביטל מצות עשה ועבר על לא תעשה, ובמזיד והתראה חייב מלקות^א.

סימנים. סימני עופות טמאים לא נתפרשו בתורה, שהתורה פירשה כל העופות הטמאים שבעולם, והשאר כולם טהורים. כ"ד מיני עופות טמאים מפורשים בתורה, ומי שבקי בהם ובשמותיהם הרי זה אוכל כל עוף חוץ מאלו^ב. ומי שאינו בקי בהם שנינו (חולין סה). 'כל עוף הדורס ואוכל העוף מחיים ואינו ממותין שימות טמא', ויש עוד שלשה סימני טומאה אין לו אצבע יתירה ואין לו זפק ואין קרקבנו נקלף^ג.

מסורת. ומתוך שאין אנו בקיאים בכל אלו, אין לנו לאכול שום עוף אלא במסורה מאבותינו שקיבלנו בו שהוא טהור^ד.

קנו) א. רמב"ם הל' מאכלות אסורות פ"ב ה"ד. **ב.** רמב"ם שם פ"א ה"ד-ט"ו. יו"ד סי' פ"ב ס"א-ב. ג. רמב"ם שם ה"ט. יו"ד שם ס"ב. ד. יו"ד שם ס"ג בהגה. ה. רמב"ם שם ה"ט. יו"ד שם ס"ב. ו. יו"ד שם ס"ד. ז. עיין שם ס"ה. ועיין ש"ך יו"ד סי' פ"ב ס"ק י"א. ח. עיין פתח תקוה שם ס"ק ב' בשם חתם סופר יו"ד סי' ג.

הַתְּנוּעָה אֵין בָּהֶם פָּגָם, כִּי אֵין טְמֵאָתָם מִצַּד הַקְּלוּת אוֹ כְּבֹדוּת, אֱלֹא שְׁיִנִּיקָתָם מִצַּד הַטְּמֵאָה וּמִשֵּׁם גְּזוּזִים (שם לא תעשה פו). וְאִם יֹאכֵל אָדָם אוֹתָם יִטּוּ אוֹתוֹ לְמִדָּתָם, כִּי הַנֶּפֶשׁ הַבְּהִמִּיּוֹת אֲשֶׁר בָּאָדָם תִּמְצָא אֶת מִינָהּ וְנִעוֹר, וְגַם רוּחוֹת הַבְּעָלִי חַיִּים מְרוּחוֹת הַטְּמֵאָה הַשְּׂטִיין בְּאֵוִיר (רקאנאטי ויקרא יא, ב). וּבַעוּפּוֹת הַטְּהוֹרִין יֵשׁ לָהֶן זָפֶק וְקֶרֶקֶבֶן נִקְלָף, שְׁהַמְזוּן שְׁמור שֵׁם לַהֲנוּת מִמֶּנּוּ (עיין טעמי מצות (שם) מצות עשה ט), מַה שְּׂאִין בֶּן הַטְּמֵאִים מְעוּפָפִים וּמִשְׁחִיתִים וְדוֹרְסִים וְאוֹכְלִים.

חולין פ"ג, רמב"ם הל' מאכלות אסורות פ"ב, ספר המצוות לא תעשה קע"ד, סמ"ג לאוין קכ"ח, סמ"ק סי' ר"ז, יראים קכ"א, יורה דעה סי' פ"ב.

משנה הלכות

ביצתן. ביצת עוף טמא אסור, ויש להם סימנים ואפילו הכי אין לוקחין ביצים מן העכו"ם אלא אם כן יאמר של עוף פלוני טהור הם, דאין לסמוך על הסימנים^ט. ועכשיו הולכין בתר רוב דאין מצויין בידינו ביצת עוף טמא ולוקחין מכל אדם^י.

צפורי מצורע. בכלל הלאו האוכל מציפור מצורע השחוטה עובר בלא תעשה ועשה^{יא}, והוא מן הנקברין^{יב}. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ובנקבות.

וכו', אי נימא דגם בעופות איכא כלל זה או דילמא לא אמר ר' יהושע בן לוי את הכלל הזה אלא בבהמה, ונפקא מינה הוא לענין אם אפשר שיתערבו עופות טהורות בטמאות, עיין שם. ולפי עניות דעתי נראה ראייה מדברי הרמב"ן (ויקרא יט, יט) שכתב וזה לשונו 'והמינים בבעלי חיים לא יולידו מין משאינו מינו', וכיון דכתב מינים בבעלי חיים, משמע כל בעלי חיים בין בהמה ובין עוף, וזה נראה ברור.

ט. רמב"ם שם פ"ג הל' ח. יו"ד סי' פ"ו ס"א. י. יו"ד שם ס"ב. יא. רמב"ם הל' טומאת צרעת פי"א הל' ז. ועיין מנחת חינוך. יב. רמב"ם הל' פסולי המוקדשין פי"ט הל' א.

מצוה קנח

לְבָדֵק בְּסִמְנֵי חֲגָבִים (מצוה עשה ע')

צִוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבָדֵק בְּסִמְנֵי חֲגָבִים בְּשִׁנְרֵצָה לְאָכְלָם, שְׂיִהְיֶה לָהֶם כְּרָעִים מִמַּעַל לְרִגְלָיו, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא יא, כא) 'אֵת זֶה תֹאכְלוּ מִכָּל שָׂרֵץ הָעוֹף הַהֹלֵךְ עַל אַרְבַּע אֲשֶׁר לוֹ כְּרָעִים מִמַּעַל לְרִגְלָיו'.

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוָה. שֶׁבָּרָא לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּרָעִים לְנִתֵּר בָּהֶן עַל הָאָרֶץ לְאָכֹל מִהַמְּצוּי בָּאָרֶץ, וְלֹא כֵן הַטְּמָאִים מְעוֹפְפִים וּמִשְׁחִיתִים הָאֵילָנוֹת (עיין טעמי מצות (לר"מ הבבלי) מצות עשה סט), וְזֶה הָעֲנִין אִתָּא גַּם בְּשָׂאֵר סִמְנֵי טְהָרָה מִמַּעַל לְרִגְלָיו שֶׁמִּסְתַּפֵּק מִנֶּה וּבִהּ וְאִינוּ חוֹטְפִים מֵאַחֲרֵיהֶם, וְשׁוֹסֵעַת כְּדֵי שְׁלֹא יֵדְרֶם (שם), וְהָכִי נִמִּי בֵּן. וְעַל דֶּרֶךְ הַרְמֹז 'שָׂרֵץ' רִין וְהוֹלֵךְ בְּמִרוּצָה וְעוֹפֶה מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, 'הַהֹלֵךְ עַל אַרְבַּע' שֶׁהוֹלֵךְ לְקִיּוֹם

משנה הלכות

מסורת. ולפי שאין אנו מכירין את שמם לכן הכל אסור לנו, כי אין מקובל לנו גם במסורת, אם לא באותן שיש להם מסורת ששמן חגב¹. יש להם מסורת שאוכלין אותם מקדמת דנא, דעת הרצב"ש דאין למנעם, אף שאין להם מסורת שזה הוא שמו חגב, ובמחזיק ברכה² דעתו נוטה להחמיר דבעי דוקא מסורת ששמו חגב. ושמעתי שאחינו יוצאי תימן בארצינו הקדושה כהיום אוכלים חגבים במסורת. מי שהולך ממקום שאין להם מסורת למקום שיש להם מסורת יכול לאכול במקום שהלך לשם³.

קנח) מיני חגבים הטהורים. שמונה מיני חגב הם ואלו הן, חגב, דבנית⁴, חרגול, עוצרביא⁵, ארבה, ציפורת כרמים, סלעם, טחנה⁶ ירושלמית⁷. מי שבקי בודק בהן ובשמותיהן לפי בקיאותו ואוכל אותם, וציידי ישראל נאמן עליהם לומר שבקי בהם, והוא שיהא מוחזק שהוא בקי בשמותיהן⁸. ויש להם סימני טהרה, ואלו הן ד' רגלים וקרסולים וד' כנפים ואפילו אין להם עכשיו ויגדלו לאחר זמן, וכנפיו חופין את רוב הקיפו ורוב עביו, ויש לו שני כרעים לנתר בהם, ושיהא שמו חגב⁹.

קנח) א. כן הוא בחינוך, ובמנחת חינוך כתב שהוא טעות הדפוס וצריך לומר 'הרזבנית' כדאיתא ברמב"ם ובחולין סה. **ב.** כן הוא בחינוך, ובמנחת חינוך כתב שהוא טעות הדפוס וצריך לומר ערצוביא כדאיתא ברמב"ם ובחולין סה. **ג.** כן הוא בחינוך, ובמנחת חינוך כתב שהוא טעות הדפוס וצריך לומר יוחנא כדאיתא ברמב"ם ובחולין סה. **ד.** חינוך. רמב"ם הל' מאכלות אסורות פ"א הכ"א. **ה.** רמב"ם שם הכ"ב. **ו.** שם והכ"ג. **ז.** יו"ד סי' פ"ה ס"א. **ז.** יו"ד שם. **ח.** יו"ד סי' פה סעיף א. **ט.** עיין לעיל במצוה הקודמת.

בְּרִיאוֹת גּוֹפוֹ שֶׁהוּא מְרַכֵּב מֵאַרְבַּע יְסוּדוֹת, בְּתַנְאֵי 'אֲשֶׁר לוֹ כְּרָעִים' כְּלוֹמַר שֶׁהַעֲקָר הָעֲבוּדָה הוּא לְכָרַע לְהַקְדֹּשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שְׁאוּמְרִים 'כִּי לֹךְ תִּכְרַע כָּל בָּרֶךְ', וְזֶהוּ 'מִמַּעַל לְרִגְלָיו' שֶׁהֵחְלוּד לְהִנָּאֵתוֹ הוּא טְפִלָּה, 'לְנֹתֵר בְּהֵן' בְּתַרְגוּמוֹ 'לְקַפְּצָא בְּהוֹן', שְׁאִינוּ קוֹבְעֵי רִגְלָיו בְּאַרְצֵן, רַק קוֹפִיץ, וְלִכְּנֵן 'לוֹ' קָרִי וְ'לֹא' כְּתִיב, לּוֹמַר שְׁאֵי אֶפְשָׁר זֶה בְּלֹא זֶה, כִּי לֹא נִתְּנָה תּוֹרָה לְמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, וְכֵן אָמְרוּ רַז"ל (מִדְרַשׁ תְּהִלִּים קל"ו, יג) "בְּכָל מַעֲשֵׂה יְדָךְ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה' (דְּבָרִים יד, כט) יְכוּל יֵשֵׁב בְּטִל תִּלְמוּד לּוֹמַר 'אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה'. וְכֵן אָמְרוּ רַז"ל (בְּרֻכּוֹת ל"ה:) "וְאַסְפֹּת דְּגִנְגָּד' (דְּבָרִים י"א, יד) תִּנְהַג בָּהֶם מִנְהַג דְּרֶךְ אֶרֶץ'. וּמִזֵּנָה וְהוֹלֵךְ ד' מִיָּנִים, אֲרֵבָה סִלְעִים חֲרוּגֹל חֲגָב, 'אֲרֵבָה' שִׁירָבָה בְּתוֹרָה וּבְמַעֲשִׂים טוֹבִים. 'סִלְעִים' שִׁישִׁים בְּמַחֲזוֹנוֹ בְּהַקְדֹּשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁנֵאָמַר (תְּהִלִּים י"ג, ג) 'ה' סִלְעֵי וגו'. 'חֲרוּגֹל' מִלְשׁוֹן 'גּוֹל' עַל ה' דְּרֶכֶךְ וּבִטָּח עָלָיו וְהוּא יַעֲשֶׂה' (שֵׁם לו, ה), שְׁלֹא יִבְטַח בְּכֹחוֹ וְעַז יָדוֹ. 'חֲגָב' בְּגִימַטְרִיא י"ג סוּד 'אַחֲד' שִׁיִּיחַד הַקְדֹּשׁ בְּרוּךְ הוּא (שְׁפָתֵי כֹהֵן (צַפְתָּ) וִיקְרָא י"א, כ"א).

חולצין סה. רמב"ם הל' מאכלות אסורות פ"א, ספר המצוות מצות עשה קנ"א, סמ"ג עשין ס"א, סמ"ק סי' כ"ח, יראים קל"ג, יורה דעה סי' פ"ה.

משנה הלבית

שאר פרטים. ציר חגבים טמאים מותר^ט, והראב"ד אוסר^ז, ומהרש"ל^ח פסק שאינו אוסר תערובתו, אבל הציר לעצמו אסור^ז. אסור לאכלן חיים, ואין צריכין שחיטה^ז, והטעם דאתרבי חגבים בפסוק ד'זאת תורת הבהמה' כמשמעו 'והעוף' כמשמעו 'עוף' ולא שרץ העוף, דהיינו מינים קטנים, 'וכל נפש החיה הרומשת

במים' אלו דגים, 'ולכל נפש השורצת על הארץ' אלו חגבים, והזכיר חגבים אחר דגים מה דגים אינם טעונים שחיטה, אף חגבים אינן טעונים שחיטה^ז. והעובר ואכל חגבים שאין להם סימני טהרה עבר בעשה ולא תעשה, ובמזיד והתראה לוקה^ט. נוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות.

ט. עיין יו"ד סי' פ"ה ס"ג. י. בעדיות פ"ז מ"ב. יא. ים של שלמה פרק אלו טריפות סי' קכא. יב. ש"ך יו"ד שם ס"ק ד. יג. יו"ד שם ס"ב. וש"ך שם ס"ק ג, וסי' י"ג ס"א. יד. רבינו בה"ג, ט"ז סי' י"ג ס"ק א. טו. חינוך להלן מצוה תעא.

מצוה קנט

דין שמונה שרצים (מצות עשה ע"א)

צוה הקדוש ברוך הוא להיות שמונה שרצים מטמאים ומטמאין, שנאמר
(ויקרא יא, כט-ל) 'זוה לכם הטמא בשרץ השרץ על הארץ החלד והעכבר
והצב. והאנקה והבז והלטאה והחמט והתנשמת'.

משנה הלכות

אדמה הנוגע בבשר טמא ובאדמה טהור.
 בשר משרץ שנתייבש עד שלא יוכל לחזור
 ללחותו בשריית מעת לעת במים פושרין
 טהור, וכן אם נפסל מאכילת כלב טהור, יבש
 כולו ושלדו קיים, וכן שרץ שנשרף ושלדו
 קיים טמא.^א

המתטמאין מהם. כלים הנוגעים בשרצים
 נעשין ראשון לטומאה.^ב וכלי
 חרס מתטמאין מאוירן ולא מגבן.^ג נגע אדם
 בשרץ ובשעת חיבורו נגעו בו כלים ויש
 אוכלין בכלים, האדם והכלים אין מתטמאין
 דאינם מקבלין טומאה מראשון לטומאה,
 והאוכלין נעשין שני לטומאה.^ד

שאר אבות הטומאה. נבילה מבהמות וחיות
 בין טמאות בין טהורות מטמא במגע
 ובמשא.^ה שכבת זרע מטמא במגע.^ו טומאת
 מת חמור מכולם שמטמא במגע ובמשא
 ובאוהל.^ז עבודה זרה מטמא כשרץ מדברי
 סופרים.^ח

קנט) גדר טומאתם. שמונה שרצים
 האמורים בתורה הם אב
 הטומאה, ואדם מישראל הנוגע בהם במותם
 נטמא.^א ואסור ליכנס במקדש,^ב ולאכול
 בקדשים ותרומות^ג עד שיטבול ויעריב שמש
 ויטהר לאכול בתרומה וקדשים, ולמעשר עד
 שיטבול. הותזו ראשיהם אף על פי שעדיין
 מעורה בעור הגוף, והשרץ מפרכסת טמא.^ד
 והוא הדין שאר אברים שאם נטלו דהוי
 כמתה מחיים הכי נמי כאן טמאין.^ה שאר כל
 השרצים אינן מטמאין כלל לא בחייהם ולא
 במותם.^ו השרצים אינם מטמאין במשא בלי
 מגע, ואין מטמאין הבגדים בשעה שנוגע
 בהם, שיעור טומאתם כבעדשה כתחילת
 ברייתן, וכל השרצים מצטרפין לבעדשה.^ז

שאר חלקיהם לבד הבשר. דם השרץ
 מטמא כבשרו כבעדשה ומצטרף.^א
 החולדה והעכבר והצב והתנשמת עורותיהן
 טהורין, והענקה והכוח והלטאה וחומט
 עורותיהן כבשרן.^ב שרץ שחציו בשר וחציו

קנט) א. רמב"ם הל' אבות הטומאה פ"ד ה"ב. **ב.** שם הל' ביאת מקדש פ"ג ה"ג. **ג.** שם הל' אבות הטומאה
 פ"א ה"ג. **ד.** שם שם פ"ד ה"ד. **ה.** שם ה"ד. **ו.** שם ה"ד. **ז.** שם ה"ב. **ח.** שם ה"ז. **ט.** שם ה"ח. **י.** שם
 ה"א. **יא.** שם ה"ב. **יב.** שם פ"ה ה"א. **יג.** שם הל' כלים פ"ג ה"א. **יד.** שם הל' אבות הטומאה פ"ו ה"א,
 הל' טומאת מת פ"א ה"ה. **טו.** שם הל' אבות הטומאה פ"א ה"א. **טז.** שם פ"ה ה"א. **יז.** שם הל' טומאת
 מת פ"א ה"א. **יח.** שם הל' אבות הטומאה פ"ו ה"ב.

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוָה. כִּי מַעֲיָנוֹת הַשֶּׁכֶּל, שֶׁהוּא הַנֶּפֶשׁ הַקַּיָּמָה, מִתְקַלְקֵלִין בְּעֵינֵי הַטְּמָאָה (חינוך). וּלְפִי שְׂאֵלוֹ הַשְּׂמוּנָה שְׂרָצִים קְשׁוּרִים וְאַחֲזוּיִם בְּכַחוֹת הַטְּמָאָה שִׁינִיקְתָּם מִשָּׁם, וּכְשֶׁם שְׂמִטְמָאִין לְמַעַלָּה כָּךְ מִטְמָאִין לְמַטָּה, שֶׁהִתְחַתֵּן קָשׁוּר בְּעֵלְיוֹן, לְהַכִּי הַנוֹגֵעַ בָּהֶם בְּמוֹתָם מִשָּׁךְ עָלָיו אוֹתוֹ הַטְּמָאָה, וּמִחֲלִיאִים הַנִּשְׁמָה לְגִדֹּל דְּקוֹת טַהֵר הַנִּשְׁמָה וְחֹזֵק הַטְּמָאָה, וְקָרָא קוֹרָא 'וְזֶה לָכֶם הַטְּמָא בְּשָׂרֶיךָ' כְּלוּמָר שֶׁהַטְּמָאָה לָכֶם הוּא (טעמי מצות (לר"מ הבבלי) מצות עשה עא). וְעַל דֶּרֶךְ הָרָמְזוֹ בְּשִׁמּוֹת הַשְּׂרָצִים ח' שְׂרָצִים כַּחוֹת שֶׁל סְמָא"ל, שֶׁהוּא סוּר אֶמְרָם וְ"ל (ברכות ד:) 'מִלְּאִי הַמּוֹת בְּשִׂמוּנָה'. וְהֵם 'הַחֲלָד' שֶׁמִּחְלִיד גּוֹפּוֹ שֶׁל אָדָם, 'וְהַעֲכָבֵר וְהַצִּב' שְׂאָדָם מִפְּחָד כְּעֲכָבֵר כְּשֶׁרוֹאֵהוּ נֹצֵב כְּנִגְדּוֹ, 'וְהַאֲנָקָה' שְׂמִרְפָּה נֶאֱקָה וְצַעֲקָה לְאָדָם, 'וְהַפֶּחַ' שְׁנוּטִיל כַּחוֹ שֶׁל אָדָם, 'וְהַלְטָאָה' שְׁפוּבָב לְהִבִּיא לְוִטִּין (קָלָלוֹת) עַל הָאָדָם, 'וְהַחֲמָט' בְּתִרְגוּם (תהלים עח, לא) "הַכְרִיעַ" אַחֲמִיט', וְכֵן 'וּבִרְכִּים כְּרַעוֹת' (אויב ד, ד) תִּרְגָּם 'וּבִרְכִּיא דְאַחֲמִטָּן', פְּרוּשׁ שְׂמִכְרִיעַ לְבִנֵּי אָדָם וּמִפִּילָן, וְכֵן 'וְעֵלְטָה הָיָה' (בראשית טו, יז) בְּתִרְגוּם יוֹנָתָן 'וְחוֹמְטָא הָיָה', פְּרוּשׁ שֶׁהִבִּיא חֲשָׁךְ לְעוֹלָם, 'וְהַתְנַשְּׁמָת' שְׂמִבִּיא מִיתָה וְשִׁמְתָא לְעוֹלָם. אִם אַתֶּם עוֹשִׂים רְצוֹנוֹ שֶׁל מְקוֹם, הוּא וְשִׁמְנָה כַּחוֹתָיו יִהְיֶה לָכֶם בְּעֶזְרְכֶם וְהַקְטָגוֹר נַעֲשֶׂה סְגִיגוֹר (שפתי כהן (צפת) ויקרא יא, כט).

חולין קב: רמב"ם הל' אבות הטומאה פ"ד, ספר המצוות מצות עשה צ"ו, סמ"ג עשין רמ"ח.

משנה חלבות

בעוונותינו הרבים בית המקדש ולא טהרות אין לנו למנוחה בחשבון הנוהג בזמן הזה. והרמב"ן ז"ל לא חשב כל דיני הטומאות בכלל המצוות, עיין בספר המצוות.

כללים. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות שכל הנוגע בשרץ נקרא טמא, ולא עלה מהטומאה עד שלא טבל במים כדינו. ומכל מקום כיון דאין לנו

מצוה קם

טמאת אכלין (מצות עשה ע"ב)

צִוָּה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לָדוֹן בְּדִינֵי טַמְאָת אֲכָלִין וּמִשְׁקִין וּבִהְכָּשֶׁר, שְׁנֵאמַר (ויקרא יא, לד) 'מִכֹּל הָאֲכָל אֲשֶׁר יֵאָכֵל אֲשֶׁר יָבוֹא עָלָיו מִיֵּם יִטְמָא וְכָל מִשְׁקָה אֲשֶׁר יִשְׁתֶּה'.

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוָה. בִּי טְהֵרַת הַגּוֹף מִבֵּיא לְיָדֵי טְהֵרַת הַנֶּפֶשׁ, שֶׁהוּא מִבֵּיא לְיָדֵי קְדוּשָׁה. וְכָל שֶׁכֵּן הַמֵּאֲכָלִים אֲשֶׁר נִזּוֹן מֵהֶם הַנֶּפֶשׁ וְהָאֲבָרִים צָרִיכִים לְהִיּוֹת טְהוֹרִים וְנִקְיִים מִכָּל טַמְאָה וּמִכָּל מָאוֹס. וְכָתֵב הַרְמֵב"ן ז"ל (ויקרא יא, לו) 'וְטַעַם הַהִכָּשֶׁר בְּעֵבֹר כִּי לְכָלֹךְ הַשָּׂרֵץ וְהַמְטַמְּאִים יִדְבֶּק בְּמֵאֲכָלִים בְּלַחֹת, וְלֹא יֵן בִּיבֻשִׁים, וְעֲשֵׂתָה הַתּוֹרָה הַרְחָקָה יִתְּרָה לְטַמָּא

משנה הלכות

אוכל או משקה שנפסדו עד שאינו ראוי לאכילת אדם אינו מקבל טומאה^א, ובאוכל לאחר שקיבל טומאה כשנפסד מאכילת כלב טהור^ב. משקה אינה יוצא מידי טומאה לעולם^ג. אוכלין ומשקין אין להם טהרה במקוה חוץ ממים שאם השיקן או הטבילן במקוה נטהרו^ד, ועיין מה שכתבתי בספרי שו"ת משנה הלכות (ח"ב סי' ו). אוכלים האסורים בהנאה כגון ערלה וכלאי כרם וכיוצא בהן מקבלין טומאה ולא אמרינן בהו כתותי מכתת שיעורי^ה, ועיין בספרי שו"ת ח"ג (קנט-קס). בעלי חיים אינם מקבלין טומאה עד שימותו, דגים שנולדו בהם סימני טרפה והם חיים עדיין ספק אי מקבלין טומאה^ו.

קס) דיני הכשר. כל אוכל שנפלו עליו אחד משבעה משקים לרצונו נכשר לקבל טומאה אם נגעה בו^א. נפלו המים באונס אינן מכשירין, ואם נהנה לאחר נפילתן מכשירין^ב. הז' משקים הם יין, דבש, שמן, חלב, טל, דם, מים^ג. אוכל שאינו מיוחד למאכל אדם אינו מקבל טומאה, ויש אוכלין שאם חשב עליהם מקבלין טומאה אע"פ שאינן מיוחדים למאכל אדם^ד.

תנאי קבלת טומאת אוכלין. אוכל מחובר לקרקע אפילו בשורש קטן שיכול לחיות בו אינו מקבל טומאה^א. שיעור לקבל טומאה בכל שהוא, ולטמא אחרים בכביצה^ב. המשקין מטמאין ומתטמאין בכל שהוא^ג.

קס) א. רמב"ם הל' טומאת אוכלין פ"א ה"א. **ב.** שם פ"ב ה"ב. **ג.** שם פ"א ה"ב. **ד.** שם ה"א. **ה.** שם פ"ב ה"א. **ו.** שם פ"ד ה"א. **ז.** שם ה"ב. **ח.** שם פ"ב ה"ד. **ט.** שם ה"ח. **י.** שם הכ"א. **יא.** שם ה"ח כ"א. **יב.** שם פ"א הכ"ה. **יג.** שם פ"ב ה"ו.

המְכַשְׁרִים בְּמִים וְנִגְבּוּ שְׁלֹא נָתַן דְּבָרֵינוּ לְשַׁעֲוִירִין. וְאֵל תִּתְּמָה שְׁהַמִּים
שֶׁהֵם מְקוֹר הַטְּהָרָה הֵם הַסֶּבֶה לְהִיּוֹת מְכַשְׁרִין לְקַבֵּל טְמָאָה, שְׂכָךְ הוּא
הַטְּבָעִיּוֹת שְׂכָל דָּבָר אֵינוֹ מִתְּפַעֵל אֲלֵא מֵהִפְכּוֹ וְלֹא מִמָּה שֶׁהוּא מִינוֹ, כְּדֶרֶךְ
שֶׁהֵיכָר הָרַע מִתְּנַבֵּר בְּיִשְׂרָאֵל יוֹתֵר מִבְּאֻמוֹת וּבְתַלְמִידֵי חֲכָמִים יוֹתֵר מִכָּלָם יי
לְפִי שְׂכָלָם הַפְּכִים לוֹ. וְכֵן סִמוּךְ לְעֻלּוֹת הַשַּׁחַר הַחֲשֵׁךְ מִתְּנַבֵּר הַפּוֹךְ הַשַּׁחַר
וְהָאוֹר, לְפִיכָךְ כָּל אֶחָד וְזֶרַע אֵינוֹ מִתְּפַעֵל מִן הַטְּמָאָה לַעֲשׂוֹת בּוֹ רֶשֶׁם עַד
שְׂבִיבֹא עָלָיו מִים שְׂכָלָם טְהָרָה, וְאִזּוֹ הַטְּמָאָה רְצוּנָה לְנִצָּחַ הַטְּהָרָה וּמִתְּנַבֵּר
עָלֶיהָ וְעוֹשֶׂה בָּהּ רֶשֶׁם (כִּי יִקָּר בַּמִּדְבָּר יט, כא), מְלַכְּד הַטַּעַם הַכְּמוּס לְיֻדְעֵי חֵן.

חולצין קבא. עוקצין פ"ג, רמב"ם הל' טומאת אוכלין פ"א, ספר המצוות מצות עשה צ"ח, סמ"ג
עשין רמ"ו.

מצוה קסא

דִּין טְמָאָת נִבְלָה (מצות עשה ע"ג)

**צִוָּה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהִיּוֹת הַנִּבְלָה טְמָאָה וּמִטְמָאָה בְּמַנְעַ וּבְמִשְׁאֵא,
שְׁנַאֲמַר (ויקרא יא, לט) 'וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הִיא לָכֶם לֶאֱכֹלָה
הַנִּגַּע בְּנִבְלָתָהּ יִטְמָא עַד הָעֶרֶב.'**

משנה הלכות

טומאת כלים ואין כאן מקום להאריך. ונוהג
בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות.
ובעוונותינו הרבים עכשיו כולנו טמאין
ובטלה אצלנו דיני הטומאות. הרמב"ן אינו
חושב ג"כ את מצוה זו, כמו לעיל במצוה
קנ"ט עיין שם.

קסא) מיגין המטמאין. בהמה או חיה בין
טמאין ובין טהורין שמתו יש

שאר פרטים. ידות האוכלין וקליפות הפרי
מטמאין ומתטמאין ומצטרפין
לכשיעור^{יט}. ויש יד להכשר, שאם הוכשרו
הידות הוכשרו הפירות^{יז}. אוכל שנגע באב
הטומאה נעשה ראשון, נגעה בראשון נעשה
שני^{יח}, ובתרומה יש שלישי ובקודש רביעי^{יח}.
ואין האוכל נעשה אב הטומאה לעולם^{יט}.
ומהתורה אין אוכל מטמא אוכל ואין משקה
מטמא משקה רק מדרבנן^{יז}. וישנם עוד דיני

יד. סוכה נב. טו. שם פ"ה ה"א-ב. טז. שם ה"ג. יז. שם הל' אבות הטומאה פ"א ה"ב. יח. שם ה"ג-ד.
יט. שם פ"י ה"ט. כ. שם פ"ז ה"א.

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוָה. כִּי כָל בְּהֵמָה שְׁנוּלָד בָּהּ חָלִי אוֹ עֶפּוּשׁ הַמְּמִיתָהּ לְבִסּוּף, תִּהְיֶה מִזְקָת לְגוּף. וְאַפְּלוּ בַּתְּחִלָּה יֵשׁ בָּהּ אֲרָסוּת וּמוֹלִיד חֲלָיִים וּתְכוּנָה רָעָה בְּנֶפֶשׁ. כִּי לְכָל דְּבָר יֵשׁ הַתְּחִלָּה, וְאִם תּוֹדָה כִּי בְּאֶרֶץ הַזֶּמֶן יִמָּצָא הַהֶפְסֵד מִחֲמַת הַטְּרָפוֹת, אֲזִי תִתְחַיֵּב לְהוֹדוֹת כִּי בְּרָגַע הָרָאשׁוֹן הַתְּחִיל הַהֶפְסֵד, וּבְעֵבוֹר זֶה אֶסְרָה הַתּוֹרָה הַטְּרָפָה וְצוּתָהּ לְבִדּוֹק לְדַעַת אִם הִיָּה בָּהּ חָלִי מִכִּיָּא אֶל הַמָּוֶת כִּדְרֵי שְׁלֹא תֵאָכֵל (מצודת דוד (רדב"ז) מצוה קפז). וּמִטַּעַם זֶה בְּהֵמָה אֵינָה מְטַמְּאָה עַל יְדֵי שְׁחִיטָהּ, לְפִי שֶׁנִּשְׁחַטָּת בְּכִרְיאוּתָהּ וְטוֹב מְזֻנָּה, וְלִכֵּן לֹא יִמָּצָא הֶפְסֵד וְלֹא עֶפּוּשׁ מִתְּפִשֵּׁט בְּאֵוִיר וּמִזִּיק לְבָנֵי

משנה הלכות

שהוא אבר¹. מוח הרי הוא כבשר, דם נבילה אינה כנבילה². עצמות וגידים והקרנים והטלפים שפירשו מנבילה אינם מטמאין, ובעודם עליהם מטמאין³. עור הרך הרי הוא כבשר⁴.

אינה ראויה. נבילה שנפסלה מאכילת כלב טהורה מלטמאות⁵. עגלה ערופה עריפתה מטהרתה מידי נבילה, ואם נשחטה שחיטתה מטהרתה⁶. בהמת איסורי הנאה שנשחטה איבעיא דלא איפשיטא בגמרא (סנהדרין קיב.) אי מטהרתה מידי נבילה, וטומאתה ספק⁷.

נבלת עוף. נבלת עוף טהור אינו מטמא במשא ובמגע אלא בבית הבליעה ושיעורה בכזית, והבולעו נעשה ראשון לטומאה, ומטמא בגדים וכלים אם נגע בהם בשעה שהנבילה בבית הבליעה שלו⁸. הכורך

להם דין נבילה. אלא שהטהורין דוקא שמתו או שלא נשחטו כהלכתן דהוי כעין מתו, אבל נשחטו כהלכתן אפילו חולין בפנים או קדשים חוץ לעזרה הם טריפה הוי ולא נבילה⁹. וטמאים אפילו נשחטו הוי נבילה¹⁰.

דינם לטמא אחרים. כזית בשר מנבילה מטמא אדם וכלים במגע ובמשא כי הוי אב הטומאה, כלי חרס מטמא באויר ונעשין ראשון לטומאה, ומטמא אוכלין ומשקין והם ראשון לטומאה, ואינו מטמא הבגדים שלבוש בהם בשעת הנגיעה, אבל הנושא הנבילה מטמא הבגדים שעליו אע"פ שלא נגע בה¹¹. המסיטה בכלל נושא וטמא¹². נגע בבית הסתרים אינו מטמא, ובמשא אפילו בבית הסתרים מטמא¹³.

חלקים שונים. אבר מן החי מטמא במגע ובמשא, ואין לו שיעור אלא כל

קסא א. רמב"ם הל' אבות הטומאות פ"א ה"ב. ב. שם ה"ג. ג. שם ה"א. ד. שם הל' טומאת מת פ"א ה"ז. ה. שם ה"ח. ו. שם הל' אבות הטומאה פ"ב ה"ג. ז. שם פ"א ה"ד. ח. שם ה"ז. ט. שם ה"ט. י. שם ה"י. יא. שם פ"ג ה"ג. יב. עיין שם הל' עכו"ם פ"ד ה"ב, וכסף משנה שם, מנחת חינוך כאן אות ו. יג. רמב"ם הל' אבות הטומאה שם ה"א.

אָדָם הַנוֹגְעִים בָּהּ. אֲבָל כְּשִׁמְתָהּ הִבְהֵמָה מַעֲצָמָה אֵין סֶפֶק שְׁמִתָּהּ מִחַמַּת חֲלִי וְעָפוּשׁ, וְלִכֵּן תִּהְיֶה מִזְקָת בְּמִגֵּעַ וּבְמִשָּׂא, וְצִנּוֹנוּ לְהִרְחִיק הַנּוֹק אֶפְלוּ בְּמַעוֹטָו. וְטַעַם שֶׁנִּבְלַת עוֹף טָהוֹר אֵינוֹ מְטַמֵּא אֶלָּא בְּבֵית הַבְּלִיעָה, רִאשׁוֹנָה לְפִי שֶׁמִּזְגוֹ מֵרַחֵק מְאֹד מִמֶּזְג בְּנֵי אָדָם הַזֶּקֶן מְעַט מְאֹד, שְׁנִית מִפְּנֵי מַעוֹט מְצִיאתָם בְּיָשׁוּב בְּנֵי אָדָם נִבְלֹת עוֹפוֹת טִמְאִים שְׁלֹא יִמָּצְאוּ כְּמוֹ נִבְלֹת בְּהֵמוֹת טִמְאוֹת וּמְהוֹרוֹת (אברבנאל ויקרא יא, יג-מו).

חולצין ע: קיו: כלים פ"א, רמב"ם הל' אבות הטומאה פ"א, ספר המצוות מצות עשה צ"ח, סמ"ג עשין רמ"ז.

מצוה קסב

שְׁלֹא לֶאֱכֹל שְׂרִיץ (לא תעשה פ"ט)

הַזֹּהִיר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁלֹא לֶאֱכֹל שְׂרִיץ הָאָרֶץ, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא יא, מא) 'וְכָל הַשְּׂרִיץ הַשָּׂרִיץ עַל הָאָרֶץ שֶׁקֵּץ הוּא לֹא יֵאָכֵל'.

משנה הלכות

שהמעביר יד על גבי בהמה ותשפיל ראשה בודאי כשרה. ובהגהות רש"י בבכורות (נח:): "כל אשר יעבור תחת השבט" (ויקרא כז, לב) פרט לטריפה שאינה עוברת'.

קסב) גדר האיסור. האוכל כזית מן השרץ, הן שתלש מן החי והן לאחר מיתה והן אברים, במזיד ובהתראה לוקה^א. אכל בריה שלימה אפילו אין בה כזית לוקה^ב. דם שרצים מצטרף לבשרו^ג.

שיעורו. ובשמונה שרצים שיעורן כבעדשה במיתתן, ובחייהן בכזית. וכל

כזית בסיב ובלעו באופן שלא נגע בגרונו אינו טמא^ד. הבולע נבלת עוף טהור והקיא קודם שתתעכל אינו מטמא בבית הבליעה, שאינו מטמא אלא בשעת בליעה ולא בשעת הקא^ה. אבר מן החי בעוף אינו מטמא^ו. נבלת עוף טמא אין לו טומאה כלל אפילו בבית הבליעה, רק טומאת אוכלין^ז.

כללים. וכל הנבלות אינן מטמאות עד שימותו לגמרי, ולא בעוד שמפרכסות^ח. ונוהג בכל אישי ישראל בזמן שיש טהרה. וראה מה שהביא דרכי משה ביורה דעה (סי' לה) בשם ר' יהודה החסיד

יד. שם ה"ה. ועיין במשנה למלך הל' מאכלות אסורות פי"ד הי"ב טו. הל' אבות הטומאה שם ה"ו. ועיין בכסף שם שהוא מתורת כהנים. טז. שם ה"ט. יז. שם ה"ט. יח. שם פ"ב ה"א. **קסב) א.** רמב"ם הל' מאכלות אסורות פ"ב ה"ו ח. ב. שם הכ"א. ג. שם ה"ט.

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוָה. מֵה שֶׁפִּתְּכֵנוּ בְּאֶסּוּר הַמֵּאכָלוֹת, וְאָמְרוּ רַז"ל 'וְנִמְמַתֶּם בָּם' (שם, מג) חֶסֶד א' קָרִי בֹה 'וְנִמְמַתִּים', מְלִמֵּד שֶׁהַטְּמֵאָה מְטַמְּטֶמֶת הַדַּעַת, וּמִרְבֵּה פְשָׁפוּשׁוֹת בְּאָדָם (פ' חֲקִירוֹת, שִׁמְפִּשְׁשִׁין בְּמַעֲשָׂיו), וְהַקְדָּשָׁה וְהַטְהָרָה מִשְׁרָה בְּאָדָם רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, וּמִקְרָא מָלֵא הוּא (משלי ג, לד) 'אִם לֵלְצִים הוּא יִלְיִץ וְלַעֲגוּיִם יִתֵּן חֵן', טַמֵּא אָדָם עֲצָמוֹ מְעַט מְטַמְּאִין אוֹתוֹ הַרְבֵּה. שְׁכָל זְמַן שְׁפוּסֶק אָדָם עֲצָמוֹ מִן הַטְהָרָה חֲלָה עָלָיו הַטְּמֵאָה מִיָּד, וּבְשָׁפוּסֶק מַעֲלִיו עַל הַטְּמֵאָה מִיָּד הַטְהָרָה מְצָאָה מְקוֹם פָּנוּי וְשׁוֹכֶנֶת בְּקֶרְבוֹ. וְהַטְּמֵאָה הַקְלָה הַכֵּנָה לְהַמְשִׁיד הַטְּמֵאָה הַחֲזָקָה (טעמי מצות (לר"מ הַכֵּבֶל) לֹא תַעֲשֶׂה ז'). וְקִדּוּשׁ ה' הַרְדַּפְּ"ז וְ"ל (מַצּוֹת דּוּר מִצּוּה קֶפֶה) כְּתֹב כִּי כָל אֱלוֹ הַמִּינִים מוֹלִידִים טָבַע רַע וְחִלָּאִים מְשֻׁנִּים אֲשֶׁר לֹא יוֹכְלוּ הַטְּבַעִיִּים לְהַשִּׁיגֵם וְלַעֲמֹד עַל אֲמַתָּתָם. וּבְאַמֶּת 'נִבְעַר כָּל אָדָם מִדַּעַת' זֶה הָאוֹמֵר שְׁאֲרִיסֵט"ו וְחִבְרִיו הַשִּׁיגוֹ טְבַעִי הַבְּעִלִי חַיִּים וְתוֹעֲלָתָם, כִּי לֹא הַשִּׁיגוֹ כְּטֵפָה מִן הַיָּם, וְרַב דְּבִרְיָהֶם הַשְּׁעָרוֹת וּבִלְתִּי צוּדְקוֹת עַל הָרֵב, עֵינֵי שָׁם.

חולין סז: מעילה טז. רמב"ם הל' מאכלות אסורות פ"ב, ספר המצוות לא תעשה קע"ז, סמ"ג לאוין קל"א, סמ"ק סי' ר"י, יראים קל"ד, יורה דעה סי' פ"ד.

משנה הלכות

ודעת הרמב"ם^ט דבח' שרצים באבר מן החי בעינן כזית ומן המת בכעדשה. ועיין מנחת חינוך, ודרכי תשובה.

שאר מינים שבכלל האיסור. אפרוחים שלא נפתחו עיניהם אסורים מדרבנן^י. עופות הגדלים מן האילנות ודבוקין באילן בחרטום שלהם, ר"י ורבינו יחיאל היו אוסרים משום שרץ^י.

השרצים מצטרפין לכזית, והשמונה שרצים לכעדשה^י. ושרץ הארץ הם כגון נחשים ועקרבנים חיפושית ונדל תולעים וכיוצא בהם הנבראים מזכר ונקבה^י. ונחלקו הפוסקים באבר שלם משרץ שהוא פחות מכזית, דעת רש"י ותוספות (מעילה טז: ד"ה אמר רבא) דבשמונה שרצים חייב באבר שלם אפילו פחות מכעדשה, ובשאר שרצים אפילו באבר שלם אינו חייב אלא בכזית,

ד. יומא לט. ה. עיין שם לח: ו. ע"פ ירמיה י, יד. ז. שם ה"ז-ח. ח. שם ה"ו. ט. שם ה"ח. י. יו"ד סי' פ"ד. יא. יו"ד סי' ט"ו. ועיין ש"ך סק"ב. ורמב"ם שם פ"ג ה"ט-י. יב. יו"ד סי' פ"ד סט"ו.

מצוה קסג

דין שרצים הנולדים בזרעים (לא תעשה צ')

הזהיר הקדוש ברוך הוא שלא לאכל מיני תולעים ושרצים הנולדים בפרות ובזרעים, שנאמר (ויקרא יא, מב) 'לכל השרץ השרץ על הארץ לא תאכלום כי שקץ הם'.

משרשי המצוה. מה שכתבנו במאכלות אסורות בכלל, ולפי שהתולעים והשרצים האלו נולדו בפרות וזרעים הראוין ומתירין לאכילה, ולא באו ממאכלות אסורות, לא נאמר שלא יהא היוצא

משנה הלכות

מתירין ואין לאכלם דעל כל פנים יש לחוש דילמא פירשו לגמרי^ג. ולכן אין להקל בתולעת הגבינה נמי אפילו במקום שלא פירשו, דלאו כל עלמא גמירי דינא לחלק בין יצא וחזר ונכנס, ללא יצא כלל, והמחמיר תבוא עליו ברכה^ה.

בדגים ובהמות. תולעים הנמצאים בדגים שבאו מחוץ הוי שרץ ודאי, ואם גדלים מן הדגים מותרים, ואם פירשו וחזרו אסורים כפירות^ה. תולעים הגדלים בבהמה קודם שחיטה כגון בטחול ובכבד וכיוצא בזה אסורים לדברי הכל, לאחר שחיטה הרמב"ם אוסר והראב"ד מתיר^ו.

בדיקת פירות וירקות. ופעמים שנמצא בפרי כעין נקודה שחורה והוא מקום שמתחיל התולעת להרקם אסור כמו

דיני צירוף. אכל פחות מכעדשה והקיא, וחזר ואכל מצטרף לכעדשה^ז. ומצטרף בכדי אכילת פרס ככל מאכל אדם, נגע בפחות מכעדשה וחזר ונגע בפחות מכעדשה אפילו מיניה וביה אינה מצטרפת^ח. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות.

קסג) הנמצאים בפירות. תולעים שנתהוו בפירות בעודן מחוברות לקרקע נקראו שרץ, אם אכל מהם כזית או אכל כולו, אפילו קטנה כל שהוא לוקה^א. נתהוו בפירות תלושים כל זמן שלא פירשו מן הפרי מותרים באכילה, ואם פירשו על הארץ אף על פי שחזרו אל הפרי נקראו 'שורץ על הארץ' ואסורים באכילה כשרץ^ב. פירשו באויר או לגג הפרי וחזרו לתוך הפרי נחלקו בש"ס ופוסקים, יש אוסרים ויש

יג. מנחת חינוך. ועיין רמב"ם שם פי"ד ה"ג. יד. מנחת חינוך. **קסג) א.** רמב"ם הל' מאכלות אסורות פ"ב הט"ו. יו"ד סי' פ"ד ס"ו. ג. רמב"ם שם הי"ד. יו"ד שם ס"ד. ג. עיין רמב"ם שם הט"ז, ובמגיד משנה שם. יו"ד שם ס"ד. ד. עיין פתח תקוה יו"ד שם ס"ק י"ב בשם פרי חדש. ה. רמב"ם שם הי"ז, ובמגיד משנה שם. יו"ד שם ס"ז. ו. רמב"ם שם, וראב"ד ומגיד משנה שם. ועיין יו"ד שם.

מֵהֶם חֲמור מִהָאֵב עֲצֻמוֹ שְׁמָתָר בְּאִכְלָהּ, כִּי הָאֵמֶת אֵינוֹ כֵּן, כִּי אִם נִתְּהוּ
בְּפָרִי בְּעוֹדָנָה מִחֶבֶר עַל הָעֵץ נֶכֶד בְּאֵמֶת כִּי אֵין הַפָּרִי מִצֵּלָה וּבְרִיא, אֲשֶׁר
נִתְּהוּ מִמֶּנּוּ תוֹלָעִים יֹאכְלָנָה עֵשׂ קֶדֶם שְׁבִשְׁלָה, וְדֹאֵי שְׁלֹא תִצְלַח לְאִכְלִילַת
אָדָם. וְאַף גַּם שְׁנִיתְהוּ בָּהּ לְאַחַר שְׁנִיתְלָשׁוּ, שְׁאֵז קֶדֶם שְׁפָרְשׁוּ נֶאֱסְרוּ מֵאַחַר
שְׁשָׂרְצוּ עַל הָאָרֶץ, וְלָכֵן 'לֹא תֹאכְלוּם' כִּי עַל כָּל פְּנִים 'שֶׁקֶץ הֵם'.

חולין סז: רמב"ם הל' מאכלות אסורות פ"ב, ספר המצוות לא תעשה קע"ח, סמ"ג לאוין קל"ב,
ולא חשבו לאו בפני עצמו, יורה דעה סי' פ"ד.

מצוה קסד

דִּין שָׂרִיץ הַמֵּיִם (לא תעשה צ"א)

הַזֵּהִיר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁלֹא לֶאֱכֹל מִשָּׂרִיץ הַמֵּיִם, שְׁנֵאמַר (ויקרא יא, מג)
'אֵל תִּשְׁקָצוּ אֶת נַפְשֵׁיכֶם בְּכָל הַשָּׂרִיץ הַשָּׂרִיץ וְלֹא תִטְמָאוּ בָּהֶם
וְנִטְמַתֶּם בָּם'.

משנה הלכות

שידוע שאין דרכן של אותן פירות להתליע
אין צריך בדיקה (פרי חדש ודרכי תשובה)^ז.
ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות.

קסד) האיסור מהתורה. האוכל כזית משרץ
המים במזיד ובהתראה לוקה,
ושרץ המים הם כגון התולעים והעלוקה
הסרטן והצפרדע ושאר חיות הגדלים במים
שאינם בצורת דג טהור או טמא בין קטנים
ובין גדולים נקראים שרץ המים^א. ואמרו רז"ל
(מכות טז:): 'אכל פוטיתא (מין שרץ) לוקה
ארבע, אכל נמלה לוקה חמש, אכל צרעה
לוקה שש', אכל יתוש קטן לוקה שלש^ב, אכל
שרץ העוף לוקה שתיים, ועיין בספר המצוות

התולעת עצמו (רשב"א ורמ"א), וצריך ליטלו
משם בעומק^ג. וצריך להזהר על זה בפירות
וכל שכן בירקות (סאלאט וקרויט בלע"ז)
שאוכלים אותם הרבה, שצריך לבדוק יפה
יפה, כי התולעים הם דקים וקטנים מאוד
וכמעט אי אפשר להכירם למי שאינו בקי
בהם. ושקר הוא האומרים שבאמעריקא אין
תולעים, כי בעצמי מצאתי כמה פעמים,
ובפרט בקארשין ואפרסקין (פיטשעס בלע"ז)
שאוכלין אותן בלי בדיקה, וכן פירות יבשים
וצימוקים בקופסאות שמתהווים בהם מילווין
בקיץ, ואי אפשר לבדקם לאחר שנתהווה
בהם המילווין, וכן בקמח וגרופן. אבל הא
אמת דאין כל המדינות שוות בזה, ובמדינות

ז. יו"ד שם ס"ו בהגה. ח. יו"ד שם ס"ח. קסד) א. רמב"ם הל' מאכלות אסורות פ"ב הי"ב. ב. רמב"ם ספר

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוָה. מה שכתבנו בשאר השׁרצים, והזהיר באלו שלא נאמר מאחר שנוֹלְדוּ בַמָּקוֹם טָהֳרָה וּמִים חַיִּים וְאֵין תְּהוֹר מוֹצִיא טָמֵא, כִּי כָל הַנִּמְצָא בִּיבֻשָּׁה נִמְצָא בַּמַּיִם וְדִין אֶחָד לָהֶם. וְעַל דֶּרֶךְ הַסּוּד כִּי הַבְּהֵמוֹת הַטְּהוֹרוֹת בְּרִיתָן מֵצֵד הַחֶסֶד, וְכֵן הָעוֹפוֹת הַטְּהוֹרוֹת מִן הַמַּיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית א, כ) 'וַיִּשְׂרְצוּ הַמַּיִם וְגו' וְעוֹף יַעֲרֹף עַל הָאָרֶץ, וְכֵן הַדְּגִים הַטְּהוֹרִים וְחֲגָבִים כָּלֶם עֶקְרָם מִמֵּי הַחֶסֶד וּמִשֵּׁם הַמְּשַׁכְּתִם. אֲבָל הַמִּינִים הַטָּמְאִים כָּלֶם אֲצִילוֹתָם מִרוּחַ הַטָּמְאָה, וְאִם יֹאכֵל אָדָם מֵהֶם יִטּוּ אוֹתָם לְמִדָּתָם וְכו'. וַיִּשְׂרָאֵל הַטְּהוֹרִים הַקְּדוּשִׁים הֵם חֶלְקוֹ שֶׁל הַקְּדוּשׁ כְּרוּךְ הוּא וְהֵם שׁוֹכְנִים בְּהִיכָל פְּנִימִי, וְאִם יֹאכֵלוּ דְבָרִים הַטָּמְאִים מִטָּמְאִין הִיכָל הַפְּנִימִי, וְגוֹפֵן טָמֵא בְּאוֹתָן הַדְּבָרִים, וְרֹאוּיִן לְגִלּוֹת וְשְׁלוּחַ וְגִירוּשִׁין כִּי אֵינֶם רֹאוּיִן לִשְׁכֵּן בְּשׁוּם מַעֲלָה מִמֶּה שֶׁהִיא (מצודת דוד (רדב"ז) מצוה קפה).

חולין סז: רמב"ם הל' מאכלות אסורות פ"ב, ספר המצוות לא תעשה קע"ט, סמ"ק רי"ב, יראים קל"ה, יורה דעה סי' פ"ג פ"ד.

משנה הלכות

בידינו ד'כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר' והוי דג טהור', או דנימא דחיות הים נינהו ולא שייך בהו הכלל דכל שיש לו קשקשת, דרק על הדגים נאמרה ולא על החיות. ויש נפקא מינא בבריה אחת בים שיש לו קשקשת והוא סם המות לפי בירור הרופאים, ואי נימא דהוא דג טהור האיך התיירה התורה לאכול דבר שהוא סם המות, ועיין מעדני יום טוב בפרק אלו טרפות (סי' ס"ז) וביוורה דעה (סי' פ"ג) ובפרי חדש ביוורה דעה (שם) ובדרכי תשובה ושאר אחרונים. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות.

(שורש התשיעי) ויכוח הרמב"ן עם הרמב"ם ז"ל בדינים אלו, וכזה ראה וקדש.

איסורים דרבנן. ומדברי סופרים אמרו (מכות שם) 'מאן דמשהה נקביו, ומאן דשתי מיא בקרנא דאומן, עובר משום 'אל תשקצו', ומכין אותו מכות מרדות', ולדעת היראים" והרמ"ה' הוא איסור דאורייתא.

בריה בים עם קשקשות ורגלים. ונחלקו רבותינו האחרונים ז"ל בדגי הים שיש להם קשקשת ולא סנפיר ויש להם רגלים, אם נידון הרגלים שהם סנפירין, לפי הכלל המסור

מצוה קסה

דין שרצים המתהווים מן העפוש (לא תעשה צ"ב)

הזהיר הקדוש ברוך הוא שלא לאכל מן השרצים המתהווים מן העפוש, שנאמר (ויקרא יא, מד) 'ולא תטמאו את נפשתיכם בכל השרץ הרמש על הארץ'.

משרשי המצוה. כמו שנתבאר במצות הקודמות (קס"ב וקס"ג), וכדי שלא נאמר דוקא שרצים המתהווים ונולדים מזכר ונקבה הם העושים רשם רע בנפש, אבל המתהווים מעפוש ואבקים, שלא נבראו מפריה ורביה, והם רק גוף קטן, לא הזהרנו בתורה שזה הפריה הקמנה תטמא הגוף והנפש כמו הפריה הגדולה, לכן הזהרנו התורה במיוחד על אלו (טעמי מצות (לר"מ הבבלי) לא תעשה צ). ולפי שהרמשים נהווים מן העפוש ואשפות ונבלות, מקורם משחת ומסאב, והאוכל אותם מעבב

משנה הלכות

נעשה אפר לגמרי, ובנעשה אפר לגמרי אפילו לבריא מותר, ועיין דרכי תשובה.

הגדלים במים. שרצים שבבורות וכלים מותרים כל זמן שלא פירשו. המסנן מים או משקין והיו בו תולעים או יבחושין או יתושים, אף על פי שחזרו לתוכו אסורים, שכבר פירשו, לפיכך משקה שדרך ליגדל בו תולעים וכיוצא בהן אין לסננו בקסמים וקשים בלילה, שמא יחזרו ויפלו לתוך הכלי ויבא לשתות. אבל מותר לסננו במסננת או באופן אחר שלא יוכלו ליפול

קסה) האיסור. כתב הרמב"ם החילוק בין שרץ לרמש, שרץ הוא שנוול מזכר ונקבה, ורמש מה שמתהווה מאשפות ונבילות בלי הולדה, והרמב"ם ז"ל¹ חולק עליו. האוכל כזית מהן לוקה, ואם אכל כולה לוקה אפילו בכל שהוא.²

שרץ שרוף. שרץ שרוף מותר לאכלו לרפואה דעפרא בעלמא הוא³, וצריך לדקדק שיהא נשרף עד שיעשה גחלת מבפנים, וישרוף כולו עד שיעשה אפר גמור (פרי תואר), והמנחת יעקב⁴ כתב דאפילו לא

קסה) א. הל' מאכלות אסורות פ"ב הי"ג. **ב.** ספר המצוות שורש ט', הובא בחינוך ובמגיד משנה. **ג.** רמב"ם שם, ושם הכ"א. **ד.** יורה דעה סי' פ"ד סעי' י"ז, וסי' קנ"ה ס"ג בהגה (ושם כתב לחולה אפי' אין בו סכנה, משמע לא לבריא). **ה.** כלל מ"ו אות ט'. **ו.** רמב"ם שם הי"ח י"ט. **ז.** יו"ד סי' פ"ד ס"א. **ז.** רמב"ם שם ה"ב. **י.** יו"ד שם ס"ג.

שְׁלֵמוֹת הַנֶּפֶשׁ, בְּדַמְיוֹן עֲשֻׁשִׁית הַדָּקָה תֵּאִיר יוֹתֵר מִהֶעֱכוּרָה, וְהַכֵּל לְפִי
הַמֵּאֵכֵל שֶׁהָיָא מִסְתַּפֶּקֶת מִמֶּנּוּ לְפִי דְקוּתוֹ (מצודת דוד (רדב"ז) מצוה קפה),
וּלְפַעֲמִים סָם כָּל שֶׁהוּא וְחֲרִיף מִזִּיק יוֹתֵר מִהֶרְבֶּה סָם שְׁלֵא חֲרִיף, וְלָכֵן
הַשָּׂרְצִים אָפְלוּ קָמָנִים בְּיוֹתֵר אֶסְרָה הַתּוֹרָה. גַּם כִּי הַשָּׂקָצִים וְהַרְמָשִׁים
נִפְשׁוּ שֶׁל אָדָם קָצָה בָּהֶם, וְכָל דָּבָר שֶׁהַנֶּפֶשׁ קָצָה בּוֹ אֵין סֶפֶק שֶׁהוּא
מִזִּיק לַגּוּף וְנֶפֶשׁ (שם).

חולין סז: רמב"ם הל' מאכלות אסורות פ"ב, ספר המצוות לא תעשה קע"ז, יורה דעה סי'
פ"ד.

משנה הלכות

או ב', משליכם ואוכל השאר, ואם נמצא בו
ג' או ד' הכל אסור דהוחזק בתולעים, ואם
אפשר לסננו ולהסיר התולעים מעביר
התולעים והשאר מותר^י. אשה שנמצא אחר
בדיקתה שרץ הנראה לעיניים כגון חומט,
אסור לאכול מבדיקתה, אבל אם נמצאו רק
תולעים המתליעים בתוך העלים שאינן
נראים אלא לאחר שליכתן, מותר לאכול
מבדיקתה^י, ויש להזהירם על זה. והרש"ל לא
אכל כלל מבדיקת נשים על פי הירושלמי
(פסחים פ"ב ה"ז. ופ"ד ה"ג) דנשים עצילות
הן, וכל שכן דדעתן קלות^י, והש"ך^י מיישב
מנהג העולם. ונוהג בכל מקום ובכל זמן
בזכרים ונקבות.

עוד אל תוך המשקה, וכן לערות מכלי אל
כלי מותר, הואיל והם תמיד עם המשקים
היינו רביתייהו^י.

הגדלים בקמח ופירות. קמח שהתליע וכן
פירות מתולעים, הט"ז^י אוסר
לעשות ממנו יי"ש, והצ"צ סי' נ"א והפנים
מאירות (ח"ג סי' ל"ה) חולקין, והוא הדין
לעשות יי"ש מצימוקים וגודגניות
המתולעים. תולעים הגדלים בכמהין ופטירות
אסורין כבפירות, ולא אמרינן דלא חשיבי
מחובר לקרקע^א.

דיני בדיקה. תבשיל שנמצא בו תולעת אחד

ח. רמ"א שם. ט. שם סק"ט. י. הובאו בפתחי תשובה סי' פ"ד ס"ק ג. יא. רמ"א שם ס"ו. יב. יו"ד שם
ס"ט והגה. יג. יו"ד שם ס"א. יד. עיין שבת לג: קידושין פ: טו. שם ס"ק ל"ה.

פֶּרֶשֶׁת תְּזַרִיעַ יֵשׁ בָּהּ ז' מִצְוֹת עֲשֵׂה, וּב' מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה

מִצְוַת קֶסו

דִּין טִמְאַת הַיּוֹלֶדֶת (מִצְוֹת עֲשֵׂה ע"ד)

צִוְּהָה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְטַמֵּא הַיּוֹלֶדֶת, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא יב, ב ה) 'אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ וַיֵּלֶדָה זָכָר וְטִמְאַה שְׁבַע יָמִים וְגו' וְאִם נִקְבָּה תֵּלֵד וְטִמְאַה שְׁבַע יָמִים'.

בְּשֶׁרֶשֶׁי הַמִּצְוֹת. כִּי הַדָּמִים בְּאִשָּׁה נִדָּה אוֹ זָכָה הֵם הַמוֹתָר שֶׁבְּגוֹף, וְכָל מוֹתָר מִשְׁרֵשׁ מִחֻלָּה הוּא, וְעַל כֵּן אָמְרוּ חַז"ל (רש"י שם, ב. ועיין נדה סג:) שֶׁ'אֵין אִשָּׁה רוֹאָה דָּם שְׁלֹא יִהְיוּ רֹאשֶׁה וְאִבְרִיָּה כְּבָדִּים עָלֶיהָ'. וְאֵין סֶפֶק כִּי אוֹתוֹ הַמוֹתָר מִחֻלָּה לָהֶן, וְכָל הַקָּרֵב בָּהֶן שׁוֹם קָרֵבָה, וְכָל שֶׁכֵּן בְּשִׁמוּשׁ, מַעֲתֵד לְמִחֻלָּה רָעָה. וְגַם הַיּוֹלֵד הַנּוֹלָד בְּעוֹד שְׁאוֹתוֹ הַמוֹתָר מִתְּנַבֵּר עָלֶיהָ מַעֲתֵד לְחֻלָּאִים רָעִים (חינוך). וּבְעֵבוֹר כִּי טַבַּע הַנִּקְבָּה הִיא

משנה הלבית

בתרומה ובקדשים^א, אם לא טבלה לאחר ז' לזכר וי"ד לנקבה, לעולם היא בטומאתה עד שתטבול, והבא עליה כל זמן שלא טבלה בכרת, ועכשיו נהגו כל בנות ישראל לנהוג טומאה בדמי טוהר כמו בדמי טומאה, ואין האשה עולה מטומאתה עד שתספור ז' ימים נקיים שלמים לאחר ז' לזכר או לאחר י"ד לנקבה, ותתחיל למנותן מבערב בבדיקת הפסק טהרה, ואם ראתה בימי טוהר נוהגת כדין נידה גמורה^ה.

שאר פרטים. היולדת טומטום ואנדרוגינוס נותנין לה ימי טומאה של נקבה^ה. ילדה תאומים אחת קודם שקיעת החמה והשני

קסו) גדר טומאתה. אשה שילדה ולד בין חי ובין מת, ואפילו ילדה נפל או הפילה שליא או שפיר מלא דם, ועברו עליה מ' יום משנתעברה טמאה לידה כנידה, ואפילו ילדה לידה יבשתא ולא ראתה דם, טומאתה ז' ימים לזכר וי"ד יום לנקבה^א. הפילה שליא ואינו ניכר אי זכר או נקבה הולכין להחמיר ונותן לה ימי טומאה לנקבה וטוהר לזכר^ב.

טהרתה. טבלה לאחר ז' יום לזכר וי"ד לנקבה, וראתה דם כל ל"ג יום לזכר וס"ו יום לנקבה מותרת לבעלה מדין תורה והוא הנקרא דם טוהר^ג, ואסורה

קסו) א. רמב"ם הל' איסורי ביאה פ"ה ה"א. וי"ד סי' קצ"ד ס"א-ב. ב. רמב"ם שם ה"ב וה"כ. וי"ד שם ס"ג. וש"ך שם ס"ק ג. ג. רמב"ם שם פ"ד ה"ה. ד. רמב"ם הל' טומאת משכב פ"ה ה"ד. ה. וי"ד שם ס"א בהג"ה. ו. רמב"ם הל' איסורי ביאה פ"ה ה"ח. וי"ד שם ס"ח.

קָר וְלַח, וְהִלַּחַה בְּרָחֶם הָאֵם רַבָּה מְאֹד וְקָרָה, וְעַל כֵּן יִלְדָּה נִקְבָּה, וּלְפִיכָךְ
 הִיא צְרִיכָה נִקְוִין גָּדוֹל מִפְּנֵי רַבּוּי הַלֵּחוֹת וְהֵדֶם הַמְעַפָּשׁ שֶׁבָּהּ מִפְּנֵי
 קְרִירוּתָהּ. וּבִידוּעַ כִּי הַחֲלָאִים הַקָּרִים צְרִיכִים בְּנִקְיֹת אֲרִיכוֹת זְמַן יוֹתֵר מִן
 הַחֲמִים, וְלִכֵּן בְּזָכֶר וְטָמְאָה ז' יָמִים וּבְנִקְבָּה שְׁבוּעִים (חינוך. רמב"ן ויקרא שם ד).
 עוֹד אָמְרוּ (נדה לא:), מִפְּנֵי שֶׁרְגִיל בָּהּ וְקָץ בָּהּ אָמְרָה תוֹרָה תִּהְיֶה טָמְאָה ז'
 יָמִים, כִּדְרִי שֶׁתִּהְיֶה חֲבִיבָה עַל פְּעֻלָּה כְּשַׁעַת כְּנִיסָתָהּ לַחֲפָה. וּמִמַּעַם זֶה
 בְּנִקְבָּה, כִּיּוֹן שֶׁאֵינֶה שְׂמִיחָה בָּהּ כְּבִזְכָּר, יִמְתִּין עוֹד ז' יָמִים לַחֲבָבָה.

נדה ל"ה. מב. רמב"ם הל' איסורי ביאה פ"ו ופי"א, והל' טומאת משכב פ"ה, ספר המצוות
 מצות עשה ו', סמ"ג עשין רמ"ג, יורה דעה סי' קצ"ד.

משנה הלכות

שכל העונשים הנאמרים בתורה הקדושה
 וחז"ל במי שעבר על איסור עריות הוא גם
 על איסור נידה, ושניהם בכרת עבור זה.
 והעובר בזדון לבו הוא רשע גמור, ופסול
 לעדות ולשבועה, ונקרא פושע ישראל בגופו
 עבור זה. ודינו נפסק בדברי חז"ל (עיין ר"ה
 יז.) דמי שיש לו רוב עוונות ובתוך העוונות
 נמצא גם עוון זה נידון בגיהנם י"ב חדש,
 ואחר כך גופו כלה ונשמתו נשרפת, והרוח
 מפזרתו לאפרו תחת כפות רגלי הצדיקים.
 ומי יוכל לשער גודל היסורים והצרות
 שיסבלו שניהם בגיהנם על פעם אחת, וכל
 שכן אם הופקר ח"ו בעיניהם עוון זה החמור
 לעבור כמה פעמים. גם הרבה פעמים גורם
 העוון הזה שתמות האשה בשעת לידתה כמו
 שאמרו חז"ל (שבת לא:)'על שלש עבירות
 נשים מתות בשעת לידתן, על שאינן זהירות
 בנידה ובחלה ובהדלקת הנר'. גם עוון זה
 גורם כמה פעמים שימותו הבנים רח"ל, וגם

לאחר שקיעת החמה, מונין ימי טומאה
 משיצא האחרון¹. יוצא דופן אם לא יצא טיפת
 דם מאותו מקום אמו טהורה מלידה ונידה
 וזבה².

טומאתה. הנוגע בזב וזבה ובנידה ובילדת
 ובמצורע ובמשכבן ובמושבן,
 מטמא שנים ופוסל אחד, אחד הנוגע ואחד
 המסיט ואחד הנושא³.

חומר העבירה. והנה מחמת גודל פרסום
 ההלכה בין האומה היה הדבר לפלא
 ולתמהון אם היינו מעתיקים לפני הקורא
 גודל איסורה, וכמו שאין צריך להזהיר לכל
 אחד שלא יחתוך את ראשו. אכן בעוונותינו
 הרבים החלו קלי וקלות הדעת לפרוץ פרצה
 בענין הטבילה, וחושבות שזה ענין חסידות
 או מנהג, כי יש להם אמבטי. על כן צריך
 להעתיק גודל העוון כדי להזהיר העם
 מהחטא הנורא הזה. ראשון לכל צריך לדעת

ז. יו"ד שם סי"ג. ח. יו"ד שם סעי' י"ד. ט. רמב"ם הל' טומאת משכב פ"א ה"א ופ"ה ה"א.

מצוה קסז

שֶׁלֹא יֹאכַל טָמֵא מִן הַקִּדָּשִׁים (לא תֵעָשֶׂה צ"ג)

הַזֶּהִיר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁלֹא יֹאכַל טָמֵא מִן הַקִּדָּשִׁים עַד שְׂמִיטָה וְיַעֲרִיב שְׁמִשּׁוֹ, וְאִם צָרִיךְ בַּפֶּה עַד שְׂיִבִּיא קָרְבֵּן, שְׁנֵאָמַר (ויקרא יב, ד) 'בְּכָל קֹדֶשׁ לֹא תִנָּע וְאֶל הַמִּקְדָּשׁ לֹא תֵבֵא'.

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוָה. כִּיּוֹן שֶׁהַקִּרְבָּנוֹת רוּחָנִיִּים קְדוֹשִׁים רִיחַ נִיחֹחַ לָהּ, אֵין רֵאוּי לְטָמֵא לְאָכַל מִן הַקִּדָּשׁ, אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ יֹאכִלְהוּ בַּקִּדָּשָׁה וּבִטְהָרָה, אֵף עַל פִּי שְׂאִין קֶשֶׁר לָהּ, וִירְחוּקִים זֶה מִזֶּה בְּרַחֲק מִזֶּרֶח מִמַּעַרְב, שְׁנֵם הַשָּׂכֵל מְחִיב שְׂאִין הֶזֶק לְרוּחָנִי מִהַגּוֹפְנִיִּים, מִכָּל מְקוֹם יִשְׁכִּיל וְיִכִּין שֶׁהַמֶּאֱכָל יוֹרֵד לְמַטָּה וְהָרֹאשׁ נִזוֹן מִהַהֶכֶל הָעוֹלָה לְמַעְלָה, וְכִיּוֹן שֶׁהוּא

משנה הלכות

עליה כרת על ביאת מקדש^י. קודש שיש לו מתירין אינו חייב על אכילתו עד לאחר שיקריבו אותם, לכן אם אכל קודם זריקת דמים אינו לוקה, וכל שאין לו מתירין כיון שקדש בכלי חייבין עליו משום טומאה^ב. אכל אימורין או פסח שלא נצלה, ולחמי תודה שלא הורמו חלתו, חייב משום טומאת הגוף^ג. אכל קודש אחר שטבל ולא העריב שמשו או העריב שמשו ולא הביא כפרתו, לוקה ואינו חייב כרת, ובשוגג פטור מקרבן^ד.

קדשים שאינם ראויים. אכל קודש טמא בטומאת הגוף חייב ב' מלקיות, א' על טומאת בשר, ואחת על טומאת הגוף^ה. אכל מן הגידים ועצמות והקרניים והטלפים אינו חייב כרת^ו. אכל עצים ולבונה וקטורת

יהיו רשעים גמורים כי הם בני תשע מידות^ז, וכמה יצטער על זה לעתיד לבוא, כי לא די שהוא קלקל כל ימי חייו, גם הביא עוד רשעים לעולם. ויהי פעולתם הרעה מזכרת לו עוון לנצח. ועל כן כל איש יחוס לעצמו ועל דורותיו הבאים אחריו, ויתחזק על יצרו ויהיה לו טוב בזה ובבא. ונוהג בכל מקום ובכל זמן.

קסז) האיסור. טמא שאכל כזית מבשר קדשים בין קודש טהור בין קודש שטבל והעריב שמשו, במזיד חייב כרת ובהתראה מלקות, בשוגג קרבן עולה יורד^א. אם צריך קרבן לכפרה אסור לאכול קודם שהביא כפרתו^ב. והטומאה שחייבין עליה הוא שנטמא בטומאה שחייבין

י. עיין נדרים כ: **קסז** א. רמב"ם פ"ח מה' פסולי המוקדשין ה"ג. וראב"ד שם ה"ד. ב. רמב"ם שם הט"ו. ג. שם ה"ג. ד. שם הט"ז. ה. שם ה"ח-י"ט. ו. שם ה"ד. ז. מנחת חינוך. ח. רמב"ם שם הכ"ב.

טָמֵא לֹא יֹאכַל הַקֹּדֶשׁ (עיר מקלט (לר"ד לידא) תוריע מצוה קסמ). גַּם כִּי הַטָּמֵא אָסוּר
לִכְנֹס לַמָּקוֹם קֹדֶשׁהּ, וּמִחוּץ לַמִּחְנָה מוֹשְׁבוֹ, וְכָל שָׂפָן שְׁלֹא לֵאכֹל קֹדֶשִׁים
עִצְמָם. אִף כִּי בְּאֶמֶת אֵין הַקֹּדֶשׁהּ וְהַטָּמֵא יְכוּלִין לִהְיוֹת יַחַד, וְהַקֹּדֶשׁהּ
חָלַף הָלַךְ לוֹ מִמָּקוֹם הַטָּמֵא.

מכות יד: זכחים לב: ק: רמב"ם הל' פסולי המוקדשין פי"ח, ספר המצוות לא תעשה קכ"ט,
סמ"ג לאוין של"ט, יראים שצ"ב.

מצוה קסח

דִּין קָרְבֵּן יוֹלֶדֶת (מצוה ע"ה)

צִוָּה הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁתִּקְרִיב יוֹלֶדֶת קָרְבֵּן פְּשִׁישְׁלָמוֹ לָהּ יְמֵי טָהָרָה,
שְׁנֵאמֹר (ויקרא יב, ו) 'וּבְמִלֵּאת יְמֵי טָהָרָה לְבֵן אוֹ לְבַת תָּבִיא כִּבְשֵׁ בֶן
שָׁנָתוֹ לְעֹלָה וּבֶן יוֹנָה אוֹ תֹר לְחִטָּאת'.

משנה הלכות

מביאה קרבן ביום מ"א וביום פ"א, הביאה
קודם לזה לא יצאה^א. מביאה בן יונה או תור
לחטאת וכבש בן שנתו לעולה^ב. הקדים עולה
לחטאת כשר^ג ויש פוסלי^ד. אם לא תמצא
ידה די שה, מביאה שתי תורים או שתי בני
יונה אחד אחד לעולה ואחד לחטאת, והוא הנקרא
קרבן עולה ויורד^ה.

שאר פרטים. ובעל מביא קרבנות חובה
לאשתו^ו, אבל נדרים ונדבות אין צריך
להביא, דאם כן כשתכעוס תדור את כל נכסיו
למקדש^ז. היה עליה כמה לידות וחייבת בכמה
קרבנות, קרבן אחת מתרת אותה לאכול

להראב"ד^ט חייב כרת. קדשים שבאו בטומאה
כגון קרבנות ציבור שדוחים את הטומאה,
שהיו רוב הקהל טמאים או הכהנים טמאים,
הבשר אינו נאכל^י, והאוכלו חייב חוץ מפסח
הבא בטומאה שהבשר נאכל לטמאי מתים^{יב}.
היה טמא בטומאה מדבריהם אינו לוקה, ואין
צריך לומר שאינו חייב כרת, ומכין אותו מכת
מרדות^{יג}. אכל מבשר חטאות הנשרפות לאחר
זריקה לוקה^{יד}. ונוהג בזמן הבית בזכרים
ונקבות.

קסח) סדר ההקרבה. היולדת לאחר שעברו
עליה מ' יום לזכר ופ' לנקבה

ט. שם הכ"ד. י. שם הל' ביאת מקדש פ"ד הי"א. והל' מעשה הקרבנות פ"י הכ"ג. יא. שם הל' קרבן פסח
פ"ז ה"ח. יב. שם הל' פסולי המוקדשין פי"ח הי"ב. יג. שם הל' מעשה הקרבנות פי"א ה"ג. קסח) א. רמב"ם
הל' מחוסרי כפרה פ"א ה"ה. ב. שם ה"ג. ג. תוס' פסחים נט. סד"ה זה בנה אב, הובא במשנה למלך הל'
תמידין ומוספין פ"ט ה"ו. ד. ריטב"א קידושין יג: ד"ה ה"ג אלא מי כתיב ולפרצו. והובא במשנה למלך הנ"ל.
ה. רמב"ם שם. ו. שם הל' שגגות פ"י ה"ו. ז. תוס' ב"מ קד. ד"ה ה"ג בתוספתא.

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוֹת. מֶה שֶׁאָמְרוּ חֲזו"ל (נדה לא:) אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי, בְּשָׁעָה שֶׁאִשָּׁה בּוֹרַעַת לֵילֵד מֵרַב הַצָּעַר הִיא קּוֹפֶצֶת וְנֹשְׁבַעַת שֶׁלֹּא תִזְקַק לְבַעֲלָהּ יוֹתֵר, וְכֵאֲשֶׁר יַעֲבֹר הַצָּעַר הִיא מִתְחַרְטֶת עַל שְׁבוּעָתָהּ, וְלִכֵּן תָּבִיא קֶרְבֶּן. גַּם לִתֵּן תּוֹדָה לַיוֹצֵרָה וּלְדַבָּקָה בּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה עִמָּה לְהַפְלִיא, שֶׁהֲצִילָהּ מִצָּעַר וְסִכְנַת הַלָּדָה. וְהַזְכִּיר הָעוֹלָה קֹדֶם לַחֲטָאת לְכַפֵּר עַל הַמִּחְשָׁבָה שֶׁהִיא קוֹדֶמֶת לַמַּעֲשֵׂה (עיין חומת אנך (חיד"א) ויקרא יב, ח). וְעַל דֶּרֶךְ הַסּוּד כָּבֵר הַכֶּתוּב בְּקֶרְבֶּן עוֹלָתָה 'כֶּבֶשׂ בֶּן שְׁנָתוֹ זָכָר', בְּסוּד 'זִכְרָנוּ יִכְרֹךְ', כִּי הָעוֹלָה רוֹמֶזֶת לְעוֹלָם בְּמִדָּה הַזֹּאת, וְהִיא נִשְׁבָּעָה לְהִרְחִיק עֲצָמָה מִבַּעֲלָהּ, לִכֵּן תָּבִיא כֶּבֶשׂ זָכָר, לְקָרֵב הַמִּדּוֹת זֶה לָזֶה לֵהִיּוֹת יַחּוּד אֶחָד, כִּי לִכֵּן נִקְרָא 'קֶרְבֶּן', מִלְשׁוֹן לְקֶרְבֶּן יַחֵד (מצודת דוד (רדב"ז מצוה תלב)).

כריתות ז: רמב"ם הל' מחוסרי כפרה פ"א, ספר המצוות מצות עשה ע"ז, סמ"ג עשין ר"ב.

משנה הלכות

בקדשים, ושאר קרבנות חובה עליה^ט. היתה עליה ספק לידה כגון שהפילה ספק וולד או לא, מביאה קרבנות בספק, ומתנה על העולה שאם אינה חייבת תהיה עולת נדבה, והחטאת שאינה באה נדבה מביאה חטאת העוף שבאה על הספק ואינה נאכלת^י. בעל שמביא קרבנותיה, אם הוא עשיר מביא קרבן עשיר, ואם הוא עני מביא קרבן עני^{יא}.

פרטי עני ועשיר. עניה שהביאה קרבן עשיר יצאה, עשירה שהביאה קרבן עניה לא יצאה^{יב}. אם ידה משגת לשה ולא

משגת לנסכים מביאה קרבן עני^{יג}. ומביא אדם קרבן עני עבור בתו ושפחתו אף שהוא עשיר, מכל מקום כיון דמביא קרבן בשביל אחר די בקרבן עני^{יד}. ודוקא שהם עניים, אבל אם הם עשירים צריכים קרבן עשיר^{טו}. ועל קרבן יולדת עוברת על לאו דבל תאחר^{טז}. אשה שהביאה חטאתה ומתה יביאו היורשים עולתה^{יז}, ואם לא הקריבה כלל בחייה היורשים פטורים^{יח}. ואוי לה אם תמות קודם שתקריבנו ותשא עוונה^{יט}. ונוהג בכל נשי ישראל ואפילו שפחה, אבל גויה אפילו נתגיירה לאחר הלידה פטורה מקרבן^כ

ב. ע"פ תהלים קטו, יב. ט. רמב"ם הל' מחוסרי כפרה פ"א ה"י. י. שם ה"ז. יא. שם הל' שגגות פ"י ה"ו. יב. שם ה"ג. יג. שם ה"ב. יד. שם ה"ו. טו. רמב"ם בפירוש המשנה נגעים פ"ד מ"ב, הובא בלחם משנה ובמנחת חינוך. טז. מנחת חינוך. יז. רמב"ם הל' מחוסרי כפרה פ"א ה"ג. יח. מנחת חינוך. יט. חינוך. כ. מנחת חינוך ע"פ רמב"ם שם ה"א.

ח. ע"פ תהלים קטו, יב. ט. רמב"ם הל' מחוסרי כפרה פ"א ה"י. י. שם ה"ז. יא. שם הל' שגגות פ"י ה"ו. יב. שם ה"ג. יג. שם ה"ב. יד. שם ה"ו. טו. רמב"ם בפירוש המשנה נגעים פ"ד מ"ב, הובא בלחם משנה ובמנחת חינוך. טז. מנחת חינוך. יז. רמב"ם הל' מחוסרי כפרה פ"א ה"ג. יח. מנחת חינוך. יט. חינוך. כ. מנחת חינוך ע"פ רמב"ם שם ה"א.

מצוה קסט

לְהֵבִיא מִצְרָע אֶל הַכֶּהֱן (מצות עשה ע"ו)

צִוָּה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁעַל הַמִּצְרָע לָבֹא אֶל הַכֹּהֵן לְשָׂאֵל אֶת פִּיּוֹ לְמַהְרֹת אוֹ לְטִמְאֹת, שְׁנַאֲמַר (ויקרא יג, ב) 'אָדָם כִּי יִהְיֶה בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ שָׂאת אוֹ סִפְחַת אוֹ בִּהְרֹת וְגו' וְהוּכָא אֶל הַכֹּהֵן אוֹ אֶל אֶחָד מִבְּנֵי הַכֹּהֲנִים'.

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוָה. לְקַבֵּעַ בְּנַפְשֵׁנוּ כִּי הַשְׁגָּחַת הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא פְּרָטִית עַל כָּל אֶחָד מִבְּנֵי אָדָם, וְעֵינָיו פְּקוּחוֹת עַל כָּל דְּרִכֵּיהֶם וְצַעְדֵּיהֶם. וְלֹא יִקַּח הַדְּבָר כַּחֲלֵי הַבָּא בַּמִּקְרָה, אֶלָּא יִתֵּן לֵב כִּי הַחֲטָא גָרַם אוֹתוֹ, וְיָשִׁיב אֶל לְבוֹ כִּי מִחֲמַת לְשׁוֹן הָרַע בָּא לוֹ בֵּן (חִינוּךְ). וְצִוָּהוּ הַבּוֹרָא שְׂיִתְּיָה מִבְּדֵל

משנה הלכות

עמוקים ממש, אלא כעין מראה החמה שנראית עמוקה מהצל, דכתיב (ויקרא יג, ג) 'ומראה הנגע עמוק מעור בשרו'. שיעורו כגרים הקלקי, שהוא שש שעורות על שש שעורות, היה ארכו אפילו אמה ואינו רחב שש, אין זה נגע צרעת'.

שאר סימנים. ויש עוד ג' סימני טומאה. א) שתי שערות לבנות שצמחו בנגע גדולות שיהו ניטלות בזוג, ב) מחית בשר חי כעדשה באמצע הנגע, ג) פשיון, כלומר שפשה הנגע לחוץ בכל שהוא. מחית ושער לבן הם סימני טומאה לעולם, ופשיון אינו סימן טומאה אלא לאחר ההסגר שבעת ימים'. פרחת צרעת בכולו טהור הוא'.

ראית הנגע. כהן שאינו מכיר מראות ושמותיהן לא יראה את הנגעים, אבל

קסט) מראות נגעים. ד' מראות צרעת הן בעור הבשר, ואלו הן, לובן נראה כשלג והוא הנקרא בהרת, ולובן דיהה מעט מזה נראה כצמר נקי של כבש בן יומו הנקרא שאת, דיהה מן השאת כסיד ההיכל הוא תולדות הבהרת ונקראת ספחת, לובן דיהה מסיד ההיכל ונראה כקרום הביצה והיא תולדת השאת ונקראת ג' כ ספחת, למדת שהמראה שהיא כסיד ההיכל נקראת ספחת הבהרת, וכקרום ביצה ספחת השאת'. ד' מראות הללו כולן מצטרפין זה עם זה בין להקל בין להחמיר'. ולעולם הוא בטומאתו עד שידהה למטה מכקרום ביצה'. היה במראה הלובן מקצת אדמומית מעורבת בו, גם זה נגע צרעת הוא, ונקרא פתוך'. אין המראות הללו מטמאין עד שיידמו בראית העין שהם עמוקים מן העור, ולא שיהיו

וּמִפְּרֹשׁ לְבָדּוֹ, עַד שֶׁלֹּא יִתְעַסֵּק בְּשִׂיחַת הָרָשָׁעִים שֶׁהוּא הַלִּיצָנוּת וְלִשׁוֹן
הָרָע, הַתְּבוּנָנוּ מֶה אֵרַע לְמָרִים הַנִּבְיָאָה שֶׁדִּבְרָה בְּאַחִיָּה, אִף שֶׁמִּסְרָה
עֲצָמָה לְהַצִּילוֹ מִן הַמָּוֶה, וְלֹא דִבְרָה בְּגִנוּתוֹ, קֵל וְחֹמֶר לְכַנִּי אָדָם הָרָשָׁעִים
הַטְּפָשִׁים שֶׁמִּרְבִּים לְדַבֵּר גְּדוּלוֹת וְנִפְלְאוֹת (רמב"ם הל' טומאת צרעת פט"ז ה"י).
וְלָכֵן יָבוֹא אֵל הַכֹּהֵן שֶׁהוּא עוֹמֵד לְכַפֵּרֶת הַחוּטָאִים, וְעַם חֶכְרֵת הַמְּכַפֵּר
אוֹלֵי יִהְיֶה רַחֵם בְּתִשׁוּבָה. וְלָכֵן לְפָעָמִים צָרִיךְ הַסֵּגֵר שְׁנִית, שֶׁלֹּא שֵׁם עֲדוֹן
כָּל לְבוֹ לְתִשׁוּבָה (חינוך).

מס' נגעים. שבועות ב. רמב"ם הל' טומאת צרעת, ספר המצוות מצות עשה ק"א, סמ"ג עשין
רע"ד.

משנה הלכות

כקליפת השום, וזו היא צרבת השחין ומחית
המכוה האמורה בתורה, ומטמאות בשער לבן
או בפשיון, ואין בהם הסגר אלא שבוע אחד,
נולדו בו סימני טומאה יחליטו, ואם לאו
יפטרנו^ט. מצורע בין מוסגר ובין מוחלט הוא
אב הטומאה ומטמא אדם במגע ובמשא
ובמשכב ומושב כזב, וכלים במגע, וכלי חרס
באור^י, ובביאתו לבית כל אשר בבית נעשה
ראשון לטומאה, ומשתלח חוץ לעיר^{טז}. אין
בין מצורע מוחלט למוסגר אלא פריעה
ופרימה ותגלחת וצפרים^{טז}. נוהג בכל מקום
ובכל זמן שיש בקיאים במראות נגעים
בזכרים ונקבות.

תלמיד חכם ישראל רואה ואומר לכהן עם
הארץ ואפי' לכהן חרש שוטה וקטן אמור
טמא אמור טהור^ט. כהן חלל פסול, סומא
באחד מעיניו ואפילו רק כהן מאור עיניו,
אינו רואה את הנגעים^י. ואין רואים נגעים
אלא ביום^{יא}. ואין אדם רואה נגעי עצמו^{יב}.
וצריך עיון אי תלמיד חכם מצורע אומר לכהן
חרש שוטה וקטן או עם הארץ שיטמאו או
יטהרו אי זה בכלל רואה נגעי עצמו, או
להיפוך בכהן מצורע ותלמיד חכם רואה
ואומר שיאמר על עצמו, (עיי' מנחת חינוך).
שאר פרטים. עוד יש מין השחין והמכוה
שהתחילו להרפאות ונעשה עליהם

ט. שם פ"ט ה"ב. י. שם ה"ה. יא. שם ה"ו. יב. שם ה"א. יג. רמב"ם שם פ"ה ה"ד. יד. שם פ"י ה"א.
טז. שם ה"ב. טז. שם ה"י.

מצוה קע

את הנתק לא יגלח (לא תעשה צ"ד)

הזהיר הקדוש ברוך הוא שלא לגלח שער הנתק, שנאמר (ויקרא יג, לג) 'ואת הנתק לא יגלח'.

מִשְׂרָשֵׁי הַמִּצְוָה. להראות להאדם שלא יהא בועט בַּיִסּוּרִין אֶלָּא יִהְיֶה מְקַבֵּלם בְּאַהֲבָה, וְיִסְבֵּל אֵיזָה צַעַר וְעָנֹשׁ שִׁיעָנְשֵׁהוּ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁהֵם שְׁלוּחֵי יוֹצֵר כֹּל יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ לְמוֹכְתּוֹ, לְעוֹרְרוֹ וּלְהַזְכִּירוֹ מִחֲטָאֵיו וּלְמַרְק עֲוֹנוֹתָיו. וְאֵל יַחֲשֹׁב לְהַחֲכִים לְהַסְתִּיר עֲנָשׁוֹ וּלְהַעֲלִימוֹ מִן הַבְּרִיּוֹת לְמַעַן לֹא יַחֲשְׁדוּהוּ בְּחֲטָא, רַק יִבְקֹשׁ וַיִּתְחַנֵּן לְהֵאֵל שִׁירְפָּאָהוּ מִחֵץ מִכְתּוֹ (חינוך. מעמי מצוות (לר"מ הבבלי) לא תעשה צא). וַיִּתְחַרַּט עַל חֲטָאתוֹ שֶׁסִּפֵּר לָשׁוֹן הָרַע

משנה חלכות

בשיער צהוב דק, ובפשיון, ויש בהן הסגר שני שבועות, אם לא פשה בראשונה יסגיר שנית¹. צמח בו ב' שערות שחורות, הרי זה סימן טהרה בין שצמחו באמצע הנתק, או בסופו², והיה ארכן כדי לכוף ראשון לעיקרו³. נתק שפשה על כל הראש או על כל הזקן ולא נשאר שיער כלל הרי זה טהור⁴.

שאר פרטים. הראש והזקן אין מעכבין זה את זה ואין מצטרפין זה עם זה ואין פושין מזה לזה, ומהפרק של לחי העליון עד פיקה של גרגרת, מותח חוט מאוזן לאוזן, מן החוט ולמעלה הוא מכלל הראש, ומן החוט ולמטה מכלל הזקן⁵. תגלחת נזיר אינו דוחה לתגלחת הנתק. והרמב"ן לא חשב לאו זה, וכתב שזה בכלל הלא תעשה של השמר בנגע

קע) תגלחות איסור וחויב של נתק. מצורע שהיה לו שער הנתק וגלחם לוקה⁶. אלא כך הוא עושה מגלח סביב הנתק, ומניח שתי שערות סמוך לו, כדי שיהא מכיר הפשיון אם יהיה, והתגלחת כשרה בכל אדם ובכל דבר⁷. ואינו חייב אלא כשיגלח בתער לרמב"ם, ולהראב"ד אפילו בתולש חייב⁸. הסגירו ולא גלחו הרי זה מוסגר⁹.

דיני נתק. נתק הוא נגע הראש או הזקן שנפלו השערות שבהן, ונשאר המקום פנוי הוא נקרא נתק, אשה או סריס שהעלו זקנם שעייר מיטמאו בנתק, שיעור הנתק ככגריס המרובע, ונתק לא בעי מראה עמוק מן העור כנגע צרעת¹⁰. ומטמאה בב' סימנים

קע) א. רמב"ם פ"י מהל' טומאת צרעת ה"א. **ב.** שם פ"ח ה"ג. **ג.** שם פ"י ה"א. **ד.** שם פ"ח ה"ג. **ה.** שם ה"א. **ו.** שם ה"ב. **ז.** שם ה"ה. **ח.** שם ה"ו. **ט.** שם ה"ב. **י.** שם ה"ד.

בַּסֶּתֶר, וְנִפְרָעִים מִמֶּנּוּ בְּגָלוּי כְּדֵי שִׁיקְבְּלוּ הָעוֹלָם מִמֶּנּוּ תוֹכָחָה וְיִמְנְעוּ
מַעֲשוֹת רָע (מעמי מצוות שם).

מסכת נגעים. רמב"ם הל' טומאת צרעת פ"ח ופ"י, ספר המצוות לא תעשה ש"ז, סמ"ג לאוין
שם"ב.

מצוה קעא

הַנְּהַגְתַּ הַמִּצְוָה (מצות עשה ע"ז)

צִוָּה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שִׁיתְּנֶהָ הַמִּצְוָה כַּמִּשְׁפָּט הַפְּתוּב בַּתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר
(ויקרא יג, מה) 'וְהִצְרוּעַ אֲשֶׁר בּוֹ הִנֵּגַע בְּגָדָיו יִהְיוּ פָּרָמִים וְרָאִשׁוֹ יִהְיֶה
פָּרוּעַ וְעַל שָׁפָם יַעֲמֶה וְטָמֵא טָמֵא יִקְרָא'.

משנה הלכות

הנטהר מתוך החלט חייב בתגלחת ובקרבנות,
ולענין שאר ענינים טומאתם שוה¹.

טומאת מצורע. מצורע הוא אב הטומאה,
ומטמא אדם במגע ובמשא²
ובחיבורין (פי' שהיה מחובר לו כלי בשעה
שנגע במצורע³). ומטמא משכב ומושב אפילו
תחת אבן מטמא, וכלים מטמא במגעו וכלי
חרס באוירו⁴. מצורע מטמא בביאה לבית כל
אשר בבית, עמד תחת האילן והטהור עובר
נטמא הטהור, עבר המצורע והטהור עומד
לא נטמא⁵. ואינו מטמא אלא דרך ביאה, נכנס
לאוהל מאחוריו חוץ מחוטמו הבית טהור⁶.
נכנס לבית הכנסת עושין לו מחיצה גבוה י'
טפחים, נכנס ראשון ויוצא אחרון⁷. ומשונה

הצרעת⁸, וכן נראים דעת היראים ועוד איזה
מוני המצות. ונוהג בכל מקום ובכל זמן
במקום שיש שם כהן מיוחס וחכם לראות
הנגעים.

קעא) המצוה. קיום המצוה. מצורע מוחלט
על ידי כהן פורע ופורם⁹ (פי'
מגדל שערו וקורע בגדיו כאבל¹⁰). ואם לבש
בגד קרוע אין צריך לחזור ולקרעו, דאין עליו
מצות קריעה כבאבל רק שבגדיו יהיו
קרועים¹¹. ואפילו כהן גדול מצורע קורע¹², אף
שאינו קורע על המת¹³.

מצורע מוסגר. מצורע מוסגר אינו פורע
ופורם, ואם נטהר מתוך ההסגר
פטור מתגלחת, ואין צריך להביא ציפורים,

יא. בהשגות לספר המצוות ד"ה כתב הרב והמצוה שלש מאות ושבע. **קעא** א. רמב"ם הל' טומאת צרעת
פ"י ה"ו. ב. עיין רמב"ם הל' ביאת מקדש פ"א ה"ח וה"ד. ועיין לעיל מצוות קמ"ט ק"נ. ג. מנחת חינוך.
ד. רמב"ם הל' טומאת צרעת שם. ה. שם הל' כלי המקדש פ"ה ה"ו. ו. שם הל' טומאת צרעת שם ה"י.
ז. שם ה"א. ח. שם הל' אבות הטומאה פ"ו ה"ב. ט. שם הל' טומאת צרעת שם ה"א. י. שם ה"ב. יא. שם
פ"ז ה"ה. יב. שם פ"י ה"ב.

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוָה. שְׁצִרְךָ לַעֲשׂוֹת בְּגוֹפּוֹ עֲנֵן שִׁפְירוֹהוּ בְּנִי אָדָם שֶׁהוּא
טָמֵא, וְיִסּוּרוֹ מִמֶּנּוּ וְלֹא יִטְמָאוּ. וּמִזֶּה גַם יִקַּח הַדְּמִיוֹן בְּנִפְשׁוֹ
בְּהִרְחַקְתּוֹ מִבְּנֵי אָדָם, וַיֵּדַע כִּי בְּסִבַּת הַחֲטָא יִרְחַק הָאָדָם מִכָּל טוֹב וַיָּשׁוּב
מִדְּרָכּוֹ הָרָעָה, כְּאָמְרָם ז"ל (ערכין טז:). הוּא הַבְּדִיל בְּלִשׁוֹן הָרַע בֵּין אִישׁ
לְאִשְׁתּוֹ וּבֵין אָדָם לְחֵבְרוֹ, לְפִיכָךְ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה אָהָלוֹ (חינוך). וּבִמְדָּה שְׁמֹרֵד
מוֹדֵדִין לוֹ, וְהָרִי לָךְ מוֹפֵת כִּי בְּסִבַּת הַחֲטָא יִרְחַק הָאָדָם, מִתִּינוּק שְׁנוּלָד
הַכֹּל אוֹהֲבִין אוֹתוֹ קְרוֹבִים וְרוֹחוּקִים, וּמִשְׁהֶתְחִיל לְהִתְגַּדֵּל מִתְּרַחֲקִים מִמֶּנּוּ
לֹאט לֹאט לְפִי מַעֲשָׂיו, וְאִם נַעֲשֶׂה צְדִיק נִתּוּסָף עָלָיו אֲהָבָה, כִּי חֵן וְחֶסֶד
עַל פָּנָיו, וְאִם לְהַפּוֹךְ נִתְּרַחֵק מִכָּל הָעוֹלָם, וְהֵבֵן זֶה. וְעַל דֶּרֶךְ הַסּוֹד 'רֹאשׁוֹ
יִהְיֶה פְּרוּעַ' כִּי הַשְּׁעָרוֹת הֵם כָּחוֹ שֶׁל אָדָם, 'וְעַל שָׁפָם יַעֲטֶה' כְּאֵלֶם לֹא
יִפְתַּח פִּיו, שְׁפִיו גָּרַם לוֹ שֶׁהַדְּבוּר הַקְדוֹשׁ נִפְסַק מִמֶּנּוּ, 'וְטָמֵא טָמֵא יִקְרָא',
חַד לְדַכּוּרָא וְחַד לְנוֹקְבָא דִּיהוּא סְטָרָא אַחֲרָא (עין החיים (טובייאנה) מצוה רלה).

פסחים פז: מגילה ח: מו"ק ז: טו. ערכין טז: סוטה כג. חולין עח. נגעים פ"ד. רמב"ם הל' טומאת צרעת פ"י, ספר המצוות מצות עשה ק"ב, סמ"ג עשין רל"ה.

משנה הלכות

ולספר ולכבס, ומותר ברחיצה וסיכה ונעילת הסנדל ותשמיש המיטה^{טז}, ומותר לקרות ולשנות ולדרוש ובעשיית מלאכה^{טז}. אסור ליכנס בעיר המוקפת חומה מימות יהושע בן נון, ואם נכנס עובר בעשה, הנכנס לירושלים עובר גם בלאו^{יז}. אשה אינה פורעת ואינה פורמת ולא עוטה על שפה, ויושבת חוץ לעיר ומודיעה לאחרים שהיא טמאה^{יח}. ונוהג בכל מקום ובכל זמן שיש כהן מיוחס בדינים אלו.

טומאת אוהל במצורע מטומאת אוהל במת, שבמת מטמא מיד, ובמצורע אם נכנס ברשות מטמא מיד ואם לא נכנס ברשות צריך שיששה כדי שיעור של הדלקת נר, ולקצת פוסקים ראשונים יש חילוק בין עומד ליושב, עיין במס' נגעים (פי"ג מ"ז) ובתוס' יו"ט וקרנן אהרן שם, וברא"ש^{יח}, ובתוס' ביבמות^{יז}, ובספרי שו"ת משנה הלכות (ח"ג סי' רכ"ו).

שאר פרטים. מצורע אסור בשאילת שלום

יג. כלים פ"א מ"ד. יד. קג: ד"ה כיון שנכנס. טז. רמב"ם שם ה"ו. טז. כסף משנה שם. ועיין מנחת חינוך.
יז. רמב"ם הל' ביאת מקדש פ"ג ה"ח. יח. רמב"ם הל' טומאת צרעת פ"י ה"ח.

מצוה קעב

נגעי בגדים (מצות עשה ע"ח)

צוה הקדוש ברוך הוא לעשות בנגעי בגדים כמשפט הכתוב בתורה, שנאמר (ויקרא יג, מז) 'והבגד כי יהיה בו נגע צרעת וגו'.

משירשי המצוה. כי האמת שהצרעת בבגדים ובבתיים אינו ממנהגו של עולם אלא אות ופלא בישראל להזהירן מלשון הרע, והמספר לשון הרע משתנות קורות ביתו, והוא סימן לו לתשובה וחרטה. אם חזר בו יטהר ביתו, ואם עמד ברשעו יתן. ומזהירין בו שנית, ומשתנין כלי העור שפכיתו, אם חזר בו יטהרו ואם לאו ישרפו. ומזהירין בו פעם שלישית בגופו ומשתנה עורו ויצטרע, ומצטרע עד שיביין ושב ורפא לו (רמב"ם הל' טומאת צרעת פט"ז ה"י). ועל דרך הרמז כי כמו שמתהווה

משנה הלכות

הנגע ומעט חוץ לנגע בז' סימנים המבוארים בדברי רז"ל ומסגירו שנית, אם נשתנה מירקרק לאדמדם או להיפוך קורע מקום הנגע ושורפו ופוסר שאר הבגד, ומכבסו ומטבילו והוא טהור¹. ועיין בראב"ד². וכן אם כיהה למראה שלישית טהור³.

דיני הבגד. עמד במראה שהוסגר בו בתחילה ולא נשתנה מחליטו ואסור בהנאה, וישרוף את כל הבגד ואפרו מותר⁴. בגדים מנוגעים משתלחין מחוץ לעיר אפילו אינה מוקפת חומה, וזה חומר בבגדים מאדם, דאדם אינו משתלח אלא ממוקפת חומה⁵. בגד שקרע ממנו מקום הנגע, ותפר מטלית,

קעב) בגדים המיטמאין. אין מטמאין בנגעים אלא בגדי צמר ופשתים וכלי עור המעובדים בלבד⁶.

סימני טומאה. ג' סימני טומאה הן, ירקרק אדמדם ופשיון, פי' ירקרק הוא ירוק שבירוקים, אדמדם הוא אדום שבאדומים, ופשיון אם פשה הנגע, ושיעורו כגריס, ושתי המראות מצטרפין לכגריס⁷. שיעור גודל הבגד לכל הפחות ג' אצבעות על ג' אצבעות, פחות מזה אינו מטמא, בגדים לבנים מטמאים ולא צבועים⁸. סגר הכהן הבגד שבוע ופשה בו הנגע, מחליטו ושורפו, ואם לא פשה בסוף השבוע ועמד בעינו טעון כיבוס במקום

קעב) א. רמב"ם הל' טומאת צרעת פ"ג ה"א וה"ד. **ב.** שם פ"ב ה"א. **ג.** שם ה"י. **ד.** שם ה"א וה"ה. **ה.** שם ה"א. **ו.** ראב"ד וכסף משנה שם. **ז.** רמב"ם שם ה"א, ומשנה למלך שם. ומנחת חינוך. **ח.** רמב"ם שם פ"ג הט"ו.

לְאָדָם לְבוֹשׁ מֵהַמְצוֹת הַנִּקְרָא בְּדִבְרֵי חַז"ל 'חֲלוּקָא דְרַבָּנָן', בֵּן מִתְהוּהָ לְבוֹשׁ הַטְּמֵאָה בַּעֲבֻרוֹת, וְכַאֲשֶׁר יֵרָאֶה הַצֶּרֶעַת בְּכִנְדוֹ יֵדַע כִּי ה' סָר מֵעַלָיו וְנִתְלַבֵּשׁ בַּטְּמֵאָה וּמַעֲשָׂיו מִפְרָסְמִים לְכָל, וַיִּשְׁתַּדֵּל לְתַקֵּן אֶת אֲשֶׁר עָנֹת וַיִּתְרַפֵּא (טעמי מצות (לר"מ הבבלי) מצות עשה עט).

נגעים פי"א זכחים צח: רמב"ם הל' טומאת צרעת פי"ב וי"ג, ספר המצוות מצות עשה ק"ב, סמ"ג עשין רל"ח.

פִּרְשֵׁת טְהָרָה י"א מִצְוֹת עֲשֵׂה

מִצְוָה קעג

טְהָרַת הַמְצָרַע (מִצְוֹת עֲשֵׂה ע"ט)

צִוְּהָ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְטַהֵר מְצָרַע מַחֲלֵט בְּיוֹם טְהָרָתוֹ, שְׁנֵאֲמַר (ויקרא יב, ב) 'זֹאת תְּהִיָּה תוֹרַת הַמְצָרַע בְּיוֹם טְהָרָתוֹ'.

משנה הלכות

שתי ציפורי דרור טהורות לשם טהרת המצורע, ושוחט את הברורה שבשתייהן על המים שבכלי חרס, וממצה עד שיהיה הדם ניכר במים, וחופר וקובר את הציפור השחוטה בפניו, נוטל עץ ארז ארכו אמה ועביו כרביע כרעי המיטה, ואיזוב שאין לו שום שם לווי ולא יהא פחות מטפח, ושני תולעת משקלו שקל, וכל השיעורים הלכה הם, ולוקח עם שלשתן את הציפור החיה, וד' מינין אלו מעכבין זה את זה, עץ ארז ואיזוב שנתקפלו פסולין, כורך האיזוב עם הארז בלשון של זהורית ומקיף להם ראשי אגפים וראש הזנב של הציפור החיה, וטובל ארבעתן במים שבכלי ובדם שעליהם, ומזה ז' פעמים על גב ידו של מצורע, ולוקח את הציפור

וחזר הנגע כגריס על הבגד, מתיר את המטלית ומצילה, ושורף שאר הבגד, חזר הנגע על המטלית שורף את הכל'. התופר מטליות שאין בכל אחת מהן שלש על שלש ועשה מהן בגד הרי זה מטמא בנגעים, שהתפור כארוג'. ואם היו המטליות מהן צבועין ומהן לבנים, ונראה נגע בלבן שבו, מסגירין אותו, אם עמד שני שבועות נטמא כולו וישרף". בגדי עכו"ם אין מטמאין בנגעים". ובשאר דברים דינו כדיני נגעי אדם. ונוהג בבגדי זכרים ונקבות.

קעג) טהרתו. קיום המצוה, מצורע לאחר שנתרפא מביא כלי של חרס חדש ונותן לתוכה רביעית מים חיים, ומביא

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוֹת. מֵה שְׁצִוְתָה תוֹרָה בְּדִינִי טַהֲרָה לְקַח עֵץ אֶרֶז וְאֶזֶב
 וּשְׁנֵי תוֹלַעַת, לְרִמּוֹ שָׂבָא לוֹ הִצְרַעַת מִחֲמַת שְׂדֵבֶר לְשׁוֹן הָרַע
 מִפְּנֵי שֶׁהָיָה גָבוֹה לֵב שֶׁהוּא כְּאֶרֶז שֶׁהוּא אֵילָן גָּבוֹה, וְעֵתָה יִשְׁפִּיל עֲצָמוֹ
 כְּאֶזֶב, וּשְׁנֵי תוֹלַעַת גַּם בֵּן רִמּוֹ שִׁישְׁפִּיל עֲצָמוֹ כְּתוֹלַעַת, עַל דֶּרֶךְ וְאֶנְכִי
 תוֹלַעַת וְלֹא אִישׁ (עֵיין חִינוּךְ). גַּם שְׁנֵי תוֹלַעַת לְרִמּוֹ עַל הַחֲטָאִים שְׂאֲדָמִים
 כְּתוֹלַעַת כְּצֶמֶר יְהוּדִי (עֵיין תּוֹרַת הָעוֹלָה (רמ"א) פס"ח). וְיִשְׁרָפֻם יַחַד מוֹרָה שֶׁיְהִיָּה
 עֹפֵר וְאֶפֶר. וּשְׁנֵי צִפְרִים הַמִּצְפָּצְפִּים שִׁיכְפְּרוּ עַל צִפְצוֹף הַפֶּה (עֲרִכִין מו: ויק"ר
 מו: ז. חִינוּךְ). וְאִם יֵשׁוּב לְכֶסֶלָה אוֹי לוֹ, כִּי עוֹף הַשָּׁמַיִם יוֹלִיד אֶת הַקּוֹלִי (טַעֲמִי
 מִצְוֹת (לר"מ הַכְּבִלִי) מִצְוֹת עֶשֶׂה פ.). וְאִם לֹא שָׁב הָיָה צָפוֹר הַמְּשַׁתְּלַח חוֹזֵר לְבֵיתוֹ
 בְּעֶרֶב, וְיִדְעוּ הַכֹּל שֶׁעֲדִין הוּא בְּמֶרִיז (תַּרְגוּם יוֹנָתָן בֶּן עוֹזִיָּאל וִיקְרָא יד, ז.). וְיָמִים חֲמִישִׁים
 כִּי נָקוּט כָּלֵלָא בִּידֶךָ כִּי כָּל טַהֲרָה מְכַרַח לְהִיּוֹת בְּמִים, כְּדִי שִׁיחֲשֹׁב בְּלִבּוֹ

משנה הלכות

התגלחות אינו אלא בתער, ואם גילח שלא
 בתער לא עשה כלום, וכן אם שייר שתי
 שערות, ואינו מגלחו אלא כהן. ומצוה באותו
 כהן שטימאו לטהרו, והכל כשרין לטהרו
 אפילו זב ואפילו טמא מת, ואין מצורע מטהר
 מצורע, ואין מטהרין שני מצורעין כאחת.¹

דיני הציפורים. הציפורים מצותם שיהיו
 שוים במראה ובקומה ובדמים
 ולקחתם כאחד, ואע"פ שאינן שוות כשרות.²
 וקודם שילוח אסורים בהנאה, ולאחר שילוח
 מותרת בהנאה.³ ומפליאות הבורא ב"ה שטבע
 בכל בריותיו אשר ברא, שכתב בתרגום יונתן
 בן עוזיאל (ויקרא יד, ז) שאם האיש הזה היה
 עתיד לחזור לצערותו, היה הציפור המשולח

החיה וזורקה חוץ לחומה ומשלחה על פני
 השדה, עומד בעיר וזורקה חוץ לחומה, חזרה
 משלחה אפילו מאה פעמים, אחר כך הכהן
 מגלח המצורע בתער על כל בשרו הנראה,
 ואפילו בבית השחי ובית הערוה, ואח"כ
 המצורע מכבס את בגדיו וטובל ויטהר
 מלטמא בביאה אל האוהל ומלטמא משכב
 ומושב, נכנס לפניו מן החומה ומונה ז' ימים,
 ובאותן הימים אסור בתשמיש המיטה,
 והמצורע מותרת בתשמיש המיטה,⁴
 ומטמא אדם וכלים ובגדים במגע אבל לא
 במשא, ביום הז' מגלחו הכהן שנית
 כבראשונה ומכבס בגדיו וטובל ויטהר כטבול
 יום, העריב שמשו אוכל בתרומה, הביא
 כפרתו אוכל בקדשים.⁵ כשהוא מגלח בשתי

א. עיין תנחומא חוקת ו. ב. ע"פ ישעיה א, יח. ג. ע"פ קהלת י, כ. **קעג** א. רמב"ם הל' טומאת צרעת פ"א א
 ה"א. ב. שם ה"ב. ג. שם ה"ג. ד. שם ה"ו. ה. שם ה"ח. ו. שם ה"ז. ועיין קדושין נז.

בְּאֵלֹהֵי הוּא בְּרִיָּה חֲדָשָׁה, כְּמוֹ שֶׁהָיָה הָעוֹלָם כְּלוֹ מִים קִדְּם הָיִיתָ בּוֹ אָדָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בראשית א, ב) 'וְרוּחַ אֱלֹקִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמַּיִם' (חינוך). וְעַל דֶּרֶךְ הָרְמִזוֹ שְׁנֵי צַפְרִים רוֹמְזוּ לַיֵּצֶר טוֹב וְלַיֵּצֶר הָרָע, וּבִסְפֶּת הַיֵּצֶר הָרָע חֲטָא, וְלִכְּנֹן 'וְשִׁחַט אֶת הַצֶּפֶר הָאֶחָת' (ויקרא שם ה) הוּא הַיֵּצֶר הָרָע, לְאַחַר שֶׁשָּׁב. וְהַצֶּפֶר הַחַי שֶׁמִּקְבֵּל מִמֶּנּוּ הַחַיּוּת יִשְׁלַחֲנוּ חֲפָשִׁי, שֶׁהוּא יִהְיֶה הַכַּעַל הַבֵּית שֶׁלּוֹ (עיין שפתי כהן (צפת) ויקרא יד, ה).

נגעים פי"ד, סוטה טז: רמב"ם הל' טומאת צרעת פי"א, ספר המצוות מצות עשה ק"י, סמ"ג עשין רל"ז, יראים ש"ו.

מִצְוָה קַעַד

תְּגַלַּחַת הַמִּצְרַע (מִצְוָה עֲשֵׂה פ')

צִוָּה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שִׁיגְלַח הַמִּצְרַע אֶת כָּל שְׁעָרוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי לְמַהֲרָתוֹ, שְׁנֵאמַר (ויקרא יד, ט) 'וְהָיָה בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִגְלַח אֶת כָּל שְׁעָרוֹ'.

משנה הלכות

בראשונה וגילחן בשניה לא עלתה אלא לתגלחת אחת.^ב וחשב הרמב"ם^ג תגלחת מצורע מצות עשה בפני עצמה, והבאת קרבנותיו מצוה בפני עצמה. והתגלחת צריך דוקא על ידי כהן אפילו טמא מת, ואין מצורע מגלח מצורע.^ד ואח"כ מכבס בגדיו וטובל ונטהר כטבול יום האוכל במעשר, העריב שמשו אוכל בתרומה, הביא קרבנותיו מותר בקדשים.^ה

שאר פרטים. ונסתפקו הפוסקים מצורע שאין לו שער אי תגלחת מעכב, ובנזיר מפורש ברמב"ם^ו דאינו מעכב, ועיין בתוי"ט מס' נגעים (פי"ד) ובמנחת חינוך

על פני השדה בו ביום חוזר לביתו של מצורע, וכן בנגעי בתים, ומה גדלו מעשיך ה' מאוד עמקו מחשבותיך. ונוהג בארץ ובחוץ לארץ בפני הבית ושלא בפני הבית בזכרים ונקבות.

קעַד) סדר תגלחת. קיום המצוה. שתי תגלחת נאמרו במצורע, אחת ביום טהרתו (עיין מצוה קע"ג) ואחת לאחר שבעת הימים כשבא להביא כפרתו.^ז שניהם צריכים להיות בתער, וצריך לגלח כל שערות, לא גילח אפילו הניח רק שתי שערות לא עשה כלום, וצריך להיות כל גופו כדלעת, לא גילח בתער אינו כלום, הניח שתי שערות

ז. ויקרא שם ז. **קעַד) א.** רמב"ם הל' טומאת צרעת פי"א ה"א-ב. ב. שם ה"ג. ג. שם ה"א. ספר המצוות עשין ק"י קי"א. ועיין חינוך. ד. שם ה"ו. ה. שם ה"ב. ו. הל' נזירות פ"ח ה"ה.

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוֹת. כִּי שְׁעַר הַטָּמֵא מִצַּד הַטָּמֵא הוּא גָדֵל, וְכֵחַ הַטָּמֵא הוּא בְּשַׁעַר, בְּדִכְתִּיב (דברים לב, יז) 'לֹא שְׁעָרוֹם אֲבִיתֶכֶם', 'לְשַׁעֲרֵם' וגו' (ויקרא יז, ז). וְצִדִּיק הַכֹּהֵן אִישׁ הַחֶסֶד לְהַעֲבִיר מֵעַלְיוֹ רוּחַ הַטָּמֵא כִּדִּי לְמַהְרֹ (מצודת דוד (רדב"ז) מצוה תלכ"ה). גַּם שְׂרָאָה עֲצָמוּ בָּאֱלוֹ הַיּוֹם נִבְרָא וְהַיּוֹם מִתְחִיל שְׁעָרוֹ לְצִמָּח, וַיַּחֲדֵשׁ מַעֲשָׂיו לְטוֹבָה, כִּי בַהֲיוֹת הָאָדָם מְנַקֵּה מִכָּל שְׁעַר אִזִּי יִנָּקָה יָפָה מִכָּל לִכְלוּהָ, וַיַּעֲשֶׂה מַעֲשֵׂה הַנְּקִיּוֹת מִבְּפָנִים וּמִבְּחוּץ, וַיִּנָּקָה רַעֲיוֹנָיו וּמַעֲשָׂיו וַיַּהֲפֹכֶם מִרְעָה לְטוֹבָה (חינוך). וּפְרָטָה הַתּוֹרָה ג' אֲבָרִים, 'רֹאשׁוֹ' לְכַפֵּר עַל גְּסוֹת הָרוּחַ, 'זִקְנוֹ' הֵם הַשְּׁעָרוֹת סָבִיב לְפָנָיו לְכַפֵּר עַל פְּנֵי הַמְדַּבֵּר לְשׁוֹן הָרַע, 'וְאֵת גִּבְתָּ עֵינָיו' לְכַפֵּר עַל צָרוֹת הָעֵין (כלי יקר ויקרא יד, ט). וְעַל דֶּרֶךְ הַרְמֹז פִּינֹן שְׁהַתְנַגְּאָה וּבִגְבוּת עֵינָיו כֶּסֶה עֵין מִלְּרֹאוֹת אֶת חֲבֵרוֹ, לִכֵּן צִדִּיק לְגַלְחָם וּלְגַלּוֹת הָעֵינַיִם שְׁלֹא יִהְיֶה טַח עֵינָיו מִרֹאוֹת.

נגעים פי"ד, נזיר מ. סוטה מז. רמב"ם הל' טומאת צרעת פי"א, ספר המצוות מצות עשה קי"א, סמ"ג עשין רל"ז.

משנה הלבית

הלכות בשולחן ערוך הלכות אלו, אף שנוהג בזמן הזה, כתבו האחרונים^ט משום שאין חכמי הדורות בקיאים במראות הנגעים, וכל זמן שאין כהן רואהו ואומר מוחלט או מוסגר הרי זה טהור בחזקתו, ואפילו שנראה בו סימני חולי זה, והשי"ת יטהרנו בטהרתו אמן.

כאן. וכל היום כשר לתגלחת ובלילה פסול^ט. תגלחת המצורע והזאתו וטבילתו אינן מעכבות זו את זו, שאר כל מעשיו מעכבים^ז. ומצוה זו דתגלחת נוהגת גם בנזיר שנצטרע^א. ונוהגת בזכרים ונקבות, בכל מקום ובכל זמן שיש כהנים חכמים גדולים ראויים להורות בצרעת^ב, ולא כתבו פוסקי

ז. עיין זוה"ק ח"א רנו: 'כהנים מסטרא דחסד אתו'. ח. ע"ע רקאנאטי ויקרא יד, ח-ט. ט. שם הל' טומאת צרעת שם ה"ה. י. שם ה"ד. יא. שם הל' נזירות פ"ז ה"ט. יב. מנחת חינוך. יג. עיין מצודת דוד (רדב"ז) מצוה תמו. עיין מנחת חינוך לעיל מצוה קס"ט ק"ע.

מצוה קעה

דיני מקנה (מצות עשה פ"א)

צוה הקדוש ברוך הוא שיטבל הטמא במי מקנה של מ' סאה, ויטהר מאיזה מין ממיני הטמאה שנטמא בו, שנאמר (ויקרא יד, ט) 'ורחץ את בשרו במים'.

משך שי המצוה. כתב הרמב"ם ז"ל (הל' מקואות פ"א הי"ב) וזה לשונו, 'דבר ברור וגלוי שהטמאות וטהרות גזרת הכתוב הן, ואינן מדברים שדעתו של אדם מכרעתו, והרי הן מכלל החקים. וכן הטבילה והטמאות מכלל החקים הוא, שאין הטמאה טיט או צואה שתעבר

משנה הלבות

התורה¹. וכתבתי זה מחמת הטועים עמי הארץ שאומרים דכשטובלים באמבטי (וואנע בלע"ז) נטהרה האשה מדאורייתא, וזה טעות גמור והרי היא באיסור כרת לעולם עד שתטבול במי מקוה כשרים, ואין להאריך. וח"ו לשנות בדיני מקוה שינוי כל שהוא, והמשנה עתיד ליתן את הדין.

קעה) גדר מי מקוה. אין הטמא עולה מטומאתו ברחיצה במרחץ, ואפילו עלו עליו כל מימות שבעולם, לעולם הוא בטומאתו עד שיטבול כל גופו בבת אחת במי מקוה, והם מים מכונסים במקום אחד בקרקע, שכל הגוף עולה בהם, ארבעים סאה, והוא אמה על אמה ברום שלש אמות².

מעין ימים ונהרות. הטובל במעין נחלקו הפוסקים³ אי בעי דוקא מ' סאה, ומטהר בזוחלין כלומר כשהמים נובעין ולא צריך דוקא מכונסים כמקוה⁴. ומותר לטבול בימים⁵. ובנהרות נחלקו הפוסקים⁶ באיזה נהרות מותר ואיזה אסור (ועין שו"ת משנה

דין שאובין. ומים אלו אם היו שאובין פסולין למקוה לרוב פוסקים מדרבנן⁷, ויש חולקין⁸ דמדאורייתא שאובין פסולין. ודע דאף להסוברים דשאובין מדרבנן, הם דוקא בשאובין בכלי ונשפכו בקרקע וטובל, אבל לטבול בכלים לדברי הכל פסול מן

קעה) א. רמב"ם הל' מקואות פ"א ה"א ופ"ד ה"א. הל' איסורי ביאה פ"א ה"ז. יו"ד סי' ר"א ס"א. ב. רמב"ם הל' מקואות פ"ד ה"ב. ועיין כסף משנה שם, ובב"י הביא שכן דעת מהרי"ק ור"י בתוס' ב"ב סו. ג. תוס' ב"ב סו. ד"ה מכלל, בשם רשב"ם ור"ת, ובב"י הביא שכן דעת המרדכי. ד. עיין בב"י יו"ד סי' ר"א, ורמב"ם הל' איסורי ביאה פ"א ה"ז. ה. עיין טור וב"י יו"ד סי' ר"א שהביא שדעת הראב"ד ורמב"ם שמעין אינו צריך מ' סאה, והר"י רא"ש ור"ן חולקים. ו. רמב"ם הל' מקואות פ"ט ה"ח. יו"ד סי' ר"א ס"ב. ז. רמב"ם שם הי"ב. יו"ד שם ס"ה. ח. רמ"א שם ס"ב.

במים, אלא גזרת הכתוב היא, והדבר תלוי בכוננת הלב וכו'. ואף על פי כן רמז יש בדבר, כמו שהמכון לבו לטהר פיון שטבל טהור, ואף על פי שלא נתחדש בגופו דבר, כך המכון לבו לטהר נפשו מטמאת הנפשות שהן מחשבות העון ודעות הרעות, פיון שהספים בלבו לפרש מאותן העונות והביא נפשו במי הדעת טהור הוא, הרי הוא אומר 'וורקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טמאותיכם ומכל גלוליכם' אטהר אתכם, השם ברחמיו הרבים מכל חטא ואשמה יטהרנו אמן, עד כאן לשון קדשו.

מס' מקואות, רמב"ם הל' מקואות, ספר המצוות מצות עשה ק"ט, סמ"ג עשין רמ"ח, יורה דעה סי' קצ"ז-ז"א.

משנה הלכות

עוד יש כגון יבחושים אדומים שהם מיני תולעים הגדלים מן המים טובלין בהם אם היו מ' סאה. וכן טובלין בעינו של דג גדול שנימוק שומן עינו בחורו^ט, ועיין ערוך השולחן בזה.

חציצה ושאר פרטים. וצריך שלא יהא דבר חוצץ בין בשרו או שערו ובין המים^ט. ולכן כל חייבי טבילות טבילתן ביום, חוץ מנידה ויולדת שטבילתן בלילה, ובעל קרי טובל לעולם^י. דיני שאובין, ובחקקו ולבסוף קבעו, וטהרת כלים, ושכלי חרס אין להן טהרה במקוה עולמית דינים אלו רבים הם ואי אפשר לפורטם כאן, והשי"ת יטהרנו בטהרתו. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות.

הלכות ח"ב סי' ד-ה). והדר במקום שאין מקוה מצויה יעשה שאלת חכם הבקי בדינים. ובמקום שאין רב ואין מקוה אין למחות ביד הנוהגין להקל בנהרות הבאים ממעיין, אבל נהרות הבאין ממי גשמים אסור לטבול בהם אלא באשבורן, פירוש שמכונסים במקום אחד, דמי גשמים אינם מטהרים בזוחלין^י.

שאר חומרים חוץ ממים. ובמשנה (מקואות פ"ז מ"א) יש עוד השלג והברד וההפפור והמלח, והטיט שהוא עב קצת אבל אפשר להריקו מכלי אל כלי (טיט הנרוק) שעושין מהם מקוה, ובמלח נחלקו אי עושין מהם מקוה לכתחילה וגם לענין שאוב בהני אחריני אי פוסלין, ובספרי הנ"ל (סי' א).

ט. רמב"ם שם. יו"ד שם ס"ב. י. עיין יו"ד סי' ר"א סעיפים ל-לא. ורמב"ם שם פ"ז הל' ג. יא. רמב"ם שם פ"ח הל' א. יב. רמב"ם שם פ"א הל' ב. יו"ד סי' קצ"ח ס"א. יג. רמב"ם שם פ"א הל' ו. הי"א. יו"ד שם סע' ל"ג.

מצוה קעו

לְהָבִיא מִצֶּרֶע קָרְבֵּן (מצות עשה פ"ב)

צִוָּה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שִׁיקְרִיב מִצֶּרֶע שְׁנֵתְרַפָּא קָרְבָּנוֹת בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי לְטַהֲרָתוֹ, שְׁנֵאמַר (ויקרא יד, י) 'וּבְיוֹם הַשְּׁמִינִי יִקַּח שְׁנֵי כִבְשִׁים תְּמִימִם וְכִבְשָׂה אֶחָת בֵּת שְׁנֵתָה תְּמִימָה וּשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים' וְגו'.

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוָה. אַחֲרֵי שֶׁעַל יְדֵי הַלְשׁוֹן הָרַע נַעֲשׂוּ בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ קְרוּעִים וְרֵאשׁוֹ פְּרוּעַ וְעַל שָׁפָם יַעֲטָה, צִרִּיךְ לְקָרְבֵּן שֶׁהוּא לְשׁוֹן 'קָרְבֵּן', בְּלוֹמַר שִׁיתְּפֹר וַיַּחֲבֵר הַקִּרְעִים שֶׁהִבְדִּילָהּ וְהוֹרִישָׁה הַטְּמֵאָה כְּשֶׁכָּפַר בְּעֶקֶר (טעמי מצות (לר"מ הבבלי) מצות עשה פא). שִׁיִּדַּע שֶׁהַטְּמֵאָה הוּא מְקוֹר הַפְּרוּד, וְלָכֵן

משנה הלבות

למערב, הכהן לוקח האשם כשהוא חי ומניפו עם לוג השמן במזרח, והמצורע מכניס ידיו וסומך על ראש האשם (וביאה במקצת בכהאי גוונא לא נאסרה) ושוחטין אותו מיד, שני כהנים מקבלים את דמו, אחד מקבל בכלי וזורקו על המזבח ככל האשמות (עיין מצוה ק"מ), והשני מקבל בידו הימנית מן הדם ומערה בתוך ידו השמאלית, המצורע מכניס ראשו לפנים, והכהן מזה על תנוך אזנו הימנית, מכניס ידו הימנית והכהן נותן על הבוהן, מכניס רגלו הימנית והכהן נותן על הבוהן, הכהן נוטל לוג השמן ויוצק לתוך כפו של חבירו השמאלית, ואם יצק לתוך כף עצמו יצא, טובל אצבעו הימנית על כל הזיה מן השמן אשר בכף ומזה ז' פעמים כנגד בית קדשי הקדשים בעזרה, אחר כך בא אל

קעו) קרבנותיו. קיום המצוה, מצורע מביא ג' קרבנות, ב' כבשים אחד לעולה ואחד לאשם^א. ולכתחילה צריכין שיהיו שניהם שוין במראה ובקומה ובדמים ולקחתן כאחד, ואינו מעכב^ב. וכבשה אחת לחטאת ולוג שמן^ג. לא השיגה ידו מביא כבש אחד לאשם, ועשרון סולת, ולוג שמן, ושתי תורים או בני יונה, אחד לחטאת ואחד לעולה^ד. ולעולם הוא מחוסר כיפורים עד שיקריב הקרבן^ה. ובכל התורה כולה חטאת קודם לאשם, ובמצורע אשם קודם לחטאת ואם שינה פסול^ו. וחטאת ואשם של מצורע צריכים נסכים, מה שאין כן בשאר חטאות ואשמות^ז.

הקרבנות. סדר הקרבנות, טבל המצורע ועמד באיסקופת שער ניקנור ופניו

קעו) א. רמב"ם הל' שגגות פ"י ה"ג. **ב.** עיין משנה למלך שם. ומנחת חינוך. **ג.** רמב"ם שם. ובהל' מחוסרי כפרה פ"ד ה"ב. **ד.** שם הל' שגגות שם. **ה.** שם הל' טומאת צרעת פ"א ה"ב. **ו.** שם הל' תמידין ומוספין פ"ט ה"ח. **ז.** שם הל' מעשה הקרבנות פ"ב ה"ב. מנחת חינוך.

אָמַר קָרָא (ויקרא יג, מה) 'טָמֵא טָמֵא יִקְרָא' ו'מִחוּץ לַמִּחֲנֶה מוֹשְׁבוֹ' (שם, מו).
וּלְפִי שֵׁג' סְרִסְרֵי עֲבָרָה הֵן, אֲזַן הַמִּקְבֵּל לְשׁוֹן הָרַע וְשׁוֹמְעֵת, וַיִּדְּיוּ גּוֹמְרִים,
וְרָגְלָיו הוֹלְכִין, וְלִבָּן צָרִיד מִתֵּן דָּם עַל תְּנוּדָה אֲזָנוֹ הִימְנִית וְעַל בִּהֶן יָדוֹ וְרָגְלוֹ
לְכַפֵּר עַל מְקוֹמוֹת הַלָּלוּ. וּמוֹתֵר הַשָּׁמֶן 'בֵּיתֵן הַכֹּהֵן עַל רֹאשׁ הַמִּטְהָר' (ויקרא
יד, יח) לְרִמּוֹ לוֹ שֶׁהַשְּׁפָלְתוֹ הוּא הַגְּבָהָתוֹ, וְכִיוֵּן שֶׁהַשְּׁפִיל עֲצָמוֹ עַל יָדֵי עֲנוּה
וַיִּרְאֵת חֲטָא יִהְיֶה עֲטָרָה עַל רֹאשׁוֹ (אשל אברהם (טובייאנה) מצוה רכא).

נגעים פי"ד, כריתות ח: נזיר ט. רמב"ם הל' מחוסרי כפרה פ"ד והל' שגגות פ"י, ספר המצוות
מצות עשה ע"ז, סמ"ג עשין רפ"א.

מצוה קעז

דין נגעי פתים (מצות עשה פ"ג)

צִוְּהָה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְטַמֵּא בֵּית הַמִּנְגַּע, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא יד, לה) 'וְכָא אֲשֶׁר
לוֹ הַפֶּתִי וְהַגִּיד לַכֹּהֵן לֵאמֹר כָּנָגַע נִרְאָה לִי בַּבֵּית'.

משנה הלבות

לחוץ אפילו כל שהוא, החוזר אחר הטיח
צריך שני גריסין כבתחילה^ח.

ראיתן. הרואה הנגע אפילו יודע ודאי שהוא
נגע ילך לכהן ויאמר כנגע נראה
בבית, ובא הכהן ורואה הנגע, ומצוה לפנות
הבית קודם שמטמא^י, דחסה התורה על
ממונם של ישראל^י.

ההסגר. ועמד הכהן בצד פתחו של הבית
המנוגע ולא תחת המשקוף, ויסגר
שבעת ימים^י. בשביעי רואהו, אם כהה הנגע
וכל שכן אם הלך לו, קולף מקום הנגע והבית

המצורע ונותן על מקום שנתן הדם 'והנותן
מן השמן יתן על ראש המטהר'^ח. שירי הלוג
נאכל ככל קדשי קדשים^ט. מצורע שאין לו
אוזן או בהונות אין לו טהרה עולמית^י,
ובנקטעו קודם שנטמא נחלקו הפוסקים^{יא}.
וקרבנות אלו מביאין שלא מדעתו, שאין צריך
להן דעת בעלים^{יב}. ונוהג בזמן הבית בזכרים
ונקבות.

קעז) המראות. מראות הנגעים ירקרק או
אדמדם^א, וצריך שיהא
מראהו שפל מן הקיר^ב. ב' המראות מצטרפין^ג,
ושיעורו כשני גריסין^ד. וצריך שיהיה פושה

ח. שם הל' מחוסרי כפרה פ"ד ה"ב. ט. שם ה"ג. י. שם פ"ה ה"א. יא. עיין בנגעים פי"ד מ"ט ברע"ב ור"ש
ותויו"ט. מנחת חינוך. יב. רמב"ם הל' מחוסרי כפרה פ"א ה"ה. קעז) א. רמב"ם הל' טומאת צרעת פי"ד ה"ב.
ב. שם ה"ג. ג. שם ה"ב. ד. שם ה"א. ה. שם ה"ב. ו. שם ה"ד. ז. נגעים פי"ב מ"ה. ח. רמב"ם שם ה"ה.

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוָה. כִּי נִגְעֵי אֲבָנִים אֵינָהּ בְּדֶרֶךְ הַטֶּבַע, אֲבָל הִיא לְמוֹפֶת. וְלַפְעָמִים בָּא לְטוֹכַת יִשְׂרָאֵל לְהוֹדִיעַ לָהֶם מַטְמוֹנִים שֶׁהַטְּמִינוּ הַכְּנֻעִים, וּפְעָמִים לְהַזְהִירָם עַל מַעֲשֵׂיהֶם וְלַעֲנֹשׁ אוֹתָם, כִּי אֵין בְּעַל הָרַחֲמִים פּוֹגַע בְּנַפְשׁוֹת תַּחֲלָה, וְלַפְעָמִים לְגַלוֹת כְּלִיָּהֶם שֶׁבָּלְעוּ זֶה־מָא וְהֵם מְסֻאָבִים וְרָאוּיִם לְהַשְׁרֵף. וְלָכֵן לֹא נִתְּנָלוּ לָהֶם הַמַּטְמוֹנִים עַל יְדֵי נָבִיא, כִּי לְחֻסְדֵּיכֶם בָּא הַנֶּגַע לְהוֹדִיעַ הַמַּטְמוֹנִים, לְפִינוּנִים לְגַלוֹת כְּלִי זֶה־מָא, וְלִרְשָׁעִים עֲנִשָּׁם, וּמַשׁוּם כְּבוֹד הָרָשָׁעִים שֶׁלֹּא לְבִישָׁם לְרָאוּשׁוֹנָה, אוֹלֵי יַחֲזִרוּ בְּתִשׁוּבָה וְיָשָׁב וְרָפָא לוֹ (עֵינן חִינוּךְ. וְעִיר מַקְלָט (לר"ד לִידָא) פ'ר' מִצְוֹעַ מִצְוָה קַעֲטָא).

נגעים פי"ב, רמב"ם ה"ה' טומאת צרעת פי"ד, ספר המצוות מצות עשה ק"ג, סמ"ג עשין רצ"ט.

משנה הלכות

שאינו בנוי מאבנים ועצים אינו מטמא בנגעים^א. ובית המנוגע הוא אב הטומאה וכן האבנים, והחולץ מהן הכזית מטמא במגע ובמשא ובביאה^ב.

שאר פרטים. אין רואין נגעים בשבת ויום טוב ובחולו של מועד^ג. חתן נותנין לו שבעת ימי המשתה^ד. בית המדרש ובית הכנסת אינן מטמאין בנגעים, אלא אם יש בהם בית דירה לחזן או לתלמידים^ה. ירושלים אין בה טומאת נגעים דלא נחלקה לשבטים^ו, בתי נכרים אינן מטמאין בנגעים^ז. ונוהג בארץ ישראל ובבתי ישראל.

טהור, עמד בעיניו מסגירו שבעת ימים שנית, ואז אם כהה הנגע וכל שכן אם הלך לו, קולף מקום הנגע ומטהר הבית בצפורים, פשה בסוף ז' שנית או שעמד בעיניו, חולץ האבנים שבהן הנגע ומוציא מחוץ לעיר, וטח את הבית ומסגיר ז' ימים שלישית, נראה בו כשני גריסין נותץ הבית כולו, לא חזר בו הנגע מטהרו בצפורים, חזר בו קודם שטיהרו בצפורים יותץ^ח, והמנחת חינוך מסופק בזה.

הבית. אין הבית מטמא בנגעים עד שיהא בו ד' על ד' במרובע, היה הבית עגול או בעל ה' כתלים אינו מטמא בנגעים, בית

ט. עיין תנחומא תזריע י. י. שם פט"ו ה"ב. יא. שם פי"ד ה"ו. יב. שם פט"ז ה"א. יג. שם פ"ט ה"ז. יד. שם ה"ח. טו. שם פי"ד ה"ד. ובכסף משנה שם. טז. עיין מצודת דוד (רדב"ז) מצוה תמו. יז. שם ה"א.

מצוה קעח

(דִּינֵי הַזֶּבֶב (מִצְוַת עֲשֵׂה פ"ד)

צִוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שְׁיֵהא הָזֶב בְּשֵׁתִי רְאִיּוֹת טָמֵא וּמִטְמֵא, שְׁנֵאמַר (ויקרא טו ב-ג) 'אִישׁ כִּי יִהְיֶה זֶב מִבְּשָׂרוֹ זֹכֵר טָמֵא הוּא. וְזֹאת תִּהְיֶה טְמֵאָתוֹ בְּזֹכֵרוֹ כִּי בְּשָׂרוֹ אֶת זֹכֵרוֹ אוֹ הַחֲתִים בְּשָׂרוֹ מְזֻכָּר טְמֵאָתוֹ הוּא'.

בְּשֵׁתִי הַמִּצְוָה. לְפִי שְׁהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ בָּרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ הִרְחִיקֵנוּ מֵאֵד מִן הַמּוֹתָרוֹת, וְצֻנּוֹ לִהְיוֹת קְדוֹשִׁים וּמְהוֹרִים וְיִשְׁרִים בְּעֵינֵינוּ הַמֵּאֲכָל הַמְשֻׁתָּה וּבְכָל שְׂאֵר עֵינֵינוּ הָאָדָם, וְהִזִּיכָה יָבֵא לָאָדָם עַל הָרֶב

משנה הלבית

כאלו צריך להביא קרבן אחר שספר שבעה נקיים, אין בין זב משתי ראיות לשלש אלא קרבן¹. הפסיק בין ראייה לראיה יום גמור אין מצטרפות².

טומאתו. הזב מטמא אדם במגע ובמשא, ומטמא משכב ומושב ומרכב, ועושה אותו אב הטומאה, ומטמא בגדים וכלים במגע ובהיסט. ומטמא מדף על גבו (כלומר טומאה קלה לטמא אוכלין ומשקין)³. רוקו ושכבת זרעו ומימי רגליו אב הטומאה⁴.

ספירתו. ספר שבעה נקיים וראה ראייה אפילו בסוף יום השביעי אחר שטבל סותר הכל וחוזר ומונה ז' נקיים⁵, ראה בליל שמיני אחר הנקיים אין סותרין ומצטרף לשתי ראיות ראשונות ומביא קרבן, ובזב בעל ג' ראיות אינו מביא קרבן שני על ג' ראיות אלא אלא קרבן אחד על ג' ראיות הראשונות,

קעה) הגדרת זיבה. מי שיצא מפי האמה שלו ליחה כעין מי בצק של שעורים וכעין לובן ביצה שאינה מוזרת ואין לו ביציאתו תאוה ולא הנאה הרי זה זב⁶. ובאשה מתטמאת באודם שבה⁷.

בדיקת הזב. ובז' דרכים בודקין את הזב עד שלא נזקק לזיבה, במאכל ובמשתה, במשא, בקפיצה, בחולי, במראה, בהרהור, ואם אירע לו הזיבה מפני אלו אינו זב⁸.

ג' הראיות. הרואה קרי אינו מטמא בזיבה מעת לעת⁹. ראה ראייה אחת הרי הוא כבעל קרי, ראה שתיים או אחת ארוכה כדי שיעור טבילה וסיפוג והוא מהלך נ' אמה, או שראה מקצת בסוף היום ומקצתה בתחילת הלילה אע"פ שאינה ארוכה כשתיים, או שראה שתי ראיות בשתי ימים רצופים, הרי זה זב בעל שתי ראיות¹⁰. ראה שלש ראיות

קעה) א. רמב"ם הל' מחוסרי כפרה פ"ב ה"א. ב. שם הל' מטמאי משכב ומושב פ"א ה"ו. ג. שם הל' מחוסרי כפרה שם ה"ב. ד. שם ה"ג. ה. שם ה"ז-י"א-י"ב. ו. שם ה"ו. ז. שם ה"ח. ח. שם הל' מטמאי משכב ומושב פ"א ה"א. ט. שם ה"ד. י. שם הל' מחוסרי כפרה פ"ג ה"א.

בִּצְאָתוֹ מִדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר בְּהַתְמָדָה בְּמֵאכְלָיו וְשִׁקּוּיָיו, וַיַּגְדֵּל הָרִבָּה בְּגוּפוֹ
 אוֹתוֹ הַמוֹתֵר הַסְרוּחַ וְהַמָּאוּס וְהַטְמָאָה, וְכִמּוֹ שְׁאֶמְרוּ חֲזוֹ"ל (קידושין ב:)
 'דִּרְכָּה דְּמִיכָלָא יְתִירָה לְאֹתוּיָי לְיַדִּי זִיבָה' (ואם תאמר הלא רב מאכל הוא מזו'
 דְּרָכִים שְׁבוּדָקִין אֶת הַזֶּב שְׁלֹא יִטְמָא, יֵשׁ לוֹמֵר דְּזֶה דְּנָקָא כְּשִׁפְעָם אַחַת אֲרַע לוֹ מֵרַב אֲכִילָה, אֲכַל
 הֵבֵא מִהַתְמָדָה הֶעֱנִין כָּא כְּבֵר מִהַגּוֹף). וְהָאֵדָם שְׁאֲרַע לוֹ כֵּן יִהְיֶה טְמֵא, וְעַל כֵּן
 אֵינוֹ מְטַמֵּא בְּרֵאִיָּה אַחַת, לְפִי שְׁלֹא נִתְחַזְּקָה בְּגוּפוֹ אוֹתָהּ הַלְחָה.
 וּבְהִרְחִיקָנוּ מִזֶּה נִקְנָה בְּנַפְשׁוֹתֵינוּ מִדַּת הַיָּשָׁר וְהַשְׁוִיָּה בְּכָל דַּעֲתָנוּ
 וְכִחְנוּ (חינוך).

מגילה ח. ערכין ג. כריתות ח. נדה פה. רמב"ם הל' מטמאי משכב ומושב פ"א-ב'
 ופ"ה-ו-ז-ח-ט, והל' מחוסרי כפרה פ"א-ב-ג, ספר המצוות מצות עשה ק"ד. סמ"ג עשין ר"מ.

מצוה קעמ

קָרַבַּן הָזֵב (מצות עשה פ"ה)

צִוָּה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שִׁיקְרִיב הָזֵב קָרַבַּן כְּשִׁיתִרְפָּא, שְׁנֵאֲמַר (ויקרא טו, יד)
 'וּבָיִוִם הַשְּׁמִינִי יִקַּח לוֹ שְׁתֵּי תָרִים אוֹ שְׁנֵי בָנֵי יוֹנָה' וְגו'. אֶחָד לְחֻטָּאת
 וְאֶחָד לְעֹלָה^{יא}.

משנה הלבות

דוקא טו'. גוי אינו מטמא בזביה^{יב}. ונוהג בזכרים
 ונקבות ובגרים ועבדים ובחרש שוטה וקטן
 ובסריס אדם וסריס חמה^{יג}, ובטומטום
 ובאנדרוגינוס^{יד}, בכל מקום ובכל זמן.
 ובעוונותינו הרבים שאין לנו מקדש וטהרות
 לא יחשב בין מצות הנוהגות בזמן הזה.

קעט) קרבנותיו. הזב והזבה קרבן כל אחד
 מהן שתי תורים או שני

שהרי לא יצא לזמן ראוי לקרבן^{יז}. ואם ראה
 אחת בליל שמיני ושתיים ביום שמיני מביא
 קרבן על זיבה האחרונה^{יח}. ראה קרי באחד מז'
 נקיים אינו סותר רק יומו, ומשלים לז' ימים^{יט}.

שאר פרטים. ראייה ראשונה מטמא באונס
 לענין טומאה, אבל אינה מצטרפת לג'
 לענין קרבן אם היתה באונס, שלישית לעולם
 מטמא באונס^כ. זב צריך טבילה במים חיים

יא. ע"פ שם ה, ז. יב. שם ה"ד. יג. שם ה"ה. יד. שם ה"ב. טו. שם פ"ב ה"ה. טז. שם ה"ו. ובהל' מקואות
 פ"א ה"ה. יז. מנחת חינוך ע"פ ר"ש בזבים פ"ב מ"א. יח. רמב"ם שם פ"ג ה"ו. יט. שם ה"ז.

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוָה. אַחֲרֵי שֶׁרָבִי הָאֲכִילָה וְהַתְּאֵוָה הֵבִיאוּהוּ לְכָד, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּמִּצְוָה הַקּוֹדֶמֶת, יִגְדֵּר עֲצָמוֹ מֵהֶם וַיָּבִיֵא קֶרֶבֶן וַיִּכְנִיעַ יָצְרוֹ, שֶׁבְּרִפּוּאֵת הַגּוֹף תִּלְוִי רִפּוּאֵת הַנֶּפֶשׁ (וְעִכְשָׁיו שְׁאִין קֶרֶבֶן יִתְעַנֶּה דְּעֲדִיף מִנֶּה, שְׁזֶה בְּגוֹפוֹ וְזֶה בְּמַמּוֹנוֹ). וְעַנִּין הַקֶּרֶבֶן מִרְמֹז לְהַשְׁפֵּלֶת יֵצֵר הַגּוֹף הַמִּתְאָוָה, וְלַעֲלוֹת נֶפֶשׁ הַשֶּׁכֶל. וְרָאוּי לוֹ לְכַשְׁנֶתְרָפָא לְהִיָּשֵׁר גּוּפוֹ בְּכָל כָּחוֹ (חִינּוּךְ). וְאוּלֵי נִשְׁאָר בּוֹ חַיּוּת וְכַח הַטְּמֵאָה בְּמַעֲיֻנוֹתָיו, וְהִנֵּה רוּאָה מוֹפֵת אֲמִתִּי כִּי אֶפְלֹ בְּהֶבֶל יִמְצָא כַּח הַהֲרָגָשׁ, כְּאִשֶּׁר יָדוּעַ לְצוּרֵי חַיּוּת כְּשֶׁאֲרֵנֶכֶת נִרְדֶּפֶת מֵהַבְּלָבִים וְנוֹשְׁמֶת עַל הָאָרֶץ, יִרְגִּישׁוּ הַבְּלָבִים וַיִּמְצְאוּ מְקוֹם מְנוּחָתָהּ, וְכִאֲשֶׁר הוּא נוֹשְׁמֶת פִּיהָ וְנוֹשְׁמֶת לְמַעַלָּה בְּאוֹיֵר לֹא יֵדְעוּ הַבְּלָבִים מֵהֶם דְּבָר, וְזֶה דְּבָר אֲמִתִּי (עֵיין סֵפֶר הַצִּיּוּנִי וִיקְרָא טו, ח). וְלִכְּנֹן צְרִיךְ הַזֶּה לְתַקֵּן כָּל דְּרָכָיו וְעַנִּינוֹ.

מס' זבים, מגיל'ה ח. רמב"ם הל' מחוסרי כפרה פ"א, ספר המצוות מצות עשה ע"ד, סמ"ג עשין רי"ח.

משנה הלבית

זיבות ודאות מביאה קרבן אחד ואוכלת בזבחים והשאר עליה חובה, וכן הדין בזב בספק, היו עליה ה' לידות ודאות וחמש זיבות ספק מביאה שני קרבנות, אחד על הודאי ונאכל והשאר עליה חובה, ואחד על הספק ואינו נאכל ואין השאר עליה חובה.¹ האשה שיש עליה זיבה מביאה מעות הקינים ונותנת בשופר ואוכלת בקדשים לערב, חזקה שאין בית דין של כהנים עומדים משם עד שיכלו כל המעות שבשופר ויקריבו כנגדן קינים.² ואין קרבנות אלו צריכין דעת בעלים.³

בני יונה, אחד לעולה ואחד לחטאת.⁴ סופר שבעה ימי טהרה, וטובל ביום השביעי במים חיים, ומביא קרבנותיו ביום השמיני.⁵ וחטאת קודם לעולה,⁶ ומעכב אותו מאכילת קדשים, והעולה אינו מעכבתו מאכילת קדשים אם כבר הקריב חטאת.⁷ והחטאת נאכלת.⁸

ספק. היה ספק זב הרי זה מביא קרבן ואין החטאת נאכל שחטאת העוף הבא על הספק תשרף.⁹ אשה שיש עליה ספק חמש זיבות מביאה קרבן אחד ואוכלת בזבחים ואין השאר עליה חובה, היה עליה חמש

קעט) א. רמב"ם הל' מחוסרי כפרה פ"א ה"ג. **ב.** שם ה"ד. **ג.** שם הל' תמידין ומוספין פ"ט ה"ו. **ד.** שם הל' מחוסרי כפרה פ"א ה"ה. **ה.** שם ה"ו. הל' פסולי המוקדשין פ"ז ה"א. **ו.** שם הל' מחוסרי כפרה שם. והל' פסולי המוקדשין שם ה"י. **ז.** שם הל' מחוסרי כפרה שם ה"י. **ח.** שם ה"ב. **ט.** שם ה"ה.

מצוה קפ

דין שכבת זרע (מצות עשה פ"ו)

צִוָּה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהִיטֵל שְׁכֶבֶת זֶרַע טָמֵא וּמִטְמֵא, שְׁנֵאמַר (ויקרא טו, טז) 'וְאִישׁ כִּי תֵצֵא מִמֶּנּוּ שְׁכֶבֶת זֶרַע וְרָחֵץ בַּמַּיִם אֶת כָּל בְּשָׁרוֹ וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב'.

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוָה. מֵה שְׁאֵמְרוּ חֲזו"ל (נדה יג.) דְּהַמוֹצִיא שְׁכֶבֶת זֶרַע לְבִטְלָה כְּהוֹרֵג נֶפֶשׁ, שֶׁהָיָה יֵשׁ בּוֹ חַיּוֹת הַגּוֹף, וְרָאוּי הָיָה לְהִיטֵל מִמֶּנּוּ נוֹצֵר חַיּוֹת הַיָּלָד. וְעַל כֵּן לֹא נִתֵּן לְהוֹצִיא אֶלָּא לְבֵת זֶוּגוֹ, וְאִזּוּ שׁוֹרֶה עַל הַטֶּפֶה הָיָה נִשְׁמָה קְדוֹשָׁה, אֲבָל הַמוֹצִיא לְבִטְלָה כְּהוֹרֵג נֶפֶשׁ, וּמִתְעַמָּפִים

משנה הלכות

שלא ראה שכבת זרע טמא מדברי סופרים.¹ שכבת זרע אב הטומאה הוא, ומטמא אדם וכלים במגע אבל לא במשא, הנוגע בשכבת זרע אינו מטמא בגדים שעליו.² הבא על אשתו טהורה הוא והיא טמאין מגזירת הכתוב.³ אם לא גמר ביאתו ולא הוציא שכבת זרע מסופק במשנה למלך.⁴ היה הבועל פחות מבן ט' אינו מטמא,⁵ וכן אם היתה הנבלעת פחותה מבת ג' אינה טמאה.⁶ שכבת זרע מטמאה כשהוא לחה, ולא כשהוא יבשה.⁷ ונוהג בכל מקום ובכל זמן שנוהגין שאר דיני טומאה.

תקנת עזרא. ועזרא תיקן טבילה לכל בעל קרי לתפילה ולתורה כדי שיהיו נקיים וטהורים יותר במחשבתם ולא יהיו בני אדם מצויין עם נשותיהן כתרנגולים כמו שאמרו

קפ) דיני טומאתו. אדם מישראל הרואה קרי בין באונס ובין ברצון כיון שהגיע לפי האמה נטמא, ושיעור הראיה כדי שיחתום פי האמה, ולטמא אחרים במגע שיעורו בכעדשה.⁸ זרע שאין האדם מרגיש בו לא בתחילה ולא בסוף אינו טמא.⁹

קטן. שכבת זרע של קטן פחות מבן ט' יש אומרים דאינו מטמא אחרים, אבל הוא עצמו טמא, ויש אומרים דאינו מטמא כלום, עיין במגן אברהם¹⁰ וביראים סי' ד"ש דבעל קרי איתקש לזב בראיה ראשונה, ותנן בפרק יוצא דופן (מג'): תינוק בן יום אחד מטמא בזיבה.¹¹

פרטי דינים. המהרהר בלילה וראה ששימש בחלום ועמד ומצא בשרו חם, אע"פ

קפ) א. רמב"ם שם ה"א. ב. שם ה"ד. ג. או"ח סי' תנ"ז ס"ק ז. ד. מנחת חינוך. ה. רמב"ם שם ה"ה. ו. שם ה"א. ז. שם ה"ט. ח. הל' ביאת מקדש פ"ג ה"ג. ט. הל' אבות הטומאה שם ה"ב. י. שם ה"ט. יא. שם ה"ד.

שם רוחות הטמא, ולכן מטמא (עיין ספר הציוני ויקרא שם. מצודת דוד (רדב"ז) מצוה תנר). ואל תתמה שמתמא גם בביאה כשרה כי גזרת הכתוב היא, ואולי משום דלא פלוג. גם כי ענין זה על פי רב לא יקרה רק מתוך מחשבות התאוה, ולפיכך כשיקרה לו כן ראוי לעמד יום אחד בטמאתו כדי שתתנקה מחשבתו יפה, ואחר כך יטהר (חינוך).

כ"ים פ"א, שבת פו: נדה כב. דה: מג. רמב"ם הל' אבות הטומאה פ"ה, ספר המצוות מצות עשה ק"ה, סמ"ג עשין רמ"ז, יראים ד"ש.

מצוה קפא

טמאת הנדה (מצות עשה פ"ז)

צוה הקדוש ברוך הוא להיות הנדה טמאה ומטמאה, שנאמר (ויקרא טו, יט) 'ואשה כי תהיה זבה דם יהיה זבה כבשרה שבעת ימים תהיה בנדתה וכל הנגע בה יטמא עד הערב'.

משנה הלכות

ובין קטנה שהרגישה וראתה דם יוצא ממקור אותו מקום נקראת נידה". ואם ראתה בלא הרגשה הרי זה בחזקת שבא בהרגשה. ואם ראתה אחר טהרתה עוד פעם דם, אם כבר עברו אחד עשר יום לאחר שבעה מראה ראשונה (היינו סך הכל י"ח יום מראייתה ראשונה) הרי זה נידה שניה, וכן לעולם, ואם ראתה בתוך י"א יום אחר שיכלו שבעה ימים מראה ראשונה הרי היא זבה. ומן התורה חמשת מראות דמים טמאין. סדר טהרתה מן התורה ממתנת ז' ימים מיום ראיתה, ואם

בברכות (כב.). ואמרו שם דביטלו לטבילת עזרא ואין אדם נמנע מלהתפלל וללמוד תורה ולהניח תפילין בשביל קרי, ואפילו לט' קבין ביטלו², ויש חולקין¹ לתפילה ומספיק ט' קבין. ובעל נפש יחוש לעצמו ולטהר עצמו לקריו, וקדוש יאמר לו בין לתפילה ובין לתורה. והעיד לן הרמב"ם ז"ל בתשובה³ שמעולם לא בטל טבילה זו.

קפא) דיני נידה דאורייתא. אשה בין בתולה ובין נשואה בין גדולה

יב. רמב"ם הל' אבות הטומאה פ"ה ה"ט. יג. רמב"ם הל' קריאת שמע פ"ד ה"ח. ובהל' תפלה פ"ד ה"ד-ה-ו. יד. רי"ף ברכות יג: בשם הראב"ד, והובא בטור או"ח סי' פ"ח. טו. קובץ תשובות הרמב"ם (מהדורת לפסיא) סי' ק"מ בתחילתו. הובא ברבינו יונה ברכות יג: ד"ה כי אתא זעירי. ובבאה"ט או"ח סי' פ"ח. **קפא) א.** רמב"ם הל' איסורי ביאה פ"ד ה"א, ופ"ה ה"ב, ופ"ט ה"א. יו"ד סי' קפ"ג ס"א. ב. רמב"ם שם פ"ט ה"א, ועיין שם פ"ה ה"ה, ופליתי סי' קפ"ג ס"ק א'. ג. רמב"ם שם פ"ו ה"ב-ג-ד-ה. ש"ך יו"ד סי' קפ"ג ס"ק ד. ד. רמב"ם שם